

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายสนทร อักษรโกวิท จ.ม.ช.

ญชี อำเภอเมืองอ่างทอง

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๗

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายสุนทร อักษรโกวิท จ.ม.บ.ช.

สมุห์บัญชี อำเภอเมืองอ่างทอง

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๗

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้เกียรติแก่ผู้วายชนม์ ในวาระต่าง ๆ กัน กล่าวคือ แสดงความเสียใจ มารดน้ำศพ บางท่านเดินทางจากต่างจังหวัดมาเคารพศพ หลายท่านร่วมบำเพ็ญกุศล สวดอภิธรรม พิธีบรรจุศพ และโอกาสสุดท้าย ในวันพระราชทานเพลิงศพ

ฉะนั้น หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง หรือไม่เรียบร้อยประการใด ขอได้โปรดประทานอภัยด้วย

ภรรยา บุตร ธิดา

12 กันยายน 2517

คุณแม่หนาหนักเพียง พสุธา
คุณบิดรดุจอา กาศกว้าง
คุณพี่พ่างศิขรา เมรุมาศ
คุณอาจารย์อ้าง อาจสู้ดัสกร

(โคลงโลกนิติ)

คำนำ

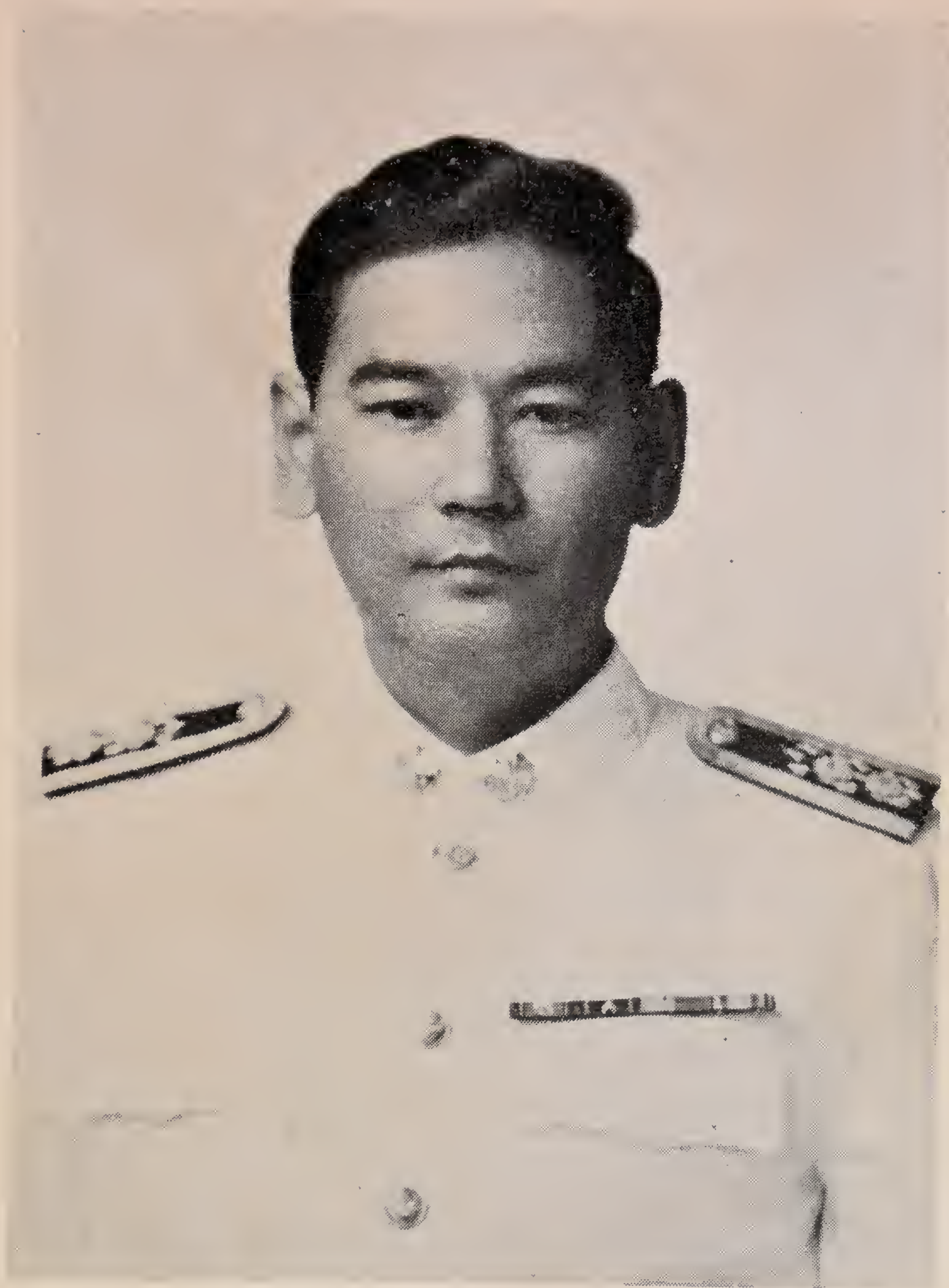
ในงานพระราชทานเพลิง คุณสุนทร อักษรโกวิท สมุห์บัญชีโทอำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง สามีของดิฉัน บรรดาลูกๆ น้องๆ และคุณแม่ ได้คิดหาหนังสือเหมาะๆ สักเรื่องหนึ่ง เพื่อพิมพ์เป็นที่ระลึก และอุทิศส่วนกุศลให้แก่คุณสุนทร และเป็นบรรณาการตอบแทนเทิดทูนพระคุณของท่านที่เคารพทั้งหลาย ที่ได้กรุณาให้เกียรติ์และไมตรีจิตแก่ผู้ล่วงลับ และ ภรรยา บุตร ธิดา มาในพิธีพระราชทานเพลิงในวันนี้

อนึ่ง ดิฉันขอกราบขอบพระคุณ คุณณรงค์ สิทธิกุล-พาณิช ไว้ ณ ที่นี้ด้วย ที่กรุณาให้หนังสือ โดย ท เลียงพิบูลย์ ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ และขอขอบคุณ คุณคม พนมเริงศักดิ์ กองตรวจภาษีอากร และคุณบุญรอด โบว์เสรีวงศ์ ที่ได้ช่วยเป็นธุระในการติดต่อจัดพิมพ์ และตรวจปรู๊บให้สำเร็จด้วยความเรียบร้อย อีกท่านหนึ่งคือ คุณสำราญ ภวังคานนท์ (หัวหน้ากองตรวจ) ที่ได้ให้ความกรุณาออกค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์หนังสือครั้งนี้

ขออานิสงส์แห่งบรรณาการ และกุศลที่คุณสุนทร อักษรโกวิท สามีของดิฉัน ที่ได้สร้างไว้ ตลอดจนกุศลผลบุญที่ พี่ น้อง ญาติ มิตร บุตร ธิดา คุณแม่ และภรรยา ได้บำเพ็ญอุทิศให้ในครั้งนี้ จงเป็นปัจจัยส่งเสริม อำนวยสุขให้คุณสุนทรได้รับในสัมปรายภพ เทอญ

กิ่งกาญจน์ อักษรโกวิท

12 กันยายน 2517

สุนทร อักษรโกวิท

ชาตะ 12 พฤศจิกายน 2472

มตะ 27 พฤษภาคม 2517

ประวัติย่อ

นายสุนทร อักษรโกวิท เกิดเมื่อวันพุธที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2472 ณ ตำบลสามเสนใน อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของนายศิริ อักษรโกวิท อดีตนายช่างใหญ่การประปานครหลวง และนางทองอยู่ อักษรโกวิท

นายสุนทร อักษรโกวิท มีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งหมด 5 คน

1 นางศรีอำไพ เทวอักษร

2 นายสุนทร อักษรโกวิท

3 นางบุญเกิด ขำเกษม

4 นางพาณี อุ่นจันทร์

5 นางลัดดา ศิริพันธุ์

น้องร่วมมารดา 2 คน

1 พ.ต.ต. สมนึก น้อยช่างคิด

2 น.ส. ศิริวัฒนา น้อยช่างคิด

เมื่อปฐมวัยบิดามารดาได้ส่งเข้าศึกษาที่ ร.ร. เขมะศิริอนุสรณ์ และ ร.ร. นันทนศึกษา เมื่อนายสุนทร อักษรโกวิท อายุได้ 10 ขวบบิดาได้ถึงแก่กรรม นายฉลอง รมิตานนท์ ผู้เป็นอา ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่ง นายอำเภอพะเยา จังหวัด

เชียงราย ได้รับไปอุปการะ ซึ่งก็ได้ย้ายติดตามผู้เป็นอาไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั้งทางภาคเหนือและภาคอีสาน ได้เรียนจบมัธยมบริบูรณ์ที่จังหวัดเชียงราย ครั้งสุดท้ายได้มาอยู่ที่จังหวัดนครพนม เนื่องจากคุณอาได้เลื่อนตำแหน่งเป็นปลัดจังหวัดนครพนม

การสมรส

นายสุนทร อักษรโกวิท ได้สมรสกับนางสาวกิ่งกาญจน์ กาญจนเสถียร ที่จังหวัดนครพนม มีบุตรธิดาด้วยกัน 5 คน

1 นายสุกิจ อักษรโกวิท

2 นายกษิดิศวร์ อักษรโกวิท

3 นางสาวอภิสรา อักษรโกวิท

4 เด็กหญิงคคานางค์ อักษรโกวิท

5 เด็กชายกฤษดา อักษรโกวิท (ถึงแก่กรรม อายุ 1 ขวบ 2 เดือน)

การรับราชการ

พ.ศ. 2491 เสมียนสรรพากร อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

พ.ศ. 2494 เสมียนสรรพากรจังหวัด จังหวัดนครพนม

พ.ศ. 2499 สมุห์บัญชีตรี อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม

พ.ศ. 2502 สมุห์บัญชีตรี อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

พ.ศ. 2503 สารวัตรสรรพากรตรี กรมสรรพากร กรุงเทพฯ

พ.ศ. 2513 เลื่อนเป็นชั้นโท อยู่คณะเร่งรัดภาษีการค้าสำหรับสินค้าขาออก

พ.ศ. 2514 สมุห์บัญชีโท อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
พ.ศ. 2516–2517 สมุห์บัญชีโท อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

5 ธันวาคม พ.ศ. 2508 เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

5 ธันวาคม พ.ศ. 2511 เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

5 ธันวาคม พ.ศ. 2513 จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

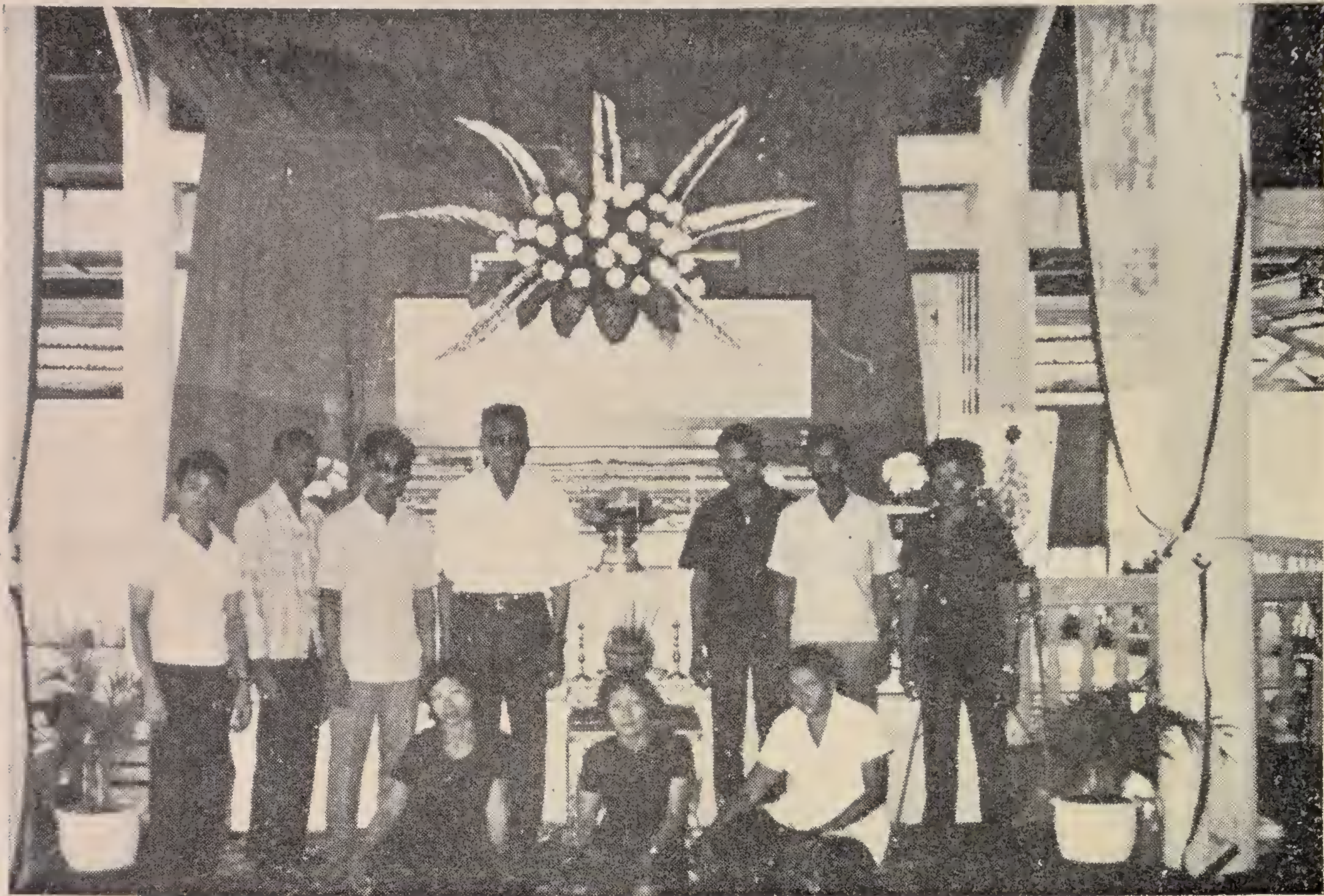
ย้ายมาอยู่อำเภอเมืองอ่างทองเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2516 ถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุ เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 รวมเวลาที่มาอยู่ในตำแหน่งสมุห์บัญชีโท อำเภอเมืองอ่างทองได้ 5 เดือน 26 วัน ศิริอายุได้ 44 ปี 6 เดือน 15 วัน

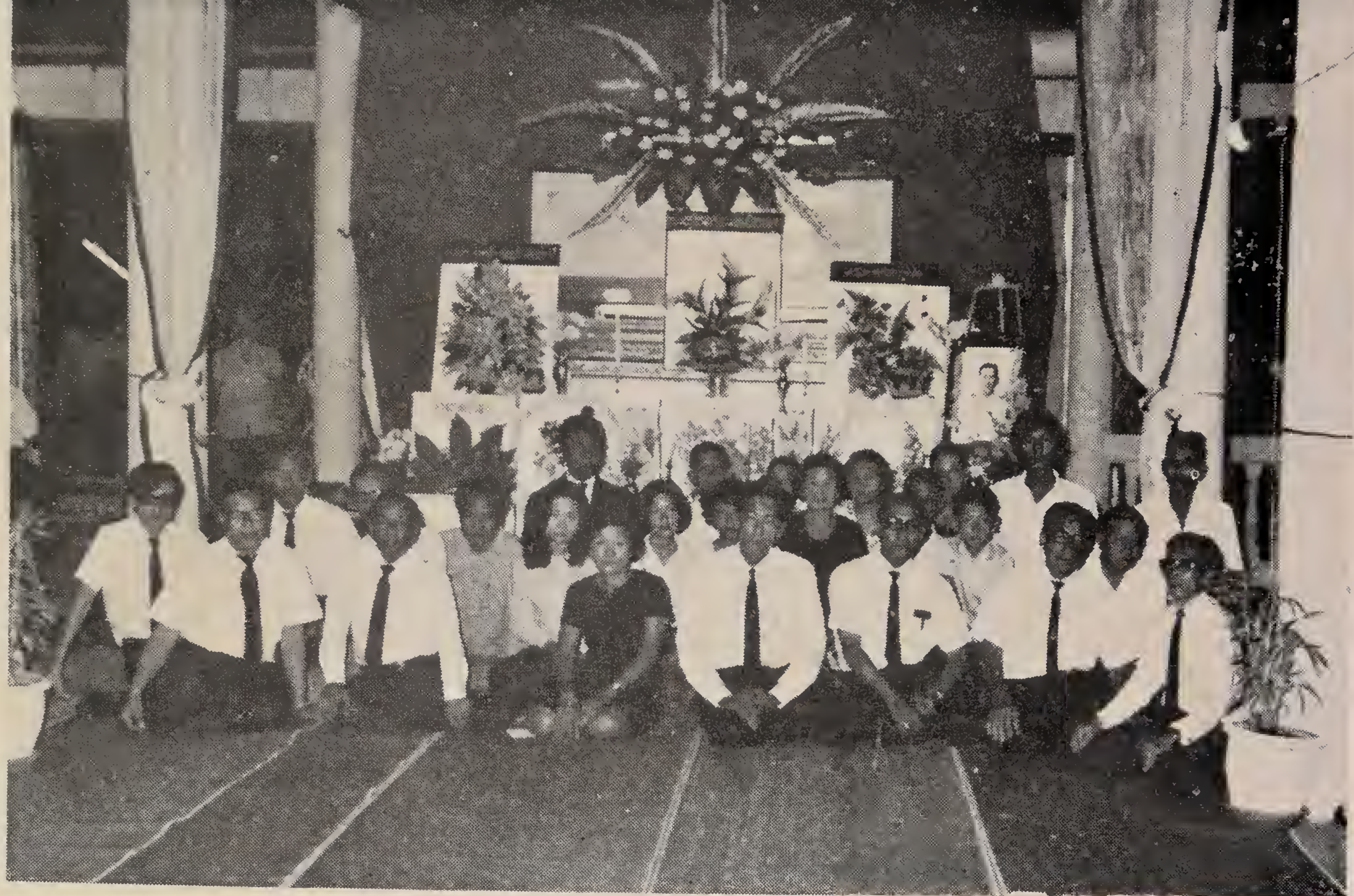
การบำเพ็ญกุศลคืนวันที่ 27-28-29 พฤษภาคม 2517

ณ ศาลาการเปรียญวัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง

ข้าราชการ พ่อค้า ชาวอ่างทอง เป็นเจ้าภาพ.

เพื่อน และน้อง ๆ ชาวมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น รุดมาเคารพศพทั้งกลางคืนทันทีที่ทราบข่าว และอยู่เฝ้าศพตลอดทั้งคืน วันที่ 27 พฤษภาคม 2517

ญาติ–มิตร–พ่อค้า–ข้าราชการชาวอ่างทอง

ร่วมบำเพ็ญกุศล คืนวันที่ 29 พฤษภาคม 2517

ณ ศาลาการเปรียญวัดอ่างทองวรวิหาร

ตำบลบางแก้ว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

การบำเพ็ญกุศลคืนวันที่ 30–31 พฤษภาคม 2517

ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร

เพื่อน ๆ และชาวนครพนม เป็นเจ้าภาพ

คำไว้อาลัย
นายสุนทร อักษรโกวิท

เนื่องจากเจ้าภาพได้มาแจ้งให้ทราบว่า ในการพระราชทานเพลิงศพ นายสุนทร อักษรโกวิท ผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดอ่างทอง ใคร่ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัย ในหนังสือที่พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้ ข้าพเจ้าเต็มใจรับด้วยความยินดี เพราะในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมสรรพากร และประธานคณะเจ้าหน้าที่เร่งรัดภาษีการค้าสำหรับสินค้าขาออก ซึ่งนายสุนทร อักษรโกวิท ผู้ถึงแก่กรรมได้เคยร่วมปฏิบัติราชการมาด้วยความใกล้ชิด เห็นว่าข้าราชการผู้นี้ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความอุตสาหะวิริยะซื่อสัตย์สุจริตตลอดมา เป็นผลดีแก่ทางราชการเป็นอย่างมาก นายสุนทร อักษรโกวิท สอบเลื่อนขั้นเป็นชั้นโทก็ได้รับแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งทางราชการต่างจังหวัด จนครั้งสุดท้ายกรมสรรพากรได้สั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยสรรพากรจังหวัดอ่างทอง เมื่อข้าพเจ้าได้ทราบข่าวว่า นายสุนทร อักษรโกวิท ผู้นี้ ต้องมาถึงแก่กรรมลงโดยอุบัติเหตุ ซึ่งทำให้ทางราชการกรมสรรพากรต้องขาดข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถไปโดยกระทันหันเช่นนี้ ผู้บังคับบัญชา ตลอดกระทั่งบรรดาญาติมิตรจึงมีความเศร้าสลด

และเสียดายในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับครั้งนี้เป็นอย่างมาก จึงขอให้ผลบุญแห่งกรรมดีของข้าราชการผู้นี้ที่ได้ปฏิบัติในสมัยเมื่อยังมีชีวิตอยู่ จงส่งผลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์นี้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพอันมีแต่ความสุขความสงบชั่วนิรันดร.

(นายพิพัฒน์ โปษยานนท์)

อธิบดีกรมสรรพสามิต

สิงหาคม 2517

คำไว้อาลัย

นายสุนทร อักษรโกวิท เริ่มรับราชการเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2491 ในตำแหน่งเสมียนพนักงานสรรพากรอำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ได้สอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นตรี ดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอตรี อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม ต่อมาใน พ.ศ. 2502 ได้ย้ายมารับราชการกรมสรรพากรในตำแหน่งสารวัตรสรรพากรตรี จนถึงปี พ.ศ. 2513 ได้สอบเลื่อนชั้นเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นโท ดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น และได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง จนถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุรถยนตร์ชนกัน ในด้านความดีความชอบก็ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย เบญจมาภรณ์ช้างเผือก และจุตรถาภรณ์มงกุฎไทย

นับได้ว่าเป็นผู้มีความมานะอดทนสร้างตนให้เจริญก้าวหน้าในทางราชการมาด้วยดี เป็นที่น่าเสียใจอย่างยิ่งที่ต้องมาเสียชีวิตเมื่อยังอยู่ในวัยทำงาน ขอให้คุณความดีที่ประกอบไว้จงดลบันดาลให้ไปสู่สุคติเถิด.

(นายชาญชัย ลี้ถาวร)

อธิบดีกรมสรรพากร

สิงหาคม 2517

คำไว้อาลัย

นายสุนทร อักษรโกวิท เดิมรับราชการเป็นเสมียนสรรพากร อำเภอเมืองนครพนม สมัยข้าพเจ้าเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม เมื่อ พ.ศ. 2491 เป็นคนมีความสุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคาระวะต่อผู้ใหญ่ และให้ความสนิทสนมแก่เพื่อนสนิทมิตรที่รักอย่างเสมอต้นเสมอปลาย นับว่าเป็นกัลยาณมิตรแก่ชนทุกชั้น ข้าพเจ้ารับราชการในจังหวัดนครพนมไม่นาน ก็ย้ายไปต่างจังหวัดจนครบเกษียรอายุ จึงได้พบกับนายสุนทร อักษรโกวิท ซึ่งย้ายมาจากจังหวัดนครพนมมาเป็นสารวัตรสรรพากรตรี กรมสรรพากร ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 ถึง พ.ศ. 2513 ได้ไปมาหาสู่เสมอมา ทุกครั้งได้แนะนำสั่งสอนให้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการเงินการทอง ยึดมั่นความสุจริตไว้เป็นเกราะป้องกันมิให้ความทุจริตคิดมิชอบมาทำลายได้ เขาก็เชื่อและปฏิบัติตามได้ผล ปรากฏว่าได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็น เจ้าหน้าที่เร่งรัดภาษีการค้าสำหรับสินค้าขาออกชั้นโท และไปเป็นสมุห์บัญชีโท อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น และสมุห์บัญชีโท อำเภอเมืองอ่างทอง แต่ก็มาเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนกันถึงแก่กรรม เมื่อ 27 พฤษภาคม 2517 ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ถ้าหากเขายังมีชีวิตอยู่คงจะทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองอยู่อีกนาน และชีวิตในราชการ

ของเขาคงจะเจริญก้าวหน้าอีกไกลทีเดียว แต่นั่นแหละทุกสิ่งในโลกล้วน "อนิจจัง" เมื่อมีเกิดแล้วก็ต้องมีตาย จะเร็วหรือช้าจะตายเวลาใด ณ. ที่ใดไม่มีใครรู้ นักปราชญ์จึงกล่าวไว้ว่า

เช้า เห็นหน้าอยู่ด้วย สายตาย
สาย อยู่สุขสบาย บ่ายม้วย
บ่าย ชื่นรื่นรวยรวย เย็นดับ ชีพแฮ
เย็น เล่นกับลูกด้วย ค่ำม้วย อาสัญ

เพราะเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงทรงสอนไว้ว่า มนุษย์เราเมื่อเกิดมามีอาการ 32 ครบถ้วนแล้ว นับว่าเป็นผู้ประเสริฐแล้ว อย่าได้ประมาท เพราะสังขารร่างกายกำลังเดินไปสู่จุดสลายตัวทุกวินาที เปรียบประดุจฝูงโคที่กำลังเดินไปสู่โรงฆ่าสัตว์ฉนั้น คนส่วนมากมักลืมตัวมัวเมาด้วยอำนาจวาสนามีการกดขี่เบียดเบียนยื้อแย่ง แข่งดี รบราฆ่าฟันกัน ผลที่สุดต่างก็ไปที่สุสานและเชิงตะกอน ถูกเผาเป็นเถ้าถ่านไปโดยไม่มีอะไรติดตัวไปแม้แต่น้อย

ดังนี้คนเรานี้เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง ควรคำนึงเมื่อแรกเกิดประเสริฐหนา มีแต่ตัวไม่มีอะไรมา สิ้นชีวากลับไปได้แต่ตัว

เฉพาะนายสุนทร อักษรโกวิท ผู้วายชนม์นี้ แม้ว่าจะถึงแก่กรรมไปในเมื่ออายุยังน้อย แต่ก็เป็นผู้บำเพ็ญความดีเพื่อประโยชน์ แก่ ประเทศ ชาติตาม กำลังและ สติปัญญา มาจน ถึงวัน

สุดท้ายแห่งชีวิต นับว่าเป็นผู้ไม่ประมาทตามคำสอนของพระพุทธองค์

จึงหวังว่ากรรมดีที่นายสุนทร อักษรโกวิท ที่ได้กระทำเมื่อยังมีชีวิตอยู่ และกุศลผลบุญที่ภริยาและบุตรธิดาตลอดญาติสนิทมิตรสหายได้บำเพ็ญอุทิศส่วนกุศลให้คงจะเป็นพละปัจจัยนำดวงวิญญาณของนายสุนทร อักษรโกวิท ไปสู่สุขคติในสัมปรายภพอย่างแน่นอน

พรหม สูตรสุคนธ์
อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวมรณะกรรมของคุณสุนทร อักษรโกวิท อดีตสมุห์บัญชี อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ด้วยความเศร้าสลดใจอย่างยิ่ง เนื่องจากเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนกันในเขตท้องที่อำเภอไชโย นายสุนทร ได้รับบาดเจ็บมาก ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ ในเวลาต่อมาก็ได้ถึงแก่กรรม ข่าวนี้ทำให้บรรดาผู้บังคับบัญชาเพื่อนข้าราชการ ญาติมิตรทั้งอำเภอและจังหวัดอ่างทอง เศร้าใจเป็นอย่างมากด้วยเหตุการณ์คาดไม่ถึง คุณสุนทร รีบด่วนต้องพลัดพรากจากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับมา ยังความเสียดายและอาลัยแก่พวกเรามาก

ในระยะเวลา 6 เดือนเศษ ที่คุณสุนทร อักษรโกวิท ได้มาอยู่ร่วมรับราชการกับพวกเราที่จังหวัดอ่างทองนี้ ซึ่งเป็นเวลาอันสั้น แต่ผลการปฏิบัติงานนั้นควรชมเชยอย่างยิ่ง ได้จัดเก็บภาษีอากรได้ตัวเลขสูงกว่าที่ได้ประมาณการไว้ ในระยะเดียวกันนอกจากนั้นยังได้เร่งรัดจัดเก็บภาษีอากรที่คั่งค้างชำระได้ผลเกินคาด มีการติดตามผู้ที่ฝ่าฝืนประมวลรัษฎากร ได้ถึง 200 ราย จึงได้ภาษีอากรเพิ่มขึ้นอีกมาก เป็นผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็งมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้บังคับบัญชาอย่างดี ในอนาคตในทางราชการ คงจะก้าวหน้าไปไกลว่านี้ แต่

คนเราขึ้นอยู่กับ กุศลกรรม และอกุศลกรรม ที่ได้สร้างสมไว้ ในที่สุดความตายก็หนีไม่พ้น

ข้าพเจ้า มีความเสียใจ และอาลัยต่อ คุณสุนทร อักษร-โกวิท เป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าไม่มีอะไรที่จะกล่าวแสดงความรัก ความเป็นมิตร นอกจากตั้งจิตอธิษฐานขออานิสงส์ แห่งกุศล-กรรม ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมา จงดลบันดาลให้ ดวงวิญญาณของ คุณสุนทร อักษรโกวิท จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

(วิชาญ บรรณโศภิษฐ์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง

ไว้อาลัย

คุณสุนทร อักษรโกวิท

ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวที่สลดใจว่า คุณสุนทร อักษรโกวิท ได้ถึงแก่กรรมด้วยอุบัทวเหตุ เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม ศกนี้ ทำให้รู้สึกว่าข้าพเจ้าได้สูญเสียเพื่อนข้าราชการสรรพากรที่ดีไปอีกคนหนึ่งในชีวิตราชการของข้าพเจ้า

คุณสุนทร อักษรโกวิท เริ่มเข้ารับราชการในตำแหน่งเสมียนพนักงานสรรพากรอำเภอเมืองนครพนม เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2491 และได้โยกย้ายตำแหน่งหน้าที่การงานพร้อมทั้งได้เลื่อนฐานะในหน้าที่ราชการขึ้นเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นตรี–ชั้นโท ตามลำดับ ตราบเท่าสุดท้ายในชีวิตได้ดำรงตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

คุณสุนทร อักษรโกวิท ได้ร่วมงานกับข้าพเจ้าในกรมสรรพากรเมื่อปี พ.ศ. 2510 ขณะนั้นดำรงตำแหน่งสารวัตรสรรพากรตรี และต่อมาในปี 2513 ได้เลื่อนขึ้นเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นโท ตำแหน่งสมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ตลอดระยะเวลาที่คุณสุนทร อักษรโกวิท รับราชการร่วมกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นผู้ที่รอบรู้งานสรรพากรเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานในด้านตรวจ

ตัดบี่ คุณสุนทร อักษรโกวิท เบี่นผู้เบี่ดเผย กล้าที่จะพูดความจริงทั้งในเรื่องส่วนตัว และเรื่องงานในหน้าที่ราชการ ทั้งไม่ปรากฏว่าได้เคยกระทำความผิดหรือต้องถูกลงโทษทางวินัยข้า-ราชการพลเรือนในกรณีใด ๆ เลยตลอดชีวิตราชการ เบี่นผู้ที่มั่นอยู่ในความกตัญญูกตเวทีโดยตลอดมา แม้จะถูกทางราชการโยกย้ายไปรับราชการอยู่หัวเมืองห่างไกล แต่ความมีน้ำใจที่มีอยู่ต่อกันนั้นไม่เคยห่างไกลผู้ที่เคยเบี่นผู้บังคับบัญชาอยู่ก่อนเลย

คุณสุนทร อักษรโกวิท ได้ประกอบกรรมดีในชีวิตมามากทั้งในด้านส่วนตัวและราชการ เมื่อมาด่วนเสียชีวิตไปเช่นนี้จึงเบี่นที่อาลัยแก่ข้าพเจ้าและบรรดาญาติมิตรเบี่นอันมาก ข้าพเจ้าขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งมาในโอกาสนี้ และขอให้กรรมดีนั้นตอบสนองให้ดวงวิญญาณของคุณสุนทร อักษรโกวิท จงประสพแต่ความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไปในสัมปรายภพ เทอญ.

อำนาจ จ๋วงพานิช

ผู้อำนวยการกองภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกองภาษีเงินได้นิติบุคคล

ไว้อาลัย

เมื่อข้าพเจ้าทราบข่าวว่า คุณสุนทร อักษรโกวิท ถึงแก่กรรม ก็รู้สึกสลดใจ ด้วยได้เห็นคุณสุนทร อักษรโกวิท มาสอบเพื่อเลื่อนเป็นสรรพากรจังหวัดไม่ทันไรก็จากไปเสียแล้ว เท่าที่ทราบปรากฏว่า คุณสุนทร อักษรโกวิท เป็นผู้เอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีวินัยและรู้จักกาลอันควร แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้เข้าใจระบบบริหารงานในเชิงปฏิบัติเป็นอย่างดี ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานได้อย่างเหมาะสม ในด้านครอบครัวก็ทราบว่า เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดีปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างแก่บุตรธิดาตั้งหน้าสร้างฐานะในทางที่ชอบด้วยความมานะบากบั่น ซึ่งเป็นเหตุจนถึงแก่กรรม เพื่อนฝูงญาติมิตรจึงอาลัยมากอยู่ เชื่อแน่ว่ากุศลกรรมคงจะบันดาลให้ดวงจิตของคุณสุนทร อักษรโกวิท ประสพแต่ความสงบในสัมปรายภพแน่ทีเดียว.

โอฬาร ไกรฤกษ์

ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่

คำไว้อาลัย

เป็นที่น่าเสียดายและเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อได้ทราบว่าคุณสุนทร อักษรโกวิท สมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ได้ประสบอุบัติเหตุถึงแก่กรรมโดยรถยนต์ชนกัน เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2517 โดยที่ข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับบัญชาของคุณสุนทร อักษรโกวิท เคยไปตรวจการปฏิบัติงาน ณ อำเภอเมืองดังกล่าว เห็นว่า คุณสุนทร อักษรโกวิท เป็นบุคคลที่ทำงานดี และตั้งใจปฏิบัติราชการ การจากไปของคุณสุนทร อักษรโกวิท ในครั้งนี้จึงทำให้กรมสรรพากรขาดคนดีมีฝีมือและตั้งใจทำงานเป็นอย่างดีคนหนึ่งไป ซึ่งทางราชการรู้สึกเสียดายเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้จึงขอให้ดวงวิญญาณของคุณสุนทร อักษรโกวิท จงไปสู่สุคติยังสัมปรายภพเทอญ.

นายเติม มหิทธิการ

สรรพากรเขต 1

ไว้อาลัย

แด่

สุนทร อักษรโกวิท

เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2517 ข้าพเจ้าได้รับความตกใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อได้ทราบข่าวว่า สุนทร อักษรโกวิท สมุห์-บัญชีอำเภอเมืองอ่างทอง ได้ประสพอุบัติเหตุเนื่องจากรถยนต์ชนกันและถึงแก่กรรมเสียแล้ว ที่จังหวัดอ่างทอง ซึ่งข่าวนี้ได้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกเศร้าเสียใจและอาลัยในการจากไปอย่างกระทันหันของ สุนทร อักษรโกวิท เป็นอย่างมาก เพราะ สุนทร อักษรโกวิท กับข้าพเจ้าได้รู้จักคุ้นเคยและสนิทสนมกันเป็นเวลานานมาแล้ว โดยได้เคยร่วมรับราชการด้วยกันที่ส่วนราชการสารวัตรสรรพากร กรมสรรพากร และต่อมาต่างคนก็ได้แยกย้ายกันไปดำรงตำแหน่งหน้าที่ ที่ส่วนราชการอื่น ๆ ในกรมสรรพากร โดยการเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่งของแต่ละคน แต่ สุนทร อักษรโกวิท ก็ยังคงไปเยี่ยมเยียนข้าพเจ้าอยู่เสมอ ถึงแม้จะย้ายไปอยู่ต่างจังหวัดแล้วก็ตาม และก็ได้ให้ความเคารพนับถือข้าพเจ้าเป็นอย่างดีตลอดมา

ซึ่งในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของ สุนทร อักษร-โกวิท นี้ได้ยังความเศร้าเสียดาย และอาลัยแก่ญาติมิตรและผู้ที่

คุ้นเคยเป็นอย่างมาก แต่เมื่อคำนึงถึงคำสอนเตือนสติของพระ-พุทธองค์ที่ว่า ทุกคนก็ไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงความตายอันเป็นกฎแห่งกรรมของแต่ละคนไปได้ สุดแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น ฉะนั้นในโอกาสสุดท้ายนี้ จึงขออำนาจแห่งพุทธานุภาพและบุญกุศลผลกรรมที่ สุนทร อักษรโกวิท ได้ประกอบมาด้วยดีโดยลำดับตลอดมา จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของ สุนทร อักษรโกวิท ได้ไปสู่สุขคติในสัมปรายภพ ตามควรแก่คติวิสัยด้วยเทอญ.

สุขวัฒน์ ครุฑะเสน
กองตรวจภาษีอากร กรมสรรพากร

ไว้อาลัย

แด่

คุณสุนทร อักษรโกวิท

คุณสุนทร อักษรโกวิท เป็นเพื่อนรักของผมคนหนึ่ง ก่อนที่คุณสุนทรจะประสพอุบัติเหตุถึงแก่กรรมในคราวนี้ ได้ไปเยี่ยมผมและภรรยาที่บ้านผมพร้อมภรรยาของคุณสุนทร เรายังได้คุยและปรับทุกข์กันฉันท์มิตรสนิท ผมยังนึกถึงภาพการพบกันในครั้งนั้น ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายของการพบปะสนทนากันระหว่างผมกับคุณสุนทรได้ดี คุณสุนทรเป็นเพื่อนที่ดีคนหนึ่งของผม

คุณสุนทร เป็นคนขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มุมานะในการสร้างตัวเอง เป็นเพื่อนที่ดีกับทุกคนที่ได้คบหาสมาคมด้วย เป็นสามีที่ดีของภรรยา เป็นพ่อที่ดีของบุตร เพราะคุณสุนทรเป็นคนดีนี่เอง ทำให้สวรรค์ต้องการเขาเร็วกว่าที่ควร คนดีมักจะอยู่กับเราไม่ได้นาน เขาคงจากไปก็แต่ตัว คุณงามความดีมิตรภาพยังคงจารึกอยู่กับมิตรสหายมิรู้ลืม

ในที่สุดผมขออาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิในสากลโลก จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณสุนทร อักษรโกวิท จงสู่สุขคติและสถิตย์อยู่ในสถานที่อันอุดมสมบูรณ์ และมีความสุขชั่วนิรันดร์

(สำราญ ภวังคานนท์)

กองตรวจภาษีอากร กรมสรรพากร

คำไว้อาลัย

แด่ คุณสุนทร อักษรโกวิท

รูปํ ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ

รูปร่างของสัตว์ทั้งหลาย ย่อมสูญสิ้นไป ชื่อและสกุลคุณความดีหาสูญสิ้นไปไม่

คุณกิ่งกาญจน์ อักษรโกวิท ภรรยาของคุณสุนทร อักษรโกวิท อดีตสมุห์บัญชีอำเภอเมืองจังหวัดอ่างทองผู้ซึ่งเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุรถยนต์ชนกันที่เขตท้องที่อำเภอไชโย จัง-หวัดอ่างทอง เมื่อคืนวันที่ 26 พฤษภาคม 2517 เขียนจดหมายถึงข้าพเจ้าลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2517 ขอให้เขียนคำไว้อาลัยลงในหนังสือที่จะพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณสุนทร อักษรโกวิท นี้ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง ด้วยความระลึกถึงคุณความดีต่าง ๆ ของคุณสุนทร ที่ได้กระทำไว้เมื่อยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นจึงได้เขียนข้อความนี้ขึ้นเพราะรู้สึกอาลัย คิดถึงคุณสุนทรผู้ล่วงลับไปสู่ปรโลกแล้ว แต่คุณความดีของคุณสุนทรหาได้สูญสิ้นไปไม่ ดังพระพุทธภาษิตที่ยกขึ้นไว้ ณ เบื้องต้นนั้น

โดยความจริงคุณสุนทร ได้เป็นผู้ที่สนิทสนม คุ้นเคยกับข้าพเจ้าเป็นอันดี เนื่องจากรับราชการอยู่ในสังกัดกรมสรร-พากรมาด้วยกันเป็นเวลานาน ครั้งสุดท้ายที่เสียชีวิตคุณสุนทรและข้าพเจ้าได้ร่วมรับราชการที่จังหวัดอ่างทอง

ในขณะที่รับราชการร่วมกันอยู่นั้น คุณสุนทร เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความมานะอุตสาหะ ซื่อสัตย์สุจริต เป็นอย่างดียิ่ง อนึ่งในทางส่วนตัวคุณสุนทรเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เป็นกันเอง และมีความจริงใจกับทุกคน มีความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นปกตินิสัย จึงเป็นเหตุให้เป็นที่ชอบพอรักใคร่ของเพื่อนฝูง ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนพ่อค้าประชาชนทั่วไป

แต่เมื่อกฎแห่งกรรมเวียนมาถึง มัจจุราชซึ่งไม่เคยปรานีผู้ใด ก็ได้มาคร่าเอาคุณสุนทรไปจากอ้อมอกของบุตร ภรรยา และจากเพื่อนพ้องผู้ร่วมงาน อันยังความเศร้าสลดมาสู่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง

แม้กระนั้น ทุกคนก็ต้องยอมรับความเป็นจริงอันเป็นกฎของสามัญลักษณะว่า ทุกชีวิตที่เกิดมาในโลก เด็กก็ดี ผู้ใหญ่ก็ดี คนพาลก็ดี บัณฑิตก็ดี ย่อมมีความเกิดเป็นเบื้องต้น และมีความตายเป็นที่สุด สำหรับคุณสุนทร แม้ชีวิตจะปราศจากลมปราณ สังขารแตกสลายไปแล้ว แต่ความดีงามที่คุณสุนทรได้กระทำไว้ยังคงสลักจารึกอยู่ในความทรงจำของทุกคนจวบกัลปาวสานต์

ด้วยอำนาจแห่งกุศลผลบุญใด ๆ ที่ข้าพเจ้าได้กระทำมาแล้ว และจักกระทำต่อไปขอเดชแห่งกุศลผลบุญนั้น จงเป็นสื่อชักนำ

ให้ดวงวิญญาณ (ซึ่งเชื่อกันว่ามีอยู่จริง) ของคุณสุนทร ผู้ร่วมงานที่ข้าพเจ้าอาลัยรัก คิดถึง จงเดินทางไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเถิด

ขอดวงวิญญาณของคุณสุนทร ที่สถิตย์อยู่ในแดนดินสถานถิ่นใด ๆ จงมารับรู้ถึงความอาลัยรักคิดถึงของบุตร ภรรยา ญาติพี่น้อง ตลอนจนเพื่อนฝูง ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายด้วยเถิด.

มี รักความสุข
(นายมี รักความสุข)
สรรพากรจังหวัดอ่างทอง

คำไว้อาลัย

นายสุนทร อักษรโกวิท

อดีตสมุหบัญชีอำเภอเมืองอ่างทอง

ข้าพเจ้ามีความประทับใจในตัวคุณสุนทร อักษรโกวิท อยู่หลายประการ และมีความประทับใจนี้เอง ทำให้ข้าพเจ้ามีความอาลัยรักในตัวคุณสุนทร อักษรโกวิท อย่างสุดซึ้งเป็นพิเศษ เมื่อคุณสุนทร มีอันต้องจากพวกเราไปโดยไม่มีวันกลับ

ความประทับใจ ประการแรก สืบเนื่องมาแต่การปฏิบัติราชการของคุณสุนทรเอง ตลอดระยะเวลาที่คุณสุนทร ปฏิบัติราชการร่วมกันกับข้าพเจ้าที่อำเภอเมืองอ่างทองเป็นเวลา ๕ เดือนเศษ คุณสุนทรมีหลักในการทำงานอย่างดีเยี่ยม ประกอบทั้งความเอาใจใส่ขยันขันแข็งเป็นอย่างยิ่ง ทำให้งานสรรพากรของอำเภอเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การจัดเก็บภาษีอากรได้ผลเต็มที่ไม่มีตกค้าง

ความประทับใจประการที่สอง คือ ความเป็นผู้มีอัธยาศัยไมตรีอันดีของคุณสุนทร ซึ่งข้าราชการในอำเภอเมือง ๆ ต่างตระหนักกันดีในข้อนี้ แม้จะได้ทำงานต่างแผนกกันในชั่วระยะเวลาไม่นานนักก็ตาม

ความประทับใจอีกประการหนึ่ง คือ คุณสุนทร เป็นคนจนเช่นเดียวกับข้าพเจ้า ครั้งสุดท้ายที่เราได้พูดคุยกันนั้นเป็นวัน

สุดสัปดาห์ข้าพเจ้าจำได้แม่นยำจนบัดนี้ คุณสุนทรได้กล่าวกับข้าพเจ้าตอนหนึ่งว่า วันหยุดสัปดาห์นี้จะไปไร่เพื่อขายผลิตผลนำเงินมาชำระค่าเทอมให้บุตร จะเห็นว่าแม้จะเป็นข้าราชการถึงชั้นโทกำลังสอบเลื่อนเป็นชั้นเอกแล้ว คุณสุนทรก็ยังต้องไปวิ่งเต้นหาเงินมาเสียค่าเทอมให้บุตร ความจนของคุณสุนทรนี้น่าจะเป็นเครื่องยืนยันในความซื่อสัตย์สุจริตของคุณสุนทร ได้เป็นอย่างดีอีกโสดหนึ่ง

แต่ในเช้าวันจันทร์ของอาทิตย์ต่อมา ข้าพเจ้าก็ได้ทราบข่าวอันหน้าเศร้าสลดว่าคุณสุนทร ได้เสียชีวิตเสียแล้วจากอุบัติเหตุรถยนต์ในขณะที่ขับรถกลับจากการไปหาเงินมาชำระค่าเทอมให้บุตรนั้นเอง ขออำนาจกุศลบุญ และคุณความดีที่คุณสุนทรได้กระทำมา จงเป็นผลส่งให้คุณสุนทรประสบสุขในสัมปรายิกภพด้วยเถิด.

(นายผจญ วิเชียรชิต)

นายอำเภอเมืองอ่างทอง

อาลัยยิ่ง

1 ต.ค. 16 พวกเรา ทุกคน ก็พบ กับเพชรที่ เต็ม ไปด้วย แสงประกาย และ แข็ง ที่สุด สิ่งนั้นก็คือ ท่านสุนทร อักษรโกวิท ท่านได้มาดำรงตำแหน่ง สมุห์บัญชีอำเภอโท อำเภอเมืองอ่างทอง คำสั่งที่ท่านได้มอบหมายให้พวกเรา เราทำกันสุดกำลัง มิต้อง ระแวงหรือกังวลในเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะท่านได้พูดไว้เสมอว่า ท่านเป็นผู้รับผิดชอบเองทุกประการ น้ำใจหรือเป็นสิ่งที่พวกเรา ทุกคนต้องการ และท่านก็ให้ด้วยดีทุกอย่าง ดุจดังเจ้าพระยา

แต่แล้วเราก็ต้องตกใจอย่างที่สุด เมื่อเหตุการณ์ที่เรามิได้ เคยคิดคาดถึงก็มาถึง โอ้อนิจจาท่านจากเราไปแล้วหรือนี่ ? ท่านจากพวกเราไปจริงหรือ ? ใช่ท่านหรือเปล่า ? ดูให้แน่นะ พวกเราถามตัวเองอยู่เสมอ ความจริงย่อมเป็นความจริงเสมอ เกิด แก่ เจ็บ และตาย 27 พ.ค. 17 03.00 น. เศษ ยังอยู่ ในความทรงจำและระลึกอยู่ในก้นบึ้งหัวใจพวกเราทุกคน

ความดีใด กุศลใด ก็ดี พวกเราขอตั้งจิตรอธิษฐาน ขอ ให้ความดีนั้น กุศลนั้น จงส่งผลให้ท่านสู่สุขติภพด้วยเถิด

ด้วยความเคารพนับถือยิ่ง

สะสม อำนวย โกมล

สำนักงานสรรพากร อ. เมืองฯ

คำไว้อาลัย

เมื่อเช้าวันที่ 27 พฤษภาคม 2517 ข้าพเจ้าได้รับโทรศัพท์ทางไกลจากจังหวัดอ่างทองว่า คุณสุนทร อักษรโกวิท สมุห์-บัญชีโทอำเภอเมืองอ่างทอง ได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ พอสิ้นเสียงโทรศัพท์ข้าพเจ้า งง ตั้งสติได้ ทบทวนอีกวาระหนึ่งว่า จะเป็นไปได้หรือ? เพราะเมื่อสอง–สามวันผ่านมานี้ ยังได้พบปะคุยสังสรรค์กันอยู่ และเพื่อความแน่ใจจึงได้โทรศัพท์ติดต่อกับคุณวิวัฒน์ ธรรมจักร์ ร่วมเป็นเพื่อนเดินทางไปเยี่ยมครอบครัวของคุณสุนทร อักษรโกวิท ที่จังหวัดอ่างทอง ก็จริงดังเสียงโทรศัพท์แจ้งไป

ข้าพเจ้ากับคุณวิวัฒน์ จึงได้ร่วมทุกข์โศกเศร้ากับครอบครัว โดยมีคุณกิ่งกาญจน์ อักษรโกวิท ภรรยาเป็นผู้ที่โศกเศร้าที่สุดในชีวิต ต่างก็งงงันเป็นที่สุด ในขณะนั้น และก็ดีใจเป็นที่สุด เมื่อได้ทราบว่า ทางคณะกรมการอำเภอ กรมการจังหวัด นำโดยท่านสรรพากรจังหวัดเป็นหัวหน้า ได้จัดงานบำเพ็ญกุศลให้อย่างสมเกียรติ ตลอดจนพ่อค้าคหบดีตลาดอ่างทองก็มีส่วนร่วมงานอย่างดีที่สุดด้วย มิอาจจะหาคำกล่าวอื่นใดเสนอสนองเปรียบเทียบได้

ขอผลบุญสาธารณะกุศลใด ๆ ที่คุณสุนทร อักษรโกวิท สร้างไว้จงได้คืนสนองในชาติหน้าด้วยเทอญ

"เมื่อมีเพื่อนอยู่ก็ดีใจ
เมื่อเพื่อนจากไปก็อาลัยยิ่ง"

จาก

เสน่ห์ สูตรสุคนธ์
ณรงค์ จันหรสาขา
วิวัฒน์ ธรรมจักร์

12 ก.ย. 17

แด่ พี่ทรด้วยดวงใจ

"พี่ทร" คำนี้ติดปากน้อง ๆ ทุกคน และเราซึ้งในความเป็นพี่เป็นน้องของเราอย่างยิ่ง แต่บัดนี้ความซาบซึ้ง กลับกลายเป็นความเศร้า นับแต่วินาทีแรกที่น้อง ๆ ได้รับโทรเลขฉบับนั้นใจความสั้น ๆ "สมุห์สุนทร ตาย ร.พ. อ่างทอง" ทุกคนตกตลึงและไม่เชื่อว่าข่าวนั้นจะจริง เพราะมันเป็นข่าวร้ายแรง และเป็นความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเกินกว่าจะปรับความรู้สึกได้ทัน

แม้บัดนี้ พี่ชายอันเป็นที่รักและเคารพของน้อง ๆ จะจากไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ ร่างกายของพี่จะเปลี่ยนแปลง และที่สุดจะถูกเผาไหม้สิ้นไปก็ตาม แต่คุณงามความดีของพี่ก็ยังก็กก้องอยู่ในความรู้สึกของน้อง ๆ ไม่มีวันลืมเลือน ขอดวงวิญญาณอันสงบแล้วของพี่โปรดได้รับทราบในความรัก และเคารพยิ่งของน้อง ๆ และจะไม่ทอดทิ้งพี่สาว (พี่ตุ๊) และหลาน ๆ ตลอดไป.

ขอเชิญดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของพี่ จงไปสู่สัมปรายภพด้วยเทอญ.

จากน้อง ๆ ชาวมัญจาคีรี

อ. มัญจาคีรี จ. ขอนแก่น

จากแม่

สุนทรลูกรัก ลูกคงไม่รู้ว่าการจากไปของลูกนั้นมันทำให้ทุกคนเสียใจมาก ทำไมหนอมัจจุราชจึงมาเล่นตลกกับแม่ ครั้งแรกที่ลูกอยู่ขอนแก่น ได้ถูกรถชนจนคอหักแต่ลูกก็ฟื้นรอดมาได้โดยการรักษาพยาบาลของหมอและการปรนนิบัติ อย่างใกล้ชิดของแม่ ภรรยา และลูก ๆ แต่ยังไม่ทันไรมัจจุราชก็มาพรากชีวิตลูกไปจากพวกเรา วิญญาณของลูกไปสิงสถิตย์อยู่ ณ ที่ใดโปรดจงรับรู้ไว้ด้วยว่าแม่และทุก ๆ คนยังรักและอาลัยในตัวลูกอยู่เสมอ

อนิจา ลูกยาถึงคราจาก
มาจำพรากจากแม่สุดแลหา
ลูกไปแล้ว ไปลับ ไม่กลับมา
ญาติ พี่น้องต่างพากันอาลัย

แม่

แด่สามีที่รัก

น้องได้ทราบข่าวมรณะกรรมของพี่จากคุณวิเชียร เพชีร-รัตน์ พนักงานเก็บค่าธรรมเนียมด่านเมืองอ่างทอง ได้ขึ้นมาที่บ้านพักอ่างทองทันทีที่น้องได้เดินทางจากกรุงเทพ ฯ พึ่งมาถึง เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2517 เวลาประมาณ 9.30 น. ว่า "คุณพี่ผู้ชายเสียเสียแล้ว เมื่อคืนนี้เนื่องด้วยรถยนต์ชนกันที่ชัยโย ศพอยู่โรงพยาบาลครับ" น้องถึงตกตลึง พอได้สติ ก็ถามว่า จริงหรือคะ ก็ได้รับคำยืนยันว่า "ครับ สมุห์บัญชีโทที่ย้ายมาจากขอนแก่นนะครับ รถยนต์ชนกันเมื่อคืน เวลาราว 4–3 ทุ่ม ผมอยู่ด่านพวกรถที่ผ่านมาบอก ทีแรกผมไม่คิดว่าจะเป็นรถของคุณพี่ที่บ้านนี้ ผมมาทราบจนเช้าว่าคุณพี่ถูกนำส่งโรงพยาบาลอ่างทองและมาเสียชีวิตที่โรงพยาบาล ผมไปดูมาแล้วเมื่อเช้านี้ครับ" ตอนนี้น้องถึงกับชาไปทั้งตัว รู้สึกมึนงงไปหมด เป็นเหตุการณ์ที่กระทันหัน ไม่นึกฝันว่าจะเกิดขึ้น ความตั้งใจที่น้องจะมาปรึกษาหารือ เป็นอันสลายไปสิ้น พี่ได้จากน้องและลูก ๆ ไปเสียก่อนหลายชั่วโมงแล้ว โดยที่น้องและลูก ๆ ไม่ทันได้เห็นใจ และไม่ได้พยาบาลรักษาเลย ปัญหาหลากหลายต่างหลั่งไหลทับถมเข้ามาในจิตใจ แทบจะครองสติไว้ไม่ได้ สิ่งแรกที่คิดได้ในขณะนั้นก็คือต้องการพบศพพี่ พบหมอและพยาบาล เพื่อขอทราบสาเหตุที่ทำ

ให้ถึงแก่กรรมอย่างรวดเร็ว คุณวิเชียร เพชีรรัตน์ กับเพื่อนได้ช่วยพาไป น้องก็ได้พบร่างของพี่อยู่บนเตียงในลักษณะสงบ ขอให้กุศลผลบุญของพี่และของน้องที่ได้สร้างสมมาจงเป็นผลดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของพี่ไปสู่สุคติเถิด

ต่อจากนั้นน้องได้ไปพาท่านสรรพากรจังหวัด (คุณมีรักความสุข) ก็ได้รับคำบอกเล่าจากท่านว่า ท่านทราบเรื่องเมื่อพี่เสียแล้ว ทางโรงพยาบาล โทรมาบอกเมื่อตี 2 ท่านนอนไม่หลับหลังจากทราบข่าว ตอนเช้าท่านก็ให้คนมาส่งข่าวน้องที่บ้านกรุงเทพ ฯ แต่ไม่พบเพราะสวนทางกันกับน้องที่ขึ้นมาอ่างทอง ท่านสรรพากรจังหวัดได้ให้ความช่วยเหลือเป็นแม่งาน ร่วมกับท่านนายอำเภอเมืองอ่างทอง (ผจญ วิเชียรชิต) จัดให้มีการบำเพ็ญกุศล สวดอภิธรรม ณ ศาลาการเปรียญวัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง รวม 3 คืน 27–29 พฤษภาคม 2517 โดยได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบรรดาข้าราชการประจำจังหวัด ข้าราชการประจำอำเภอ ข้าราชการครู และบรรดาพ่อค้าคหบดีอย่างดียิ่ง งานได้ดำเนินไป ด้วยความ เรียบร้อย สมศักดิ์ศรี และ มี เกียรติ ยิ่ง หลังจากได้บำเพ็ญกุศลให้ครบ 3 คืนแล้วได้เคลื่อนย้ายศพนำมาส่งให้น้องได้บำเพ็ญกุศลต่อ ณ วัดมกุฎกษัตริยาราม กรุงเทพ ฯ อีก 2 คืน (30–31 พฤษภาคม 2517)

ครั้งแรกน้องตั้งใจจะเคลื่อนศพพี่จากอ่างทองแล้วจะมาบรรจุเลย เพื่อรอวันพระราชทานเพลิงศพต่อไป แต่ท่านคุณลุง

พรหม สูตรสุคนธ์ (อดีตผู้ว่าราชการนครพนม) และเพื่อนๆ ชาวนครพนม ได้ขอเป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลให้พี่อีก 2 คืน

อนึ่ง น้องรู้สึกขอบคุณ คุณจิว ตัวแทนพ่อค้าชาวอ่างทองอย่างสุดซึ้ง ยากที่จะลืมได้ คุณจิวได้เป็นธุระจัดรถไปรับลูก ๆ และคุณแม่ที่กรุงเทพ ฯ มารดน้ำศพพี่ เป็นธุระโทรเลข โทรศัพท์ทางไกล ติดต่อญาติพี่น้องให้ในวันที่ 27 พฤษภาคม 2517 อันเป็นวันฉุกระหุกและเศร้าที่สุดในชีวิตของน้อง

ความช่วยเหลือ ความร่วมมือร่วมใจของบรรดาข้าราชการทุกท่าน ตลอดถึงพ่อค้าคหบดีชาวอ่างทอง เพื่อน ๆ และชาวนครพนม ได้แสดงออกอย่างพร้อมเพียงกันครั้งนี้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความรักใคร่อาลัยในการจากไปของพี่ อันเนื่องมาจาก คุณ งาม ความ ดี ที่พี่ได้ ประ พฤติ ปฏิบัติ เมื่อ ยังมี ชีวิต อยู่นั่นเอง ดวงวิญญาณของพี่สถิตย์อยู่ ณ แห่งใด ขอได้โปรดรับรู้ถึงความรักความอาลัยในครั้งนี้ และได้อนุโมทนารับส่วนกุศลที่ได้ บำเพ็ญ อุทิศให้ เพื่อผล เกือกูลให้ไปสู่สุคติ ใน สัมปรายภพด้วยเทอญ

รักและอาลัยพี่

ตุ๊

อาลัยพี่

ไม่ว่าดวงวิญญาณของพี่ที่รักของน้อง ๆ จะไปสิงสถิตย์อยู่ ณ ที่ใด
ขอจงรับทราบด้วยว่าพี่และน้อง ๆ ทุกคนยังรัก คิดถึง
และอาลัยอาวรณ์อยู่ไม่สร่างซา

น้อง ๆ

ครั้งสุดท้าย

ก่อนที่ป๋าจะออกจากบ้าน เพื่อเดินทางไปทำงานที่จังหวัดอ่างทองในวันนั้น ป๋าได้ให้คำเตือนแนะนำและสั่งสอนแก่ลูกมากเป็นพิเศษ ซึ่งพวกเราก็รู้อยู่ในใจว่าป๋าเป็นห่วงลูกมาก ป๋าจะทำทุกสิ่งอันจะกอบให้ลูกเป็นคนดีมีอนาคต ไม่ว่าจะมีอุปสรรคอะไรขวางหน้า ป๋าเผชิญหน้าสู้และพาลูกพ้นสภาวะการณ์อันเลวร้ายไปได้เสมอ ป๋าต้องการให้ลูกมีความสุข

"อยู่กันดี ๆ อย่าทะเลาะกันนะลูก......" ป๋ามักกล่าวเช่นนี้เสมอ แต่ครั้งนี้...... ดูเหมือนว่าจะมิใช่คำสั่งสอนที่ป๋าให้แก่ลูก

ป๋าคงไม่รู้หรอกว่า ลูกมีความภูมิใจในตัวป๋ามากแค่ไหน อริยาบถทุกอย่างของป๋า ลูกพยายามเลียนแบบ และจดจำเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของตัวลูกเองต่อไป ป๋าสอนให้ลูกทะนงในตัวเองหยิ่งในเกียรติ มีการให้และรู้จักรับ แต่ป๋าให้เวลาแก่ลูกน้อยเกินไป การด่วนจากไปของป๋า ทำให้ทุกคนเศร้าสลด ซึ่งลูกก็สุดที่จะบรรยายออกมาเป็นตัวหนังสือได้ และด้วยเหตุแห่งการกระทำนี้ ก็อาจจะเป็นแบบฉบับ ซึ่งลูกคิดคิดว่า คงจะได้เลียนแบบป๋า...... ในอนาคต

ถึงแม้ว่าลูกจะรู้ว่าป๋าได้จากลูกไปอย่างไม่มีวันกลับ แต่ทุกครั้งที่ลูกคิดถึงป๋า ลูกจะต้องมานั่งดูรูปป๋าที่แขวนไว้ในห้องเสมอ ลูกได้แต่นั่งคิดเพียงว่าป๋ายังไม่กลับจากอ่างทอง

ป๋ามีพระคุณต่อลูกอย่างล้นเหลือ แต่ลูกก็ไม่มีโอกาสทดแทน ลูกได้แต่สวดมนต์ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของป๋าจงไปสู่ที่สุขคติ

ถ้าชาติหน้ามีจริงขอให้ลูกได้เป็นลูกของป๋าอีกเถอะครับ

จาก ลูกแดง

กราบเท้าป๋า ที่เคารพ

ป๋า เป็นคำที่ลูกเรียกได้สนิทปากที่สุด ป๋าเป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ลูกประพฤติตนเป็นคนดี ทุกครั้งที่ป๋ากลับบ้านป๋าต้องถามถึงการเรียนของลูกอยู่เสมอ เมื่อป๋าต้องไปทำงานในต่างจังหวัด ป๋าก็ไม่ลืมที่จะมาเยี่ยมทุกอาทิตย์ คอยให้กำลังใจลูกทุก ๆ คน ป๋าเคยพูดเสมอว่า "ป๋าไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการศึกษาเท่านั้น ทุกคนต้องขวนขวายเอาเอง" แม้ป๋าจะกลับไปทำงาน ป๋ายังเป็นห่วงคอยเตือนให้ลูก ๆ เอาใจใส่ต่อการเรียนอยู่เสมอ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีผู้คอยดูแลและห่วงใยลูกเหมือนป๋าต่อไปแล้ว ลูกรู้เสมอว่า ลูกเป็นคนที่หัวอ่อนและทำความหนักใจให้กับป๋าเป็นที่สุด แต่ลูกก็จะพยายาม......พยายามทำดีให้ถึงที่สุด เพื่อให้สมกับความตั้งใจของป๋า

วิญญาณของป๋าสถิต ณ สรวงสวรรค์ชั้นใด ขอให้ป๋ารับทราบด้วยว่า ต้อยรักป๋าที่สุด และถ้าชาติหน้ามีจริง ขอให้ต้อยได้เกิดมาเป็นลูกที่ดีของป๋าอีก

จาก ลูก (ต้อย)

(กษิดิศวร์ อักษรโกวิท)

อาลัยป๋า

20 พ.ค. 17 เช้าวันนี้เป็นวันที่ยุ่งยากนิดหน่อยสำหรับติ๊ก เพราะป๋าจะกลับอ่างทอง แต่ติ๊กอยากจะไปกับป๋าเหลือเกิน ติ๊กบอกไม่ถูกว่าทำไมจึงอยากไปกับป๋า แต่มีความรู้สึกเป็นห่วงและคิดถึงเกิดขึ้น แต่ด้วยว่าติ๊กต้องไปมอบตัวเข้า ม.ศ. 4 ในอีก 2–3 วัน จึงไปกับป๋าด้วยไม่ได้ คนอื่นก็เช่นกัน ติ๊กรู้สึกว่าป๋าอยากให้ใครก็ได้ไปกับป๋า แต่มีความจำเป็นทุกคน ด้วยใกล้เปิดเรียน ป๋าจึงบอกว่า "ไม่เป็นไรหรอกลูก อยู่บ้านดูหนังสือเถอะ" และก่อนออกยังสั่งพวกเราไว้ว่า "อยู่บ้านดี ๆ นะลูก อย่าทะเลาะกัน ตั้งใจเรียนมาก ๆ ป๋าจะดีใจ" และยังบอกแดงว่า "แดงดูแลน้อง ๆ ให้ดีนะลูก" มีเท่านี้สำหรับคำพูดครั้งสุดท้าย และเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิตที่ติ๊กจะได้ยินเสียงที่เป็นห่วงอย่างยิ่งนี้จากป๋า เพราะประมาณ 7–8 วัน โดยไม่มีลางสังหรณ์อันใดเลย ขณะที่ติ๊กกำลังเรียน อาก๋วังมาบอกข่าวว่าป๋าประสพอุบัติเหตุ ติ๊กนึกในใจว่า "อีกแล้ว" และ "ติ๊กคงจะได้ไปพยาบาลป๋าที่ ร.พ. อ่างทองเช่นคราวก่อนอีก" แต่หลังจากเดินทางไปอ่างทองสิ้นสุดลง ติ๊กก็ต้องยอมรับความจริงว่า "ป๋าจากติ๊กไปอย่างไม่มีวันกลับ" มันเป็นความจริงที่ติ๊กและทุก ๆ คน ไม่อยากพบเลย

ขณะนี้ไม่ว่าดวงวิญญาณของป๋าอยู่ที่ใด ได้โปรดมารับเอาคำสัญญาจากติ๊กไปด้วยเถิดว่า "ติ๊กจะทำทุกอย่างให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตามคำสั่งสอนของป๋า" ขอให้ดวงวิญญาณของป๋าจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

จากลูก ติ๊ก
(อภิสรา อัคษรโกวิท)

อาลัยป๋า

◎ โอ้อาลัย คุณป๋า น่าเคารพ
ลูกกำสรด เศร้าสร้อย ละห้อยมา
ยามป๋าจาก ไปลับ มิกลับมา
ไม่ให้ลูก เห็นหน้า ป๋าอีกหรือ

◎ ได้ทราบข่าว ป๋าจาก พรากไปแล้ว
เหมือนชีวิต ลูกแก้ว เกือบดับสูญ
เหมือนสิ้นทาง สิ้นความหวัง พลังมูล
ดั่งสิ้นสูญ ทุก ๆ สิ่ง จริง ๆ เอย

◎ ทั้งคุณแม่ พี่น้อง ร้องร่ำไห้
ทุก ๆ คน อาลัย ในคุณป๋า
กระทันหัน เกินไป ใจไคลคลา
ไม่เชื่อว่า ป๋าจะจาก พรากไปแล้ว

◎ ตาของป๋า ปิดสนิท วันรดน้ำ
แต่ลูกร่ำ ไห้ให้ป๋า เปิดตาฝืน
ยิ้มให้ลูก มองดูลูก แม้กล้ำกลืน
ลูกสะอื้น ป๋าไยไม่ เปิดตามอง

◎ แม้วันสวด ทุกวัน ลูกนั้นนึก
ใจรำลึก ให้ป๋าพลัน มิทันสูญ
ให้ฟื้นขึ้น ลุกขึ้น ไม่อาดูร
สิริสมบูรณ์ ทุก ๆ อย่าง กระจ่างตน

◎ โอ้คุณป้า อย่าเพิ่งลับ ไม่กลับหลัง
อย่าสิ้นพลัง สิ้นชีพ อย่างรีบด่วน
มาสั่งสอน ลูกยา ในสิ่งควร
ประพฤติถ้วน ทุก ๆ สิ่ง ยิ่งอย่างเดิม

◎ แต่คุณป้า ไม่ได้ยิน คำพร่ำเพรียก
คำร้องเรียก ของลูก หรือเมินเฉย
จึงจากไกล ร้างรา ไม่น่าเลย
ป้าไปเลย ไปลับ มิกลับมา

◎ ป้าเคยพร่ำ สั่งสอน ทุก ๆ สิ่ง
ให้ลูกหญิง รักตน รักศักดิ์ศรี
ให้เรียบร้อย น่ารัก เป็นกุลสตรี
ให้ลูกมี คุณธรรม ประจำใจ

◎ ให้ลูกรัก การเรียน การเขียนอ่าน
อีกการบ้าน การเรือน ของลูกสาว
เพื่อเป็นสาร มรดก ปกภัยคราว
ยามเมื่อวัย เริ่มก้าว คราวเลี้ยงตัว

◎ สิ่งที่ป้า สอนลูก ผูกใจจิต
ลูกยังคิด ยังจำ คำมั่นเสมอ
แต่ป้าขา กลับมาสอน ลูกอย่างเคย
อย่าได้เลย ร้างไป มิได้หรือ

◎ พระคุณป๋า สุดที่ลูก จะแทนทด
สุดกำหนด ความดียิ่ง ที่ใหญ่หลวง
คำกล่าวว่า "คุณของป๋า" นั้นค่าควร
อาจเลิศล้วน สิ่งใด ๆ ในจักวาล

◎ แม้ชีวี ของลูก จะม้วยมุด
จะสิ้นสุด แทนป๋าได้ ดั่งใจเหิร
ลูกจะยอม มอบชีวี ทันทีเทอญ
แก่ผู้เชิญ วิญญาณป๋า ให้คลาไคล

◎ โอ้ป๋าขา โปรดคืนมา หาลูกเถิด
ให้ลูกเกิด ร่วมกับป๋า ในหน้าภพ
แต่อย่าให้ ต้องมาพราก และจากจบ
อย่างเช่นภพ ชาตินี้ อย่ามีเลย

◎ ลูกขอวอน เทวา ที่มีฤทธิ์
ที่สถิตย์ ยังสวรรค์ ชั้นสุขา
โปรดบันดาล ให้ป๋าสุข ทุกทิวา
ในสวรรค์ ชั้นฟ้า สง่าเอย

จากลูก ติ๊ก

อาลัยแด่ป๋าสุดที่รัก

วันที่ติ๋มไปอ่างทองครั้งแรก มันดูช่างงดงามน่าอยู่สงบ-เงียบเย็นสบาย ติ๋มตื่นแต่เช้าเพราะความแปลกสถานที่ ติ๋มจัดของพอกลางวันก็ทำกับข้าวให้ป๋าทานและเย็นด้วย บางครั้งป๋าก็ทำให้ติ๋มทาน พอกลางคืนหน้าที่ของติ๋มคือ นวดคุณป๋า นึกสนุกก็บอกป๋าว่า นวดข้างละ 2 บาท ป๋าก็ให้ ในวันที่ 18 ติ๋มจะต้องกลับกรุงเทพเพราะว่าจะเปิดภาคเรียน ป๋ามาส่ง และพอวันจันทร์ที่ 20 ป๋าต้องไปทำงาน ป๋าตักเตือนพี่แด่งจึงไป ที่จริงติ๋มจะไปด้วยแต่เป็นห่วงการเปิดภาคเรียนปีใหม่ ก่อนป๋าจะออกจากบ้านป๋าพูดว่า "ตั้งใจเรียนอย่าทะเลาะกันน่ะลูก" แล้วก็ขับรถออกจากบ้านไป ป๋ามักมาบ้านทุกครั้งเมื่อเสาร์–อาทิตย์ แต่อาทิตย์นี้ป๋าไม่มา แต่ก็ไม่สงสัย เช้าวันจันทร์ทุกคนไปโรงเรียน พอตอนบ่ายอาจารย์ขึ้นมาบอกให้กลับบ้าน โดยคุณอามารับ ถามก็ทราบว่า ป๋าถูกรถชน ติ๋มเสียใจมากและในที่สุดติ๋มก็ทราบว่าป๋าจากติ๋มไปเสียแล้ว แต่ก็เป็นเรื่องเร็วที่ป๋าจากไปสำหรับติ๋มถึงแม้พระพุทธเจ้าจะทรงตรัสว่า คนเราย่อมจะเกิดแก่เจ็บและตายได้ก็ตามแต่มันไม่น่าจะมาเป็นคุณป๋าของติ๋มเลย

วิญญาณของป๋าอยู่ที่ใดขอให้รับทราบว่าติ๋มจะไม่ทำให้แม่ต้องเสียใจ ขอให้วิญญาณของป๋าจงไปสู่สมปรายภพด้วยเทอญ

จากลูก ติ๋ม

ดดาน่างค์ อักษรโกวิท

กลัดน้ำตา ร้องเรียก จนเปียกหมอน
ยามป่าจร จากไป ใจเรียกหา
บอกฉันเถิด ป่าที่รัก จักกลับมา
จิตผวากั้ม ประกบ ซบหน้าพลัน
มาให้ลูก ได้กอด พรอดคำคิด
ชุบชีวิต คืนกลับ รับยอดขวัญ
ตั้งแต่ป่า จากทรวง ดวงชีวัน
หัวใจลูก แทบสลาย ตายตามไป

จากลูก

ดดานางค์ อักษรโกวิท (ติ๋ม)

รายนามผู้ที่ร่วมเป็นเจ้าภาพ

สวดอภิธรรม

วันจันทร์ที่ 27 พฤษภาคม 2517
คณะข้าราชการสรรพากรจังหวัดอ่างทอง
ณ ศาลาการเปรียญ วัดอ่างทองวรวิหาร

วันอังคารที่ 28 พฤษภาคม 2517
คณะพ่อค้าอำเภอเมืองอ่างทอง
ณ ศาลาการเปรียญ วัดอ่างทองวรวิหาร

วันพุธที่ 29 พฤษภาคม 2517
คณะข้าชการอำเภอเมืองอ่างทอง
ณ ศาลาการเปรียญ วัดอ่างทองวรวิหาร

วันพฤหัสบดีที่ 30 พฤษภาคม 2517
เพื่อน ๆ ชาวนครพนม
ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม

วันศุกร์ที่ 31 พฤษภาคม 2517
ชาวนครพนม
ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม

บรรจุศพ ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม จังหวัดกรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ที่ 31 พฤษภาคม 2517 เวลา 21.00 น.

บุตร ธิดา ภรรยา ถ่ายรูปพร้อมกัน
ก่อนเคลื่อนศพไปบรรจุ คืนวันที่ 31 พฤษภาคม 2517
ณ วัดมกุฎกษัตริยาราม

บุตร พี่ และน้องๆ ของคุณสุนทร อักษรโกวิท
คืนวันบรรจุศพ ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม
เวลา 21.00 น.

บรรจุศพ คืนวันที่ 31 พฤษภาคม 2517
ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม
กรุงเทพมหานคร

ตารางหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย กรณีเสียภาษีเอง
(สำหรับบุคคลที่ไม่มีคู่สมรสแต่มีบุตร)

เงินเดือน	จำนวนภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายตามฐานะของครอบครัว								เงินสะสม
	โสด	บ–1	บ–2	บ–3	บ–4	บ–5	บ–6	บ–7	
750	12.83	1.17							30
800	15.63	3.97							32
850	18.43	6.77							34
900	21.23	9.57							36
955	24.31	12.65	0.98						38
1015	27.67	16.00	4.34						40
1080	31.31	19.65	7.98						43
1150	35.23	23.57	11.90						46
1220	39.15	27.49	15.82	4.15					48
1295	43.35	31.69	20.02	8.35					51
1375	47.83	36.17	24.50	12.83	1.17				55
1460	52.59	40.93	29.26	17.59	5.93				58
1550	57.63	45.97	34.30	22.63	10.97				62
1645	64.93	51.29	39.62	27.95	16.29	4.62			65
1750	73.33	57.17	45.50	33.83	22.17	10.50			70
1860	82.13	65.47	51.66	39.99	28.33	16.67	4.99		74
1975	91.33	74.67	58.10	46.43	34.77	23.10	11.43		79
2100	101.33	84.67	68.00	53.43	41.77	30.10	18.43	6.77	84
2230	111.73	95.07	78.40	61.73	49.05	37.38	25.71	14.05	89
2370	122.93	106.27	89.60	72.93	56.89	45.22	33.55	21.89	94
2520	134.93	118.27	101.60	84.93	68.27	53.62	41.95	30.29	100
2680	147.73	131.07	114.40	97.73	81.07	64.40	50.91	39.25	107
2850	161.33	144.67	128.00	111.33	94.67	78.00	61.33	48.77	114

เงินเดือน	จำนวนภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายตามฐานะของครอบครัว								เงินสะสม
	โสด	บ–1	บ–2	บ–3	บ–4	บ–5	บ–6	บ–7	
3030	175.33	159.07	142.40	125.73	109.07	92.40	75.73	59.07	121
3220	190.93	174.27	157.60	140.93	124.27	107.60	90.93	74.27	128
3420	206.93	190.27	173.60	156.93	140.27	123.60	106.93	90.27	136
3630	223.73	207.07	190.40	173.73	157.07	140.40	123.73	107.07	145
3850	241.33	224.67	208.00	190.33	174.67	158.00	141.33	124.67	154
4085	260.13	243.47	226.80	210.13	193.47	176.80	160.13	143.47	163
4335	280.13	263.47	246.80	230.13	213.47	196.80	180.13	163.47	173
4600	301.33	284.67	268.00	251.33	234.67	218.00	201.33	184.67	184
4880	323.73	307.07	290.40	270.73	257.07	240.40	223.73	207.07	195
5175	347.33	330.67	314.00	297.33	280.67	264.00	247.33	230.67	207
5485	372.13	355.47	338.80	322.13	305.47	288.80	272.13	255.47	219
5810	401.37	381.47	364.80	348.13	331.47	314.80	298.13	281.47	232
6150	442.17	417.17	392.17	375.33	358.67	342.00	325.33	308.67	246
6595	484.77	459.77	434.77	409.77	387.07	370.40	353.73	337.07	260
6875	529.17	504.17	479.17	454.17	429.17	404.17	383.33	366.67	275
7260	575.37	550.37	525.37	500.37	475.37	450.37	425.37	400.37	290
7660	623.37	598.37	573.37	548.37	523.37	498.37	473.37	448.37	306
8075	673.17	648.17	623.17	598.17	573.17	548.17	523.17	498.17	323
8505	729.92	704.92	679.92	654.92	629.92	604.92	579.92	554.92	340
8950	796.67	771.67	746.67	721.67	696.67	671.67	646.67	621.67	358
9410	865.67	840.67	815 67	790.67	765.67	740.67	715.67	690.67	376
9885	936.92	911.92	886.92	861.92	836.92	811.92	786.92	761.92	395

บ. — บุคคลไม่มีสามีหรือภรรยา

1 — 7 — . จำนวนบุตร

สำนักงานสรรพากร เขต 6

นพดล อิ่มกระจ่าง

1 เมษายน 2517

ตารางหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย กรณีเสียภาษีเอง
(สำหรับบุคคลที่มีคู่สมรส)

เงินเดือน	จำนวนภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายตามฐานะของครอบครัว								
	โสด	ส+ภ	ส–ภ–1	ส–ภ–2	ส–ภ–3	ส–ภ–4	ส–ภ–5	ส–ภ–6	ส–ภ–7
750	12.83								
780	14.51								
800	15.63								
815	16.47								
850	18.43								
900	21.23								
955	24.31								
1015	27.67								
1080	31.31	2.15							
1150	35.23	6.07							
1220	39.15	9.99							
1295	43.35	14.19	2.52						
1375	47.83	18.67	7.00						
1460	52.59	23.43	11.76						
1550	57.63	28.47	16.80	5.13					
1645	64.93	33.79	22.12	10.45					
1750	73.33	39.67	28.00	16.33	4.67				
1860	82.13	45.83	34.16	22.49	10.83				
1975	91.33	52.27	40.60	28.93	17.27	5.60			
2100	101.33	59.67	47.60	35.93	24.27	12.60	0.93		
2230	111.73	70.07	54.88	43.21	31.55	19.88	8.21		
2370	122.93	81.27	64.60	51.05	39.39	27.72	16.05	4.39	
2520	134.93	93.27	76.60	59.93	47.79	36.12	24.45	12.79	12.60

เงินเดือน	จำนวนภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายตามฐานะของครอบครัว								
	โสด	ส+ภ	ส–ภ–1	ส–ภ–2	ส–ภ–3	ส–ภ–4	ส–ภ–5	ส–ภ–6	ส–ภ–7
2680	147.73	106.07	89.40	72.73	56.75	45.08	33.41	21.75	13.40
2350	161.33	119.67	103.00	86.33	69.67	54.60	42.93	31.27	19.60
3030	175.73	134.07	117.40	100.73	84.07	67.40	53.01	41.35	29.68
3220	190.93	149.37	132.60	115.93	99.27	82.60	65.93	51.99	40.32
3420	206.93	165.27	148.60	131.93	115.27	93.60	81.93	65.27	51.52
3630	223.73	182.07	165.40	148.73	132.07	115.40	98.73	82.07	65.40
3850	241.33	190.67	183.00	166.33	149.67	133.00	116.33	99.67	83.00
4085	260.13	218.47	201.80	185.13	168.47	151.80	135.13	118.47	101.80
4335	280.13	238.47	221.80	205.13	188.47	171.80	155.13	138.47	121.80
4600	301.33	259.67	243.00	226.33	209.67	193.00	176.33	159.67	143.00
4880	323.73	282.07	265.40	248.73	232.07	215.40	198.73	182.07	165.40
5175	347.33	305.67	289.00	272.33	255.67	239.00	222.33	205.67	189.00
5485	372.13	330.47	313.80	297.13	280.47	263.80	247.13	230.47	213.80
5810	401.37	356.47	339.80	323.13	306.47	289.80	273.13	256.47	239.80
6150	442.17	383.67	367.00	350.00	333.67	317.00	300.33	283.67	267.00
6505	484.77	422.27	397.27	378.73	362.07	345.40	328.73	312.07	295.40
6875	529.17	466.67	441.67	416.67	391.67	375.00	358.33	341.67	325.00
7260	575.37	512.87	487.87	462.87	437.87	412.87	389.13	372.47	355.80
7660	623.37	560.87	535.87	510.87	485.87	460.87	435.87	410.87	387.80
8075	673.17	610.67	585.67	560.67	535.67	510.67	485.67	460.67	435.67
8505	729.92	667.42	642.42	617.42	592.42	567.42	542.42	517.42	492.42
8950	796.67	734.17	709.17	684.17	659.17	634.17	609.17	584.17	559.17
9410	865.67	803.17	778.17	753.17	728.17	703.17	678.17	653.17	628.17
9885	936.92	874.42	849.42	824.42	799.42	774.42	749.42	724.42	699.42

ส = สามี ภ = ภรรยา

1–7 = จำนวนบุตร

สำนักงานสรรพากรเขต 6

นพดล อิ่มกระจ่าง

ภาษีการค้าตามประมวลรัษฎากร

๑. ผู้มีหน้าที่เสียภาษีการค้า

ผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีการค้า เรียกว่า "ผู้ประกอบการค้า" ซึ่งได้แก่บุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือรัฐวิสาหกิจใด ๆ ก็ตาม ที่ประกอบการค้าดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ต้องเสียภาษีการค้า

๑.๑ การขายสินค้าที่ผลิต หรือนำเข้าในประเทศ การส่งสินค้าไปขายต่างประเทศ การค้าทอง เงิน นาก เพชรพลอยต่าง ๆ ตลอดจนการขายของเก่าที่เป็นวัตถุโบราณหรือศิลปวัตถุในฐานะ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้ขายทอดแรก หรือผู้ขายทุกทอด

๑.๒ การประกอบกิจการโรงเลื่อย ไม่ว่าจะเป็นการเลื่อยไม้ขาย หรือรับจ้างเลื่อยไม้ และไม่ว่าจะเป็นโรงเลื่อยที่ใช้เครื่องจักร หรือใช้แรงคน

๑.๓ การรับจ้างพิมพ์ เย็บสมุด เอกสาร ทำปกหนังสือ รับถ่าย ล้าง อัดหรือขยายรูปทำบล๊อก รับถ่ายทำภาพยนต์หรือสร้างภาพยนต์ ทำการปลูกสร้างหรือก่อสร้างทุกชนิด รับโฆษณาสินค้า รับดัด ตัดแต่งผมหรือตกแต่งร่างกาย รับตัดเสื้อผ้า

รองเท้า รับจ้างซ่อมยานพาหนะ เครื่องจักร เครื่องกล เครื่องยนต์ ของใช้ใด ๆ รับจ้างนำเที่ยว ตลอดจนการรับจ้างอย่างอื่นที่ไม่ใช่การจ้างแรงงาน

๑.๔ การตั้งสถานบริการ อาบ อบ นวด

๑.๕ การให้เช่าทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เป็นสังหาริมทรัพย์ เช่นการให้เช่ารถ เช่าหนังสือ เช่าเครื่องเรือน

๑.๖ การทำคลังสินค้า การรับฝากทรัพย์ เช่นการรับฝากรถ การให้บริการเกี่ยวกับการเก็บสิ่งของต่าง ๆ ในห้องเย็น เช่นรับฝากผัก ผลไม้ เนื้อ กุ้ง ปู ปลา ในห้องเย็น

๑.๗ การทำโรงแรม การตั้งร้านขายอาหารโดยจัดสถานที่ไว้ให้ประชาชนเข้าไปบริโภคได้ การทำไนท์คลับหรือคาบาเรต์

๑.๘ การรับขนของหรือคนโดยสารระหว่างประเทศ

๑.๙ การตั้งโรงรับจำนำ

๑.๑๐ การเป็นนายหน้า ตัวแทน หรือทำการขายทอดตลาด หรือรับจัดธุรกิจให้ผู้อื่นยกเว้นนายหน้าและตัวแทนประกันภัยและประกันชีวิต

๑.๑๑ การขายอสังหาริมทรัพย์เป็นทางการค้าหรือหากำไร เช่นซื้อที่ดินมาแบ่งขาย การปลูกบ้านหรือสิ่งก่อสร้างอย่างอื่นแล้วขาย หรือขายทั้งที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

๑.๑๒ การประกอบกิจการธนาคาร หรือเยี่ยงธนาคาร เช่น ให้กู้ยืมเงิน ค้ำประกัน แลกเปลี่ยนเงินตรา ฯลฯ

๑.๑๓ การรับประกันชีวิต หรือรับประกันภัยอย่างอื่น

๒ การจดทะเบียนการค้า การแจ้งย้าย แจ้งเลิก แจ้งโอน กิจการค้า หรือแจ้งใบทะเบียนการค้าสูญหาย

ก. การจดทะเบียนการค้า

๒.๑ ต้องจดทะเบียนการค้าภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเริ่มประกอบการค้า

๒.๒ คำขอจดทะเบียนการค้าเรียกว่าแบบ ภ.ค. ๑ จะต้องยื่นจำนวน ๕ ฉบับ ข้อความถูกต้องตรงกัน

๒.๓ สถานที่ยื่นคำขอจดทะเบียนการค้า

(๑) ถ้าผู้ประกอบการค้า มีสถานการค้า ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนการค้าต่ออธิบดีกรมสรรพากร ณ แผนกบริการภาษีการค้า กองภาษีการค้า กรมสรรพากรตึกใหม่ ชั้น ๓ ถนนจักรพงษ์ เชิงสะพานพระปิ่นเกล้า ใกล้สนามหลวง หรือ ณ สำนักงานสรรพากรอำเภอท้องที่ที่สถานการค้าตั้งอยู่

(๒) ถ้าผู้ประกอบการค้า มีสถานการค้า ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดอื่น ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนการค้าต่อสรรพากรจังหวัด ณ สำนักงานสรรพากรจังหวัด หรือ ณ สำนักงานสรรพากรอำเภอท้องที่ที่สถานการค้าตั้งอยู่

๒.๔ การจดทะเบียนการค้านั้น จะต้องจดทะเบียนเป็นรายสถานการค้า คำว่า "**สถานการค้า**" หมายถึงสถานที่ดังต่อไปนี้

(๑) สถานที่ซึ่งใช้ประกอบการค้าเป็นประจำ หรือ

(๒) สถานที่ ซึ่ง ใช้เป็น ที่ผลิต สินค้า เป็น ประจำ หรือ

(๓) สถานที่ซึ่งใช้เป็นที่เก็บสินค้าเป็นประจำ

(๔) ถ้าไม่มีสถานการค้าดังกล่าวตาม (๑) ถึง (๓) ให้ถือเอาที่อยู่อาศัยเป็นสถานการค้า ถ้ามีที่อยู่อาศัยหลายแห่ง ให้ผู้ประกอบการค้าเลือกเอาแห่งหนึ่งเป็นสถานการค้า

๒.๕ เอกสารที่ต้องแนบพร้อมกับคำขอจดทะเบียนการค้า

(๑) สำเนา ทะเบียนบ้านของ ผู้ยื่นคำขอ และของสถานการค้า

(๒) สำเนา สัญญา เช่าอาคาร อันเป็น ที่ตั้งสถาน-การค้า (ในกรณีเช่า) หรือหนังสือยินยอมให้ประกอบการค้า (ในกรณีอาคารเป็นของผู้อื่นโดยมิได้เช่า)

(๓) สำเนาใบ ทะ เบียน พา ณิชย์ ของ กระ ทรวงพาณิชย์ (ถ้ามี)

(๔) สำเนาใบอนุญาตให้ประกอบกิจการ ใน กิจการที่ต้อง ขออนุญาตตาม กฎหมายว่าด้วย การนั้น ๆ เช่น ผู้ประกอบกิจการโรงงาน ตามพระราชบัญญัติโรงงาน เป็นต้น

(๕) สำเนา หนังสือ บริคณห์สนธิ และ สำเนา ข้อบังคับของบริษัทจำกัด (ในกรณีที่เป็นบริษัทจำกัด)

(๖) สำเนาหนังสือสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วน (ในกรณีที่เป็นห้างหุ้นส่วนคณะบุคคล)

(๗) สำเนาหนังสือ รับรองของ นายทะเบียน หุ้น-ส่วนบริษัทของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งออกใบรับรองการ จดทะเบียน เป็น ห้างหุ้นส่วน บริษัท และระบุผู้เป็นหุ้นส่วน หรือกรรมการ หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการผู้มีอำนาจ ลงชื่อแทน บริษัท และสถานที่ ตั้งสำนักงาน และวัตถุประสงค์ (ในกรณีที่เป็นห้างหุ้นส่วน บริษัท)

(๘) เอกสารอื่นอันควรแก่เรื่อง

(๙) ถ้าผู้ขอจดทะเบียนการค้าเป็นผู้เยาว์ หรือ เป็นหญิงมีสามีโดยชอบด้วยกฎหมายต้องแนบ หนังสือ ยินยอม ของ ผู้แทนโดย ชอบ ธรรม หรือของสามีแล้วแต่กรณี ไปด้วย

(๑๐) ถ้าผู้ประกอบการค้าไม่อาจยื่นคำขอจดทะเบียนการค้าด้วยตนเองได้ จะมอบอำนาจให้ผู้อื่นยื่นคำขอจดทะเบียนการค้าแทนก็ได้ แต่ต้องมีใบมอบอำนาจ ที่ปิดอากรแสตมป์บริบูรณ์แนบไปด้วย

ข้อยกเว้น

กรณีต่อไปนี้ ผู้ประกอบการค้าไม่ต้องจดทะเบียนการค้า แต่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีการค้าคือ

๑. การให้เช่าเฉพาะเครื่องเรือนและของใช้ที่ใช้ประจำอยู่กับโรงเรือนที่ให้เช่า

๒. การนำเข้าซึ่งสินค้าโดยมิใช่เพื่อขาย และมิได้เป็นผู้ประกอบการค้าตามปกติ เช่นสั่งรถยนต์เข้ามาใช้ส่วนตัวเป็นต้น

๓. การนำเข้าซึ่งเครื่องจักร ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องจักร เพื่อใช้ในการผลิตของตนเอง แต่ภายหลังได้นำสินค้าดังกล่าวไปใช้ในการอื่นที่มิใช่การผลิตของตนเอง

๔. การทำหรือดัดแปลง หรือจัดให้ผู้อื่นทำหรือดัดแปลงสิ่งใด ๆ ให้เป็นรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน ๑๐ คน โดยมิใช่เพื่อขาย

ข. การแจ้งย้าย แจ้งเลิก แจ้งโอนกิจการค้า หรือแจ้งใบทะเบียนการค้าสูญหาย

เมื่อผู้ประกอบการค้าย้ายสถานการค้า เลิกกิจการค้า โอนกิจการค้า หรือใบทะเบียนการค้า หายสูญผู้ประกอบการค้า

จะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานสรรพากร ณ สถานที่ซึ่งได้จดทะเบียนการค้าไว้เดิมทราบภายใน ๑๕ วันนับแต่วันย้ายสถานการค้า เลิกกิจการค้า โอนกิจการค้า หรือวันที่ใบทะเบียนการค้าสูญหาย

การแจ้งย้าย แจ้งเลิก แจ้งโอนกิจการค้าดังกล่าว ต้องแจ้งด้วยแบบ ภ.ค. ๙ จำนวน ๕ ฉบับข้อความถูกต้องตรงกัน โดยต้องส่งคืนใบทะเบียนการค้าและบัตรประจำตัว ผู้ประกอบการค้าต่อเจ้าหน้าที่สรรพากรดังกล่าวด้วย

สำหรับการแจ้งย้ายสถานการค้า ผู้ประกอบการค้าจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนการค้า สำหรับสถานการค้าแห่งใหม่ดังกล่าวนั้นด้วย

๓. การเก็บรักษาใบทะเบียนการค้า และบัตรประจำตัวผู้ประกอบการค้า

เมื่อผู้ประกอบการค้ายื่นคำขอจดทะเบียนการค้าแล้ว เจ้าพนักงานสรรพากรจะให้เลขทะเบียนการค้าทันที เพื่อผู้ประกอบการค้าจะได้นำไปพิมพ์แสดงไว้ในใบเสร็จรับเงิน ส่วนใบทะเบียนการค้าและบัตรประจำตัวผู้ประกอบการค้า ทางราชการจะได้จัดส่งไปให้ทางไปรษณีย์อย่างช้าภายใน ๓๐ วันนับแต่วันยื่นคำขอจดทะเบียนการค้า เลขทะเบียนการค้าเลขเดียวใช้ประกอบการค้าได้ทุกประเภทการค้า เมื่อได้รับใบทะเบียนการค้าและบัตรประจำตัว ผู้ประกอบการค้าแล้ว ต้องปฏิบัติดังนี้

๓.๑ ต้องแสดงใบทะเบียนการค้าไว้ ณ ที่เปิดเผยซึ่งเห็นได้ถนัดในสถานการค้า

๓.๒ บัตรประจำตัวผู้ประกอบการค้า จะต้องนำไปด้วยเพื่อแสดงเมื่อมีการยื่นแบบแสดงรายการการค้า ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ชำระภาษีการค้าตามปกติ หรือที่ด่านศุลกากรเมื่อนำสินค้าเข้าหรือส่งสินค้าออก

๓.๓ เมื่อใบทะเบียนการค้า หรือบัตรประจำตัวผู้ประกอบการค้า ชำรุด เลือนลาง จนใช้การไม่ได้ ให้ผู้ประกอบการค้ายื่นคำร้องขอใบแทนต่อเจ้าพนักงานสรรพากร ณ สถานที่ที่ขอจดทะเบียนการค้า

สำหรับใบทะเบียนการค้า ถ้าสูญหายให้ยื่นคำร้องขอใบแทนภายใน ๑๕ วันนับแต่วันสูญหาย

๔. การทำบัญชีและการเก็บรักษาบัญชี

๔.๑ ผู้ประกอบการค้า จะต้องทำบัญชีแสดงรายรับก่อนหักรายจ่ายทั้งที่ต้องเสียภาษีการค้าและที่ไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีการค้าให้แล้วเสร็จภายใน ๒ วันนับแต่วันที่มีรายรับบัญชีแสดงรายรับดังกล่าวต้องทำเป็นภาษาไทย ถ้าทำเป็นภาษาต่างประเทศต้องมีภาษาไทยกำกับ

๔.๒ ต้องเก็บรักษาบัญชีแสดงรายรับดังกล่าวไว้ ณ สถานการค้าไม่น้อยกว่า ๕ ปี ถ้าจะเก็บไว้ที่อื่นต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานประเมินทราบล่วงหน้าเป็นหนังสือ

๔.๓ ในกรณีประกอบการค้าในฐานะผู้ผลิต ผู้ขายทอดแรก หรือผู้ขายทุกทอดจะต้องทำบัญชีคุมสินค้าแสดงปริมาณสินค้าซึ่งมีอยู่และจำหน่ายไปเป็นรายวันให้แล้วเสร็จภายใน ๓ วัน ฯ

บัญชีคุมสินค้าดังกล่าวซื้อได้ที่สำนักงานสรรพากรอำเภอท้องที่ที่สถานการค้าตั้งอยู่

๕. การออกใบเสร็จรับเงิน และ การเก็บ รักษา สำเนา ใบเสร็จรับเงิน

เมื่อผู้ประกอบการค้าได้รับเงิน หรือรับชำระราคาซึ่งรวมเงินหรือราคาที่ต้องชำระครั้งหนึ่งตั้งแต่ ๑๐ บาทขึ้นไป แม้จะแบ่งชำระเป็นงวดหรือไม่ก็ตาม ผู้ประกอบการค้าจะต้องออกใบเสร็จรับเงินตามแบบที่กฎหมายกำหนดทันทีไม่ว่าจะมีการเรียกร้องหรือไม่ ใบเสร็จรับเงินดังกล่าวไม่ต้องปิดอากรแสตมป์ แต่ต้องทำต้นขั้วหรือสำเนาใบเสร็จรับเงินและเก็บรักษาไว้ ณ สถานการค้าไม่น้อยกว่า ๕ ปี นับแต่วันที่ออกใบเสร็จรับเงิน

๖, สถานที่ชำระภาษี และการชำระภาษีการค้า

๖.๑ ต้องยื่นแบบแสดงรายการการค้าตามแบบ ภ.ค.(พ) ๔ จำนวน ๑ ฉบับ ต่อเจ้าพนักงาน ณ สำนักงานสรรพากรอำเภอท้องที่ที่สถานการค้าตั้งอยู่ ถ้ามีสถานการค้าหลายแห่งให้แยกยื่นเป็นรายสถานการค้า เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมสรรพากรให้ยื่นรวมกัน ณ กรมสรรพากร หรือที่สำนักงานสรรพากรอำเภอแห่งหนึ่งแห่งใด

เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร จะชำระที่กองคลัง กรมสรรพากร ถนนจักรพงษ์ เชิงสะพานพระปิ่นเกล้า ใกล้สนามหลวงก็ได้

๖.๒ การยื่นแบบแสดงรายการการค้านั้น ต้องยื่นภายในวันที่ ๑๕ ของเดือนถัดไปไม่ว่าจะมีรายรับหรือไม่ ถ้ามีภาษีต้องเสียให้ชำระพร้อมกับการยื่นรายการ แต่ถ้าเดือนใดมีรายรับไม่ถึง ๒,๐๐๐ บาท หรือคำนวณภาษีแล้วไม่ถึง ๑๕ บาท เป็นอันไม่ต้องเสียภาษีการค้าสำหรับเดือนนั้น แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงกรณีผู้นำสินค้าเข้าในประเทศ หรือส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ

๖.๓ ผู้ประกอบการค้าให้เช่าเฉพาะเครื่องเรือนและของใช้ที่ใช้ประจำอยู่กับโรงเรือนที่ให้เช่า อธิบดีกรมสรรพากรผ่อนผันให้ยื่นรายการและชำระภาษีการค้าได้ปีละ ๑ ครั้งโดยต้องยื่นรายการและชำระภาษีภายใน ๑๕ มกราคม ของปีถัดไป

๗. การเสียภาษีการค้าเหมาเป็นงวด

สำหรับผู้ประกอบการค้าแผงลอย หรือผู้ประกอบการค้าที่ไม่เคยมีรายรับในเดือนใดถึง ๑๐,๐๐๐ บาท และมีความประสงค์จะขอเสียภาษีการค้าเหมาเป็นงวด ก็อาจยื่นคำร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับท้องที่ที่สถานการค้าตั้งอยู่ เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นต่ออธิบดีกรมสรรพากร โดยใช้แบบ ภ.ค. ๑๔ จำนวน ๑ ฉบับ

๘. โทษทางแพ่งและทางอาญา

ก. โทษทางแพ่ง

(๑) กรณีทำการค้าโดยไม่จดทะเบียนการค้า ต้องเสียเบี้ยปรับ ๒ เท่าของเงินภาษีที่ต้องเสียตลอดเวลาที่ไม่จดทะเบียนการค้าหรือเป็นเงิน ๒๐๐ บาทต่อเดือน แล้วแต่อย่างใดจะมากกว่า

(๒) การไม่ยื่นแบบ แสดงรายการ การค้า ภายในวันที่ ๑๕ ของเดือนถัดไป ต้องเสียเบี้ยปรับ ๒ เท่าของภาษีที่ต้องเสีย และเสียเงินเพิ่มอีกร้อยละ ๑ ต่อเดือนหรือเศษของเดือน ของเงินภาษีที่ต้องเสีย

ข. โทษทางอาญา

(๑) การหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากร อาจถูกดำเนินคดีอาญา ซึ่งมีระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ เดือน ถึง ๗ ปี และปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท หากเป็นผู้แปลงสัญชาติ หรือเป็น บุคคล ต่างด้าว นอกจาก จะถูกเพิกถอนสัญชาติแล้วยังอาจถูกเนรเทศอีกด้วย

(๒) การไม่จดทะเบียนการค้า ไม่แจ้งย้ายสถานการค้า เลิกประกอบการค้าโอนกิจการค้าภายใน กำหนด มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๓) การไม่ขอใบแทนใบทะเบียนการค้าสูญหายภายในกำหนด ไม่แสดงใบทะเบียนการค้า ณ ที่เปิดเผยซึ่งเห็นได้ถนัดในสถานการค้า มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

(๔) การไม่ทำบัญชีแสดงรายรับ ไม่ทำบัญชีคุมสินค้า ไม่เก็บรักษาบัญชีทั้งสองดังกล่าวไว้ ณ สถานการค้าเป็นเวลา ๕ ปี หรือไม่แจ้งการเก็บบัญชีไว้ที่อื่น มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๕) การไม่ยื่นแบบแสดงรายการค้าภายในกำหนด มีความ ผิด ต้อง ระ วาง โทษ ปรับ ไม่ เกิน ครั้ง ละ ๒,๐๐๐ บาท

(๖) การไม่ออกใบเสร็จรับเงิน หรือออกใบเสร็จรับเงิน น้อยกว่า ที่รับจริง มีความ ผิดต้อง ระวางโทษปรับ ๕๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ เป็นรายครั้งที่ไม่ออกใบเสร็จหรือที่ออกใบเสร็จเป็นเท็จ

(๗) การไม่ทำ หรือไม่เก็บรักษาต้นขั้วหรือสำเนาใบเสร็จรับเงินไว้ ณ สถานการค้าเป็นเวลา ๕ ปี มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท เป็นรายฉบับของใบเสร็จรับเงินที่ไม่ได้ทำหรือที่ไม่ได้เก็บรักษาต้นขั้วหรือสำเนาใบเสร็จรับเงิน

๙. การขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สรรพากร

หากผู้ใดมีความประสงค์จะทราบรายละเอียดเพิ่มเติมในข้อกฎหมาย ระเบียบ วิธีการและข้อกำหนดต่าง ๆ ขอให้สอบถามได้ ณ สถานที่ดังต่อไปนี้

๙.๑ สำนักงานสรรพากรอำเภอ สรรพากรจังหวัด สรรพากรเขต ทุกแห่ง

๙.๒ งานกฎหมาย กองนิติการ กรมสรรพากร โทร. ๘๑๘๙๕๑

๙.๓ แผนกบริการภาษีการค้า กองภาษีการค้า กรมสรรพากร โทร. ๘๑๘๗๗๗ ต่อ ๘๓

ถ้ามีความประสงค์ให้ทางราชการแนะนำหรือตอบปัญหาภาษีอากรเป็นหนังสือก็ขอให้หารือเป็นหนังสือถึงสมุห์บัญชีอำเภอ สรรพากรจังหวัด สรรพากรเขต หรืออธิบดีกรมสรรพากร

๑๐. การให้บริการดังกล่าวไม่ต้องเสียเงิน

การจดทะเบียนการค้า การแจ้งย้ายสถานการค้า เลิกประกอบการค้า โอนกิจการค้า การขอใบแทนต่าง ๆ การยื่นคำร้องขอเสียภาษีการค้าเหมาเป็นงวด การขอคำแนะนำทั้งทางโทรศัพท์ หรือไปหารือด้วยตนเอง และการตอบข้อหารือเป็นหนังสือ ทางราชการสรรพากรจัดบริการให้เปล่าไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่หรือทางราชการแต่อย่างใดทั้งสิ้น คงเสียค่าอากรแสตมป์ปิดกระดาษแบบพิมพ์ของทางราชการซึ่งกฎหมายกำหนดไว้เพียงฉบับ ๒๐ สตางค์เท่านั้น

ฉะนั้น หากมีผู้ใดเรียกร้อง หรือกล่าวอ้างว่าจะต้องเสียค่าธรรมเนียม หรือจะต้องจ่ายเงินตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ หรือกรมสรรพากรแล้ว ก็ขอได้โปรดแจ้งให้พนักงานสอบสวน หรืออธิบดีกรมสรรพากรดำเนินการต่อไป ก็จะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติสืบไป

๑๑. แบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้

๑๑.๑ แบบคำขอจดทะเบียนการค้า เรียกว่า ภ.ค. ๑ ต้องยื่นจำนวน ๔ ฉบับและต้องปิดอากรแสตมป์บริบูรณ์ฉบับละ ๒๐ สตางค์

๑๑.๒ แบบแจ้งย้ายสถานการค้า เลิกประกอบการค้า โอนกิจการค้า เรียกว่า ภ.ค. ๙ ต้องยื่น ๕ ฉบับและต้องปิดอากรแสตมป์บริบูรณ์ฉบับละ ๒๐ สตางค์

๑๑.๓ แบบคำร้องขอเสียภาษีการค้าเหมาเป็นงวด เรียกว่า ภ.ค. ๑๔ ต้องยื่นจำนวน ๑ ฉบับและต้องปิดอากรแสตมป์บริบูรณ์ ๒๐ สตางค์

๑๑.๔ คำร้องขอใบแทนต่าง ๆ ไม่มีแบบ ให้จัดทำขึ้นเอง ไม่ต้องปิดอากรแสตมป์

๑๑.๕ หนังสือสอบถามหรือหารือต่าง ๆ ไม่ต้องปิดอากรแสตมป์

แบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่กำหนดให้ใช้ตามแบบ จะขอได้ ณ สำนักงานสรรพากรอำเภอทุกแห่ง และที่กองอากร กรมสรรพากร

สารบาญ

พาชื่น

ผู้ที่มีความชื่นบานอยู่เสมอ

คนที่จะมีความสุขมีความสดชื่นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะพบเห็นอะไร หรือมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นก็ตาม ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากความลำบากต่าง ๆ แต่ก็ไม่เดือดร้อน ตรงกันข้าม เหตุการณ์ทั้งหลายกลับกลายเป็นเสมือนสวนดอกไม้ หรือทัศนียภาพอันสวยงาม ซึ่งพาให้เกิดความชื่นบานนั้น จะต้องเป็นผู้ที่เรียนรู้เรื่องชีวิต ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในเรื่องอริยสัจ ก่อนอื่น ขอให้นึกถึงพุทธพจน์บทหนึ่ง ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า:—

พระอรหันต์ไม่ว่าจะอยู่ในที่ใด จะอยู่ในบ้าน ในป่า ในที่ลุ่ม หรือในที่ดอน ทุกแห่งที่พระอรหันต์อยู่ย่อมเป็นสถานที่รื่นรมย์สำหรับท่านเสมอ

พุทธพจน์บทนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่หมดอวิชาคือ เข้าใจเรื่องชีวิตอย่างแจ่มแจ้งทุกแง่ทุกมุม เข้าใจอย่างทะลุปรุโปร่งนั้น ย่อมเป็นผู้เอาชนะสิ่งแวดล้อมได้ทุกอย่าง คือสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเลวร้ายสักเพียงใด โดยที่สุดแม้ร่างกายจะเจ็บป่วยอย่างหนัก ได้รับทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัส หรือมีความชราเรี่ยวแรงไม่ค่อยมี โรคภัยไข้เจ็บก็เบียดเบียนอยู่เสมอ หรือจะอยู่ในภาวะที่อดอยากแร้นแค้น ขาดแคลนสิ่งที่จะอำนวยความสะดวกและความสุข ถึงแม้จะอยู่ในภาวะอย่างนี้ก็ทรมานจิตใจของท่านไม่ได้ เหตุการณ์ทุกอย่างก็คือสิ่งที่น่ารื่นรมย์สำหรับท่าน

พุทธพจน์ตามที่อ้างมานี้เราอาจจะคิดว่าเป็นธรรมที่สูงเกินไป พระหรหันต์ท่านหมดกิเลสแล้ว ท่านย่อมทำได้แน่ ส่วนเราผู้เป็นปุถุชนกิเลสยังหนาอยู่ เอาอย่างท่านไม่ได้ เพราะฉะนั้นเรื่องนี้จึงไม่มีประโยชน์สำหรับคนทั่วไป ความจริงการที่ข้าพเจ้าเอาเรื่องนี้ขึ้นมาอ้าง ข้าพเจ้ารู้ดีว่าไม่มีใครทำตามอย่างท่านได้ แต่ที่ต้องเอามาอ้างก็เพื่อต้องการจะให้เราทั้งหลายได้สำนึกว่า การที่เราจะแก้ปัญหาใด ๆ นั้น

อย่าไปคิดแต่เพียงว่าสิ่งแวดล้อมสำคัญ และก็มัวจะแก้กันแต่ที่สิ่งแวดล้อม ไม่พยายามที่จะแก้ไขที่จิตใจของตน

จริงอยู่สิ่งแวดล้อมย่อมเป็นสิ่งสำคัญมาก เราต้องพยายามแก้ไขปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ดี อันนี้เราต้องทำแน่ แต่ข้อสำคัญอย่าลืมว่า จิตใจของตัวเองสำคัญกว่าอะไรทั้งหมด เพราะฉะนั้นหลักใหญ่จึงอยู่ที่เราจะต้องพยายามแก้ไขจิตใจของตนให้ดีขึ้น แต่ในเวลาเดียวกัน เราก็พยา-ยามแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามความปรารถนาของเราด้วย โดยวิธีนี้คนเราจึงจะพบกับความชื่นบานอยู่เสมอ และถ้าหากเราเข้าใจเรื่องชีวิตดีขึ้น เรากลับจะมองเห็นว่า สิ่งแวดล้อมทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นไปในทางดีหรือในทางร้าย ก็คือบทฝึกหัดเพื่อให้ตัวเราดีขึ้น และทำให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้นโดยลำดับ ถ้าผู้ใดมองเห็นว่าความทุกข์ทุกอย่างคือบทฝึกหัด ก็แปลว่าเขาเริ่มเดินทางที่จะนำเขาไปสู่ชีวิตที่ไม่ร่วงโรย ชีวิตที่ไม่มีวันแตกดับ ชีวิตที่มีแต่ความสดชื่นรื่นเริงอยู่ตลอดเวลา โปรดจำไว้ให้ดีว่า การแก้ปัญหาทุกอย่างต้องพยายามแก้ไขที่จิตใจของตัวเองให้ดีขึ้นด้วย เราจึงจะพบกับความสุขที่มั่นคงถาวร

สิ่งที่เป็นไปได้และไม่ได้

ถ้าเราคิดจะรักษาร่างกายไม่ให้แก่ไม่ให้เจ็บไม่ให้ตายเลยย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ไม่ว่าจะใช้วิธีไหนหรือทำอย่างไรก็ไม่มีทางเป็นไปได้ แต่ตรงกันข้าม ถ้าหากเราคิดจะรักษาใจของเราเองให้มีความสุขอยู่เสมอ ไม่ให้มีอะไรมากระทบกระเทือนทำให้จิตขุ่นมัวเศร้าหมองเลยเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะร่างกายกับจิตใจไม่ใช่ของสิ่งเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดี จากข้อเท็จจริงโดยทั่วไป คนเราเมื่อร่างกายไม่สบาย ความเป็นอยู่ไม่สะดวก หรือมีเรื่องทำให้เกิดความยุ่งยาก ก็ย่อมจะไม่สบายใจ จากตัวอย่างดังที่กล่าวมานี้ จึงทำให้คนทั้งหลายเข้าใจว่า ถ้าจะให้จิตใจของเราสบายอยู่เสมอ ก็ต้องพยายามรักษาร่างกายให้มีความแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่ให้เกิดความเจ็บป่วย และพยายามหาเงินเอาไว้ใช้ให้เพียงพอกับความจำเป็น จัดความเป็นอยู่ให้สะดวกสบาย นี่คือวิธีการแสวงหาความสุขของคนในโลกไม่ว่าคนในประเทศไหนทุกหนทุกแห่ง เราจะพบวิธีการดังที่

กล่าวมานี้เสมอ น้อยคนมากที่จะรู้สึกว่า วิธีการแก้ปัญหาอย่างที่เราทำกันอยู่ทุกวันนี้ เป็นวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งแก้ได้ชั่วคราวเท่านั้น คนส่วนมากยังไม่มีโครงการเพื่อความสุขสมบูรณ์สำหรับชีวิตในระยะยาว ซึ่งจะทำให้ตนเองมีความสุขชั่วนิรันดร์ หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือเป็นการพ้นทุกข์ได้อย่างเด็ดขาด เป็นการพ้นทุกข์ทุก ๆ อย่าง แม้กระทั่งความแก่ความเจ็บความตายก็ไม่อาจจะทำให้เกิดความทุกข์ได้ และเป็นการพ้นทุกข์ตลอดกาลด้วย

เหตุไรโลกยิ่งเจริญ คนทั้งหลายกลับยิ่งเดือดร้อนมากขึ้น

ในปัจจุบันนี้โลกได้เจริญก้าวหน้าด้วยวิชาการต่าง ๆ หลายอย่าง ซึ่งทำให้มนุษย์รู้จักสร้างสิ่งที่อำนวยความสุขความสะดวกสบายดีกว่าแต่ก่อนมากมาย การรักษาโรค การป้องกันโรคก็ดีขึ้น ในสมัยก่อนมีโรคหลายอย่างรักษากันไม่ได้ ใครเป็นส่วนมากก็ตาย แต่ในปัจจุบันรักษาให้หายได้โดยไม่ยาก โลกในปัจจุบันแม้จะก้าวหน้ามากสักเพียงไร แต่

ก็ปรากฏว่าคนส่วนใหญ่ก็ยังมีความเดือดร้อน แม้ในถิ่นที่ไม่มีสงคราม ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี แต่ความยุ่งยากหรือปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็ยังมีอยู่นั่นเอง ทั้งนี้เพราะอะไร ก็เพราะการแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้น เราไม่ได้ทำกันให้ถูกจุด หลักความจริงขั้นมูลฐานมีอยู่ว่า ทุกอย่างเกิดจากใจ สำคัญที่ใจ คนที่จะมีสุขภาพทางร่างกายดี สุขสุภาพทางจิตต้องดีด้วย คนที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม จิตใจต้องสูงด้วยคุณธรรม ความจริงขั้นมูลฐานมีอยู่เช่นนี้ เราจึงต้องพยายามพัฒนาจิตใจของคนให้ก้าวหน้าด้วยคุณธรรมด้วย การแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แต่ขอให้สังเกตว่า เมื่อความเจริญทางวัตถุมีมาก คนทั้งหลายก็ใฝ่ฝันแต่จะแสวงหาวัตถุ เมื่อความโลภของคนทั้งหลายมีมาก แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องชีวิตมีน้อย เมื่อเป็นเช่นนี้การเบียดเบียนหรือการเอารัดเอาเปรียบกัน จึงได้ออกมาในรูปต่าง ๆ คนโง่ตกเป็นเหยื่อของคนฉลาด คนที่ไม่มีอำนาจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคนที่มีอำนาจ และนอกจากนี้สิ่งยั่วเย้า

ต่างๆ ที่ชักจูงให้คนเราเกิดตัณหาราคะก็มีมาก จนคนทั้งหลายควบคุมจิตใจของตัวเองไม่ได้ การละเมิดศีลธรรมกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่มีอยู่อย่างแพร่หลายในสังคม ความขาดแคลนความยากจนแผ่ปกคลุมอยู่ทั่วไป แม้ในหมู่คนที่มีการศึกษาดี แม้ในหมู่คนที่ขยันทำมาหากินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต นี่คือภาวะที่มีอยู่ทั่ว ๆ ไป ไม่เฉพาะแต่ในเมืองไทยแต่มีทั่วโลก การแก้ปัญหาของคนส่วนใหญ่ ก็มีแต่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งมันมีมาอยู่เรื่อย ๆ แก้กันไม่ค่อยไหว พอเรื่องนี้แก้ได้ ก็มีปัญหาอย่างใหม่มาให้แก้อีก คนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาพอที่จะวางโครงการระยะยาว สำหรับความสุขของตน ถึงแม้ว่าบางคนจะคิดตั้งตัวมานานตั้งแต่เด็ก ขยันเรียนหนังสือจนได้สำเร็จสมความปรารถนาแล้วทำงานหาเงินและเดี๋ยวนี้ก็นับว่ามีกินมีใช้ ไม่เดือดร้อนเรื่องความเป็นอยู่และก็มั่นใจว่าจะไม่ยากจนไปจนตลอดชีวิต แม้บางคนจะประสบความสำเร็จเช่นว่านี้ก็ตาม ก็ขอให้เข้าใจว่า เขาก็ยังไม่มีโครงการระยะยาวสำหรับความสุขของตัวเองอยู่นั่นเอง

อย่ามองดูชีวิตเพียงชาติเดียว

การมองดูชีวิตแต่เพียงในระยะสั้น ๆ มุ่งแต่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คือสุดแต่แล้วในขณะนี้กำลังมีความเดือดร้อนในเรื่องอะไร ก็พยายามแก้ไขเรื่องนั้น ๆ ให้ผ่านพ้นไป การแก้ปัญหาแบบนี้ ย่อมไม่มีทางที่จะทำให้คนเรามีความสุขอย่างถาวรได้ เพราะชีวิตในปัจจุบันของคนเรามีความสัมพันธ์กับอดีตอย่างใกล้ชิด เช่นเดียวกับการกระทำเมื่อวานย่อมมีผลสืบเนื่องมาถึงวันนี้ และในทำนองเดียวกัน การกระทำในวันนี้ก็ย่อมจะมีผลสืบเนื่องไปถึงวันพรุ่งนี้ ชีวิตของคนเรา ไม่ใช่เพิ่งเริ่มต้นเมื่อตอนที่คลอดออกมาจากท้องแม่ และไปสิ้นสุดเพียงแค่ความตาย ต่อจากนี้ก็หมดเรื่องไม่มีอะไรสืบต่อ ไม่มีอะไรต้องรับผิดชอบ ความจริงไม่ใช่เช่นนี้

คนส่วนมากไม่รู้สึกตัวว่า การที่เราไม่เข้าใจเรื่องชีวิตของเราให้ตลอดสายนั้น มันเป็นภัยอันใหญ่หลวง มันเป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดความผิดพลาดในชีวิต ซ้ำแล้วซ้ำอีก และด้วยเหตุนี้เราจึงได้มีปัญหาเฉพาะหน้า

ดาหน้ากันเข้ามาไม่มีวันสิ้นสุด ความจริงชีวิตของคนเราในชาตินี้ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายนั้น ก็เปรียบเสมือนหนึ่งวันเวลาเพียงวันเดียวเท่านั้น ชีวิตในชาติที่แล้วก็เปรียบเหมือนเมื่อวันวาน และชีวิตในชาติหน้าก็เปรียบเหมือนวันพรุ่งนี้ ชีวิตของคนเรามีความสัมพันธ์กันตลอด เหมือนเมื่อวานวันนี้และพรุ่งนี้ซึ่งมีผลสืบเนื่องถึงกัน ถ้าเมื่อวานทำอะไรไว้ผิดพลาด วันนี้มันก็ต้องมีปัญหาที่จะต้องแก้ และถ้ายังแก้ไม่ได้ ปัญหาก็จะตกค้างไปถึงวันพรุ่งนี้ จะมีใครบ้างหนอที่รู้สึกตัวว่า การที่เราเกิดมาต้องประสบกับความยากจนอดอยาก ประสบกับปัญหายุ่งยากต่าง ๆ ในชีวิตนั้น ก็เป็นเพราะเรายังไม่ได้แก้ปัญหาของตัวเองให้สำเร็จลุล่วงมาตั้งแต่ชาติก่อน ๆ ปัญหาที่มีอยู่ทุกวันนี้ก็คือปัญหาตกค้างที่มีมานานหลายร้อยหลายพันชาติแล้วนั่นเอง เราส่วนมากมัวแต่ไปแก้ปัญหาปลีกย่อย ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ เหมือนกับคนป่วยซึ่งต้นเหตุที่ทำให้ป่วยไม่ได้รักษา มัวแต่มาแก้อาการเจ็บป่วยที่มันเกิดขึ้นจากต้นเหตุนั้น ๆ เช่นการใช้ยาระงับปวดหรือการรักษาในส่วนที่เห็นว่าพอจะทำให้บรรเทาหรือหายได้ ซึ่งก็หายจริงแต่ก็ชั่วคราวเท่านั้น

ตัวเรามีมานานแล้วก่อนที่โลกนี้จะเกิดขึ้น

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การแก้ปัญหาต่าง ๆ ถ้ามัวแต่จะแก้กันในทางวัตถุ จะทำได้สำเร็จก็เพียงชั่วคราวเท่านั้น ขอให้ดูตัวอย่างจากร่างกาย หมอเทวดาที่ไหนก็ไม่อาจจะป้องกัน หรือรักษาร่างกายไม่ให้เกิดความแก่ความเจ็บและความตายได้ ทุกคนควรจะรู้สึกว่า นี่คือข้อเท็จจริงสำหรับเหตุการณ์ทุกอย่างในทางวัตถุ แต่ตรงกันข้ามถ้าหากเราคิดจะรักษาจิตใจของตัวเอง ให้มีความสุขอยู่เสมอแล้ว มันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และอีกอย่างหนึ่ง การแก้ปัญหาชนิดที่แก้ไม่ได้เช่นความแก่ความเจ็บและความตายนั้น เราต้องมาแก้ไขที่จิตใจของตนเองจึงจะแก้ไขได้ คือพยายามศึบษาเรื่องชีวิตของตัวเองให้เข้าใจตลอด ตามหลักที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ จนกระทั่งมีความแน่ใจว่า ทุกอย่างเกิดจากใจ สำคัญที่ใจ ชีวิตที่แท้จริงนั้นอยู่เหนือความแก่ความเจ็บและความตาย ชีวิตที่แท้จริงนั้นไม่มีใครทำให้ตายได้ เพราะชีวิตของเราเกิดขึ้นจากความต้องการของเราเอง เมื่อต้องการมีชีวิต ชีวิตจะต้องมี

อยู่ตลอดไป ตัวเราเป็นพระเจ้าแห่งตัวเราเองมานานแล้วก่อนที่โลกนี้จะเกิดขึ้น และก่อนที่ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้จะเกิดขึ้น และยังจะต้องมีต่อไปอีกชั่วนิรันดร์ ชีวิตในปัจจุบันย่อมสืบเนื่องมาจากอดีต และการกระทำในปัจจุบันก็จะมีผลสืบต่อไปถึงอนาคต เพราะฉะนั้นการแก้ปัญหาชีวิตใด ๆ ก็ตาม จะต้องนึกถึงเรื่องอดีต และจะต้องนึกถึงอนาคตด้วย

อันที่จริงถ้าเราได้ศึกษาเรื่องชีวิตในปัจจุบันนี้ตามหลักปฏิจจสมุปบาทให้เข้าใจอย่างท่องแท้แล้ว การที่จะรู้เรื่องอดีตและอนาคตด้วยปัญญาของตัวเองนั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนทำได้ การศึกษาเรื่องชีวิตตามหลักชีวิทยาช่วยให้เราเข้าใจเรื่องชีวิตแม้จะละเอียดและถูกต้องสักเพียงใด มันก็เป็นความจริงแต่เพียงด้านเดียว คือในด้านรูปธรรม ไม่ใช่ความจริงทั้งหมด เพราะในด้านนามธรรมยังไม่รู้ และส่วนที่นักชีววิทยารู้กันนั้นก็ยังไม่ใช่ส่วนสำคัญของชีวิต ซึ่งเราจะสังเกตได้ว่า นักวิทยาศาสตร์ในทางชีววิทยายังไม่มีใครประกาศทฤษฎีออกมา

ว่า ชีวิตทั้งหลายเกิดจากวิญญาณ ทั้งนี้ก็เพราะนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายใช้ความรู้แต่ในทางประสาทสัมผัสเป็นเครื่องมือค้นคว้าหาความจริง นักวิทยาศาสตร์ยังไม่รู้ว่า ถ้าเราพยายามฝึกสมาธิให้สูงจนกระทั่งพ้นจากอิทธิพลของประสาทสัมผัส คืออย่างน้อยต้องได้ทุติยฌาน ซึ่งในฌานขั้นนี้ไม่มีความนึกคิด จึงจะสามารถมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องชีวิตลึกซึ้งขึ้น อย่าลืมว่า ความนึกคิดทุกอย่างเป็นผลมาจากประสาทสัมผัส และประสาทสัมผัสนั้นให้ความรู้ที่จำกัดมาก และถึงแม้ทางวิทยาศาสตร์จะสามารถสร้างเครื่องมือ ช่วยให้ขอบเขตของประสาทสัมผัสมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เช่นสร้างกล้องจุลทัศน์ซึ่งทำให้เห็นชีวิตที่เล็กที่สุด ซึ่งไม่อาจจะมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าอย่างนี้เป็นต้นได้ก็ตาม แม้กระนั้นก็ยังมีความจริงอีกมากมาย ซึ่งประสาททั้งหลายเท่าที่เรามีอยู่ไม่สามารถจะมองเห็นหรือสัมผัสได้ เพราะฉะนั้นจะไปเชื่อแต่ในสิ่งที่ตามองเห็นหรือหูได้ยิน หรือสิ่งที่สามาถรจะสัมผัสได้เท่านั้นได้อย่างไร

การศึกษาเรื่องชีวิตที่จะทำให้เรารู้ได้ถูกต้องตามความเป็นจริงนั้น จะไปอาศัยแต่ความรู้ทางประสาทสัมผัสอย่างเดียว

ไม่ได้ เราจะต้องพยายามฝึกเข้าสมาธิให้ได้ลึกจนกระทั่งเราสามารถที่จะเอาความรู้จากภายใน ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่นอกเหนือประสาทสัมผัสออกมาใช้ด้วย นักศึกษาส่วนมากยังไม่รู้ว่า จิตใจส่วนลึกของคนเรานั้นสามารถที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องชีวิตได้อย่างแจ่มแจ้งทุกแง่ทุกมุม แม้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องวัตถุ เรื่องสากลจักรวาลและเรื่องอื่นๆ ทั้งหมด จิตใจส่วนลึกก็สามารถที่จะบอกให้เรารู้ได้ เพราะผู้ที่ฝึกสมาธิได้ขั้นสูงสุดคือได้สมาบัติ ๘ หรืออย่างน้อยจะต้องได้จตุตถฌาน จะมีญาณพิเศษเกิดขึ้นหลายอย่าง เช่นหูทิพย์ ตาทิพย์ซึ่งทำให้มองเห็นโอปปาติกะทั้งหลายได้ หรือสามารถสร้างกายทิพย์ขึ้นมาได้ ระลึกชาติได้อย่างนี้เป็นต้น ความรู้ในระดับนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผิดวิสัยธรรมดาหรือเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ และที่สำคัญที่สุดก็คือ ถ้าหากเรายังไม่ยอมรับความรู้ในระดับที่อยู่ นอกเหนือประสาทสัมผัสนี้ เราก็ไม่มีทางที่จะเข้าใจเรื่องชีวิตตามความเป็นจริง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ เมื่อเราศึกษาเรื่องชีวิตตามหลักที่พระพุทธเจ้าได้สอนไว้ ตราบใดที่เรายังไม่ยอมรับ

ว่าความรู้ที่อยู่นอกเหนือประสาทสัมผัสนี้มีจริง ก็เป็นอันรับรองได้ว่า แม้เราจะพยายามศึกษาสักเพียงไร เราก็ไม่อาจเข้าใจได้ การที่เราไม่ยอมรับความรู้ในระดับอภิญญานี้ ท่านเคยคิดบ้างหรือเปล่าว่า มีความหมายเท่ากับเราไม่เชื่อพระพุทธเจ้า และไม่มีทางที่จะเข้าถึงพระรัตนตรัยได้เลย มีนักศึกษาในทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนไม่น้อยที่ไม่เชื่อว่า พระพุทธเจ้าสามารถที่จะระลึกชาติได้ ไม่เชื่อว่าพระ-พุทธเจ้าทรงมีหูทิพย์ตาทิพย์ ทรงอ่านใจคนอื่นได้ เพราะเขามองไม่เห็นว่า จะเป็นไปได้อย่างไร มันเป็นการผิดวิสัยธรรมดา ข้าพเจ้าขอยืนยันอีกครั้งหนึ่งว่า ตราบใดที่เรายังไม่ยอมรับความรู้ในระดับที่อยู่นอกเหนือประสาทสัมผัสว่ามีจริง ก็เป็นการป่วยการที่เราจะไปทุ่มเทศึกษาเรื่องชีวิต เพราะถึงจะศึกษาอย่างไร โดยวิธีไหน จากตำราอะไรก็ไม่มีทางที่จะรู้ความจริงแท้ ๆ ของชีวิตได้ ถึงแม้จะมีความรอบรู้ในเรื่องชีวิตกว้างขวาง เช่นอย่างนักชีววิทยาผู้รอบรู้แต่ก็เป็นความรู้ของคนตาบอดเท่านั้น คนที่ตาบอดมาแต่กำเนิด ถึงจะรู้มากสักเพียงไร ก็ยังมีสิ่งที่ตนไม่รู้อีกมากมายหลายร้อยหลายพัน

เท่า และแม้สิ่งที่ตนเองรู้อยู่แล้ว ก็เชื่อได้ว่าไม่มีอะไรแจ่มแจ้งจริง ๆ และจะต้องมีการเข้าใจผิดปะปนอยู่อย่างมาก-มายอีกด้วย

ทุกคนมีปัญหาตกค้างมาจากชาติก่อน ๆ

เพราะเหตุที่คนทั้งหลายไม่ยอมรับความรู้ ในระดับที่อยู่นอกเหนือประสาทสัมผัส เพราะฉะนั้น คนทั่วไปจึงไม่อาจจะรู้ว่าความจริงเราเคยมีชีวิตมานานแล้ว ก่อนที่โลกนี้จะเกิดขึ้น และปัญหาต่าง ๆ ที่เราพยายามแก้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ก็ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ตกค้างมาตั้งแต่ชาติก่อน ๆ ทั้งสิ้น และถ้าหากในปัจจุบันนี้ยังแก้ไขไม่ได้ ปัญหาเหล่านั้นก็จะตกค้างไปถึงชาติหน้าต่อ ๆ ไปอีก เช่นคนที่ทำบาปในปัจจุบันเขาเลิกไม่ได้ อดทำไม่ได้ ก็เพราะเขาเคยทำอย่างนี้มาแล้วในชาติก่อน ๆ และเมื่อชาติที่แล้วมานั้นเขาก็ยังไม่ตั้งใจว่าจะเลิก หรือแม้ตั้งใจว่าจะเลิก แต่เมื่อยังเลิกไม่ได้ เกิดมาชาตินี้ เขาก็ต้องมาทำอีก ในทำนองเดียวกัน ความทุกข์ทั้งหลายโดยเฉพาะคือความทุกข์ทางจิตใจ ไม่มีใครค่อยคิดกันว่า ความทุกข์อันไหนถ้าเรายังเอาชนะไม่ได้ ความทุกข์

อันนั้นก็ยังจะต้องติดตามสืบต่อไปถึงชาติหน้าอีก ไม่มีวันสิ้นสุด ตราบใดที่เรายังเอาชนะมันไม่ได้ มันก็จะต้องมีอยู่เสมอ และการแก้ปัญหาในเรื่องความทุกข์นั้น ถ้าหากไม่แก้ที่ต้นเหตุซึ่งมันมีอยู่ในจิตใจของเราเอง ความทุกข์ก็ยังจะต้องมีอยู่ตลอดไป ตัวอย่างง่าย ๆ เช่นถ้ามีใครมาทำให้เราโกรธ เราเป็นต้องโกรธทุกครั้ง ไม่เคยเอาชนะได้เลย นี่ก็หมายความว่า ความโกรธจะต้องติดตัวเราไปทุก ๆ ชาติ ถ้าของหายหรือเราเกิดพลัดพรากจากบุคคลหรือสิ่งของอันเป็นที่รักเมื่อไรเราเป็นต้องเสียใจทุกครั้ง ก็หมายความว่าความเสียใจจะต้องมีอยู่ตลอดไป การแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตามถ้าเราจะจำกัดแต่เพียงชาติเดียว จะไม่มีทางแก้ปัญหาได้สำเร็จเป็นอันขาด คนที่คิดสั้น ๆ แบบนี้มักจะเข้าใจว่า เมื่อเราตายปัญหาทุกอย่างก็จะสิ้นสุด แต่ความจริงมันไม่ใช่เป็นอย่างนั้น คนที่ทำบาปอยู่ในขณะนี้ ถึงแม้ตลอดชีวิตนี้จะไม่ได้รับผลจากบาปนั้นโดยตรง แต่ต่อไปในชาติหน้า ไม่วันใดก็วันหนึ่ง กรรมที่ตัวเองได้ทำไว้นั้นจะต้องให้ผลอย่างแน่นอน และเมื่อไม่รู้เรื่องชาติหน้า ก็มักจะทำความชั่วไว้มาก เมื่อทำความชั่ว

เอาไว้มาก นิสัยก็เสีย และลองคิดดู คนที่เกิดมานิสัยไม่ดีมาตั้งแต่เกิดนั้น จะต้องใช้เวลานานเท่าใดกว่าจะแก้นิสัยอันนั้นได้ และถ้าหากยังแก้ไม่ได้ ความเดือดร้อนก็จะต้องมีอยู่ตลอดไป ซึ่งไม่เฉพาะในชาตินี้เท่านั้น แต่จะมีตลอดไปทุกชาติ เช่นคนที่มีนิสัยชอบโกหก ชอบโกง ชอบเอาเปรียบ หรือคนที่มีนิสัยขี้วิตกกังวล มีความหวาดกลัวแม้กระทั่งในเหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ หรือคนที่มีนิสัยชอบทำอะไรตามอารมณ์ ตกเป็นทาสของสิ่งแวดล้อมได้ง่าย บังคับตัวเองไม่ให้ทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่ค่อยได้ บุคคลประเภทนี้กว่าจะแก้นิสัยได้ต้องใช้เวลานาน แม้เขาจะได้ยอมรับแล้วว่านิสัยเหล่านี้ไม่ดีและตั้งใจอย่างเด็ดขาดว่าจะต้องแก้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังต้องใช้เวลานานกว่าจะแก้ไขได้ นี่แหละคือโทษของการปล่อยให้ความชั่วมันเกิดขึ้นบ่อย ๆ และเป็นมานานแล้ว ไม่ทราบว่ากี่ร้อยกี่พันชาติ

ผู้ที่รู้ความจริงของชีวิตย่อมหมดความกังวล

ตามหลักพระพุทธศาสนา ถือเป็นกฎตายตัวทีเดียวว่า ถ้าหากผู้ใดรู้ความจริงของชีวิตอย่างถ่องแท้แล้ว เขาจะไม่มีความกลัว หรือความกังวลใด ๆ เหลืออยู่เลย

ฉะนั้นในเมื่อนักชีววิทยาผู้รอบรู้ในเรื่องชีวิตต่างๆ แต่ก็ยังกลัวตาย ยังเป็นห่วงตัวเอง ยังมีความวิตกกังวลต่าง ๆ นั่นคือข้อพิสูจน์ว่า ยังไม่เข้าใจเรื่องชีวิตของตัวเอง ในเมื่อแม้แต่เรื่องของตัวเองยังไม่รู้จริงแล้ว เรื่องของชีวิตอื่น ๆ คือชีวิตสัตว์และชีวิตพืชทั้งหลาย เขาจะรู้ความจริงได้อย่างไร *แท้ที่จริงนักชีววิทยาผู้เชี่ยวชาญนั้น ถ้าหากยังเข้าใจว่าชีวิตทั้งหลายเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ คือเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของวัตถุอย่างที่เขาค้นพบ ยังไม่เข้าใจว่าชีวิตทั้งหลายเอากำเนิดมาจากวิญญาณ ยังไม่เข้าใจว่ากฎเกณฑ์ของชีวิตหรือธรรมชาติของชีวิตแต่ละชนิดนั้นขึ้นอยู่กับวิญญาณที่สร้างชีวิตนั้น ๆ ยังไม่เข้าใจว่าตัวธรรมชาติที่เขาพูดถึงบ่อย ๆ นั้นความจริงก็คือวิญญาณนั่นเอง ถ้าหากเขาไม่เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ก็เท่ากับเขายังรู้อะไรไม่มากนัก* มันเป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุและก็เสียเวลากันมานานแล้วนับเป็นศตวรรษ ๆ ที่นักศึกษาทั้งหลายมัวแต่จะแสวงหาความรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัส วิธีนี้มีแต่จะสร้างความหลงผิดให้มากขึ้น และซับซ้อนยิ่งขึ้น คนทั้งโลกตกอยู่ในความทุกข์ ก็เพราะความไม่เข้าใจเรื่องของตัวเอง การแก้ไขความทุกข์อย่างที่ทำกันอยู่ทั่วโลกนั้น

มันไม่ผิดอะไรกับวิธีการของคนตาบอดคลำทาง เพื่อที่จะเดินไปยังจุดหมายที่ตนต้องการ ซึ่งเขาอาจจะไปถึงได้ แต่ก็ไปอย่างเชื่องช้า และก็ภายในขอบเขตสั้น ๆ ถ้าหากจะต้องเดินทางไกลกันมาก ๆ แล้วไปไม่ได้ ความก้าวหน้าของโลกในปัจจุบันที่เราคิดว่าก้าวหน้าขึ้นมากนั้น ความเป็นจริงแล้วยังก้าวไปได้ไม่เท่าไรเลย ยังมัวงุ่มง่ามเสียด้วยซ้ำไป และข้อที่น่าสังเกตก็คือโลกยิ่งเจริญขึ้น ความเดือดร้อนก็ยิ่งมีมากขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะโลกยังใช้วิธีการของคนตาบอดคลำทางเพื่อจะไปยังจุดหมายที่ต้องการ

ข้าพเจ้าขอพูดอีกครั้งหนึ่งว่า ถ้าหากเราเข้าใจเรื่องของชีวิตถูกต้องจริง ๆ แล้ว เหตุการณ์ทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นความแก่ความเจ็บความตาย หรือการผิดหวังใด ๆ ก็ตาม จะไม่สามารถก่อให้เกิดความทุกข์ได้เลยเป็นอันขาด ขอได้โปรดศึกษาข้อความดังต่อไปนี้ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า :—

เราทั้งหลายเป็นสุขจริงหนอ เพราะเราทั้งหลายไม่มีความกังวล เราทั้งหลายมีปีติเป็นอาหาร เหมือนเหล่าเทพอาภัสสระ

เราทั้งหลายเป็นสุขจริงหนอ เพราะในเมื่อมนุษย์ทั้งหลายเขามีเวรต่อกัน แต่เราทั้งหลายไม่มีเวรกับใคร

เราทั้งหลายเป็นสุขจริงหนอ เพราะในเมื่อคนทั้งหลายมีความเร่าร้อนภายใน แต่เราทั้งหลายไม่มีความเร่าร้อนภายใน

เราทั้งหลายเป็นสุขจริงหนอ เพราะในเมื่อคนทั้งหลายมีแต่การขวนขวายกันไม่หยุด แต่เราทั้งหลายไม่มีการขวนขวาย (คือเป็นคนอิ่มเต็มที่แล้ว ไม่อยากได้อะไรอีกต่อไป)

พุทธพจน์ดังที่อ้างมานี้ พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอรหันต์ ไม่ได้ตรัสกับคนธรรมดา และจากพุทธพจน์ดังที่กล่าวมานี้ จะทำให้เราเห็นได้ชัดว่า บุคคลที่เข้าใจเรื่องชีวิตอย่างแจ่มแจ้งตามความเป็นจริงทุกแง่ทุกมุม คือไม่มีอวิชาเหลืออยู่ในสันดานเลยนั้น ย่อมเป็นผู้มีความสุขอยู่เสมอ ไม่ว่าคนในโลกเขาจะยุ่งยาก เขาจะเดือดร้อน เขาจะ

มีความทุกข์ทรมานอย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่เข้าใจเรื่องชีวิตดีแล้วจะไม่เป็นทุกข์ไปตามสิ่งแวดล้อม

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาในตอนต้นว่า คนที่จะมีความชื่นบานอยู่เสมอ ไม่ว่าจะมีเหตุการณ์อันร้ายแรงอะไรเกิดขึ้นนั้น ก็ต่อเมื่อจะต้องศึกษาเรื่องของชีวิตตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เพราะฉะนั้นในลำดับต่อแต่นี้ไป ขอให้เรามาศึกษาเรื่องของความทุกข์ตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในเรื่องอริยสัจเสียก่อน

ความทุกข์ที่มองไม่ค่อยเห็น

พระพุทธเจ้าตรัสว่า "ความเกิดเป็นความทุกข์ ความแก่ก็เป็นความทุกข์ ความตายก็เป็นความทุกข์ การประสบสิ่งที่ไม่รักก็เป็นทุกข์ การพลัดพรากจากสิ่งที่รักก็เป็นทุกข์ ปรารถนาสิ่งใด ไม่ได้สมความปรารถนาก็เป็นทุกข์" ในบรรดาความทุกข์ต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสมานี้ ความเกิดเป็นความทุกข์ รู้สึกเห็นจริงได้ยาก เพราะคนเราเมื่อเกิดมาแล้วก็มีความพอใจที่จะมีชีวิตอยู่ และตอนที่กำลังเกิดเป็น

ทุกข์อย่างไรเราก็จำไม่ได้ แม้เราจะเคยเห็นเด็กที่อยู่ในท้องแม่ แต่เราก็ไม่รู้สึกว่าเมื่อตอนที่เราอยู่ในท้องแม่เป็นทุกข์ เด็กที่กำลังคลอดออกมาแม้เราจะเคยเห็น แต่เราก็ไม่รู้สึกว่าเป็นทุกข์ กลับจะมีความดีใจที่เห็นเด็กเกิดมา เพราะฉะนั้นจึงเป็นการยากที่จะรู้สึกว่าการเกิดเป็นความทุกข์

จริงอยู่เราอาจจะคิดตามเหตุผลว่าการอยู่ในท้อง หรือการคลอด มันเป็นทุกข์อย่างนั้นอย่างนี้ แต่เพราะเหตุที่เราจำไม่ได้ ความรู้สึกที่ประทับใจในตอนนั้นก็ไม่มี เพราะฉะนั้นจึงเป็นการยากมากที่จะรู้สึก มันไม่เหมือนกับสมมติว่าเราเคยพบเสือกลางป่าหรือเคยถูกงูวิ่งไล่ หรือพบสัตว์ร้ายอะไรก็ตามซึ่งทำให้เรากลัวมาก เพราะตกอยู่ในอันตรายแทบจะเอาชีวิตไม่รอด ความกลัวเหล่านี้จะประทับใจ นึกขึ้นมาทีไรก็ยังรู้สึกกลัว ไม่อยากที่จะพบเหตุการณ์เช่นนั้นอีก แต่เมื่อพูดถึงการเกิดซึ่งก็น่ากลัวไม่น้อยเลย แต่เราจะไม่รู้สึกกลัวเลย ในเมื่อในขณะนี้เรากำลังมีความสุข เพราะฉะนั้นจึงเป็นการยากมากที่จะรู้สึกเห็นด้วย ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าความเกิดเป็นความทุกข์

ความแก่เป็นความทุกข์ ถ้าหากขณะนี้เรายังเป็นหนุ่มเป็นสาว เราจะไม่รู้สึกเลยว่าความแก่เป็นความทุกข์ ถึงแม้เราจะเคยเห็นคนแก่ว่ามีความลำบากมาก มีแต่ความเหี่ยวแห้ง เรี่ยวแรงไม่ค่อยมี หาความงามก็ไม่ได้ โรคภัยไข้เจ็บก็เบียดเบียนอยู่เสมอ แต่ในเมื่อเรายังอยู่ห่างไกลจากความแก่ เราก็ยังไม่รู้สึกว่าความแก่เป็นความทุกข์ คนที่จะรู้สึกจริง ๆ ก็คือคนแก่เท่านั้น

ความตายเป็นความทุกข์ คนเราจะรู้สึกก็ต่อเมื่อตัวเองอยู่ในเหตุการณ์ที่ทำให้แน่ใจว่าตัวเองจะต้องตายในไม่ช้าเท่านั้น จึงจะรู้สึกว่าความตายเป็นความทุกข์ และจะรู้สึกได้อย่างชัดเจนทีเดียวว่า ความกลัวตายเป็นความทุกข์ที่ทรมานอย่างแสนสาหัส ตราบใดที่ยังปลงไม่ตก ความกลัวตายจะทรมานทำให้กินไม่ได้นอนไม่หลับ ไม่มีกำลังใจที่จะทำอะไร คนเราจะรู้สึกว่าความตายเป็นความทุกข์ก็ต่อเมื่อตนเองรู้แน่ว่าจะต้องตายในไม่ช้า และปลงไม่ตกเท่านั้น

ความทุกข์ทั้งสามอย่างตามที่กล่าวมา คนทั่ว ๆ ไปไม่อาจจะนำมาใช้เป็นบทฝึกหัดเพื่อเตือนสติ ให้คิดทำความดี

หรือเตือนให้คิดแก้ไขเพื่อที่จะเอาชนะความทุกข์ทั้งสามอย่างนี้ เนื่องจากคนส่วนมากไม่ค่อยจะรู้สึก เพราะความเกิดก็เป็นเหตุการณ์ที่ผ่านมานานแล้ว ส่วนความแก่และความตายก็ยังเป็นเหตุการณ์ที่อยู่ไกล เพราะฉะนั้นความทุกข์เหล่านี้จะขอผ่านไปก่อน

ความทุกข์ที่ทรมานใจคนเราอยู่เสมอ

การประสบสิ่งที่ไม่รักเป็นความทุกข์ ความทุกข์อันนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดบ่อยในชีวิตประจำวัน เช่นบ้านสกปรกรกรุงรังไม่มีระเบียบ เห็นแล้วย่อมไม่สบายใจ ลูกที่ซนเกินไปห้ามไม่ฟัง หรือขี้เกียจเรียนหนังสือ หนีโรงเรียน หรือเกิดจากความเจ็บป่วย หรือเมื่อเห็นลูกอดอยาก เสื้อผ้าไม่ค่อยจะมีใส่ หรือการอยู่ร่วมกับคนที่ไม่ถูกกัน หรือมีคนคอยแกล้งอยู่เสมอ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในทำนองนี้เป็นสิ่งที่คนเราไม่ชอบ ไม่อยากพบ แต่ก็มักจะหลีกเลี่ยงกันไม่พ้น ในเมื่อเหตุการณ์บังคับให้ต้องพบก็จะเกิดความไม่สบายใจ กลุ้มใจ หรือบางทีก็เกิดความโกรธ เกิดการทะเลาะวิวาท การ

ประสบสิ่งที่ไม่รักเป็นความทุกข์ เรื่องนี้คนส่วนมากเข้าใจดี เพราะมันเกิดบ่อย บางคนพอตื่นนอนขึ้นมาก็พบแต่สิ่งที่ก่อให้เกิดความรำคาญหรือก่อให้เกิดความโกรธ ก่อให้เกิดความไม่พอใจตั้งแต่เช้า บางคนเป็นคนขี้บ่นหรือชอบว่าคนนั้นคนนี้ จนกลายเป็นนิสัย คนประเภทนี้ก็คือคนที่พบกับสิ่งที่ไม่รักบ่อย ๆ จนพื้นข้างในเสียกลายเป็นโรคประสาท เห็นอะไรที่ไม่ถูกใจแม้เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็รำคาญไปเสียหมด ความทุกข์ในทำนองนี้เราพบกันบ่อยที่สุด นับว่าเป็นความทุกข์ที่ทรมานใจคนเรามากที่สุด

การพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นความทุกข์ อันที่จริงทุกข์ข้อนี้กับทุกข์ข้อที่กล่าวมามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะการประสบสิ่งที่ไม่รักก็คือการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่เป็นการจากสิ่งที่รักโดยตรงก็ตาม เช่นเรามองดูกับข้าวในสำรับแล้วเบื่อ เพราะไม่มีอาหารที่ถูกใจ หรือเมื่อมองดูเสื้อผ้าที่ตนเองชอบไม่มี นั่นก็หมายถึงการไม่ได้สิ่งที่ชอบนั่นเอง ซึ่งถ้าจะพูดอีกแง่หนึ่งก็คือการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก เป็นแต่มันยังไม่ได้แสดงตัวออกมาอย่างชัดเจน

มันไม่เหมือนกับเมื่อคู่รักของเราต้องจากไป หรือพ่อแม่ตายจาก ของที่รักหายไป บ้านถูกไฟไหม้ ข้าวของเสียหาย เหตุการณ์ทำนองนี้ก็คือการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก เมื่อเรารู้ตัวว่าจะต้องตายในไม่ช้าและเกิดความทุกข์ นี่ก็คือการพลัดพรากจากสิ่งที่รัก เพราะคนเราย่อมรักชีวิตไม่อยากตาย แต่ก็จำต้องตาย และจะต้องพลัดพรากจากพ่อแม่ลูกเมีย และคนอื่นที่เรารัก ถ้ายิ่งรักมากเป็นห่วงมาก ความกลัวตายก็ยิ่งมีมาก เช่นอย่างในกรณีที่พ่อแม่รู้ตัวว่าจะต้องตายจากลูกซึ่งยังเล็กอยู่ ยังช่วยตัวเองไม่ได้ และไม่มีใครที่ตนเองแน่ใจว่าจะให้ความสุขแก่ลูกได้ ในกรณีเช่นนี้พ่อแม่ที่กำลังจะตายจะรู้สึกว่าทรมานใจมาก เพราะความเป็นห่วงลูก เพราะการที่จะต้องพลัดพรากจากลูกไป คนที่กลัวเสียชื่อ กลัวเงินจะหาย กลัวคนอื่นจะหลอก หรือกลัวจะถูกขโมย ความกลัวที่ว่านี้ก็มาจากความรู้สึกที่ว่า ตนเองจะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความทุกข์ดังที่กล่าวมานี้เห็นได้ชัดว่าทรมานใจคนเราไม่ใช่เล็กน้อยและเกิดบ่อยที่สุด

ปรารถนาสิ่งใดไม่สมหวัง ไม่ได้ดังใจปรารถนา หรือปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สักที รอคอยแล้วก็รอคอยอีกจนกระทั่งหมดกำลังใจ หมดหวัง ความทุกข์อันนี้ก็เกิดบ่อย และทรมานใจคนไม่ใช่เล็กน้อยเหมือนกัน การรอคอยคนที่เรารักซึ่งยังไม่มาตามเวลานัด พ่อแม่ที่รอคอยลูกกลับจากโรงเรียนหรือกลับจากเที่ยว ซึ่งไม่มาตามเวลาที่เคยมาหรือที่บอกเอาไว้ คนที่เคยประสบมาแล้วจะรู้ได้อย่างดีว่ามันทรมานใจเพียงไร หรือของอะไรที่เราอยากได้แต่ยังมาไม่ถึงตามเวลาที่เราคิดว่ามันควรจะมาแล้ว นี่ก็เหมือนกันเป็นเหตุการณ์ที่เกิดบ่อยในชีวิตประจำวัน

ความทุกข์ทั้งสามอย่าง คือ การประสบสิ่งที่ไม่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สมความปรารถนา ความทุกข์เหล่านี้เป็นความทุกข์ที่เกิดบ่อย แต่คนเราก็มีความรู้น้อยมากเกี่ยวกับเรื่องความทุกข์เหล่านี้ มันเหมือนกับคนสมัยก่อนที่ไม่มีความรู้เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ เช่นเป็นหวัดกันบ่อย ๆ แต่ก็ไม่รู้ว่ามันเป็นเพราะอะไร และทำอย่างไรจึงจะป้องกันไม่ให้เป็นหวัดได้ แต่เดี๋ยวนี้เรารู้กัน

ดีว่ามันเกิดจากอะไร จะรักษาอย่างไร จะต้องป้องกันอย่างไร ขอให้สังเกตว่าสมัยก่อนเขาก็บอกว่าเขารู้เรื่องนี้เหมือนกัน แต่เมื่อพึงดูแล้วจะเห็นว่า เขาอยู่ห่างไกลจากความเป็นจริงมากในทำนองเดียวกัน คนทุกวันนี้ทั้งที่มีการศึกษาดี มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ มากมาย แต่เมื่อพูดถึงความทุกข์ดังที่กล่าวมานี้ พูดได้ว่าน้อยคนมากที่จะรู้จักมันจริงๆเพราะถ้าเรารู้จักมันจริงเราก็คงจะป้องกันและแก้ไขไม่ให้ความทุกข์ที่ว่านี้เกิดขึ้นมากมายเหมือนอย่างที่เป็นกันอยู่ทุกวันนี้ การที่คนสมัยปัจจุบันเป็นโรคประสาทกันมาก นั่นคือข้อพิสูจน์ที่บอกให้เรารู้ว่าคนส่วนใหญ่ยังไม่รู้เรื่องความทุกข์เหล่านี้จริง และการศึกษาดังที่เรามีกันอยู่ทุกวันนี้ ทั้งที่เรามีบัณฑิตกันมากมาย แต่ก็ไม่อาจจะช่วยตัวเราเองให้พ้นจากความทุกข์ที่ว่านี้ได้ ก็แสดงให้เห็นว่าเรายังศึกษากันไม่ถูกทาง ความจริง ถ้าหากเราได้ศึกษาเรื่องอริยสัจในทางที่ถูกต้องและเข้าใจดีแล้ว ความทุกข์ทั้งหมดดังที่กล่าวมานั้นมันก็จะคล้าย ๆ กับโรคหวัด หรือโรคอะไรที่เป็นกันบ่อย แต่เดี๋ยวนี้เราสามารถป้องกันและรักษาได้ดี แต่กับคนสมัยโบราณแล้วเป็นเรื่องที่เขาไม่รู้ เพราะ

การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ได้กระทำกันเหมือนอย่างปัจจุบัน

พระพุทธเจ้าได้สรุปเรื่องความทุกข์ไว้ว่า เมื่อกล่าวโดยย่อแล้ว ตัวเองเป็นทุกข์ก็เพราะตัวเอง ซึ่งคำพูดประโยคนี้ข้าพเจ้าถอดความมาจากสำนวนในคัมภีร์ว่า โดยย่อเบญจขันธ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของอุปาทานเป็นทุกข์

ความทุกข์ที่ถูกมองข้าม

ในหัวข้ออริยสัจยังมีอีกตอนหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส และอุปายาส เป็นทุกข์ โสกะแปลว่าความเศร้าโศก ความเสียใจ ความเหี่ยวแห้ง ความหงอยเหงา ปริเทวะ แปลว่าการร้องให้การคร่ำครวญ หรือการตีอกชกหัวในเวลาที่เกิดความโศก ทุกขะในที่นี้หมายถึงความทุกข์ทางกาย คือเป็นความทุกข์ที่เกิดจากการเจ็บป่วย หรือเกิดจากการตรากตรำทำงาน หรือเกิดจากร้อนจัดหนาวจัด หรือเกิดจากความหิวกระหาย เกิดจากการปวดอุจจาระปัสสาวะอย่างนี้เป็นต้น ขอให้สังเกตว่าคำว่าทุกขะ อาจจะหมายถึงทุกข์ทางกาย และทุกข์ทางใจก็ได้ แต่ถ้าคำนี้มาคู่กับโสกะ ปริเทวะ ซึ่งเป็นทุกข์ทางใจ คำนี้

จะหมายถึงทุกข์ทางกายโดยเฉพาะ โทมนัส แปลว่าความขุ่นเคือง หรืออาจจะแปลว่าความน้อยใจความไม่พอใจก็ได้ เพราะโดยปกติโทมนัสจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อประสบสิ่งที่ไม่พอใจ ถ้าหากจะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รักหรือผิดหวัง ก็จะเกิดโสกะปริเทวะ ส่วนอุปายาสก็หมายถึงโทมนัสนั่นเอง เป็นแต่มีความหมายรุนแรงกว่า คือถึงขนาดกลุ้มใจหรือคับแค้นใจมาก เช่นเดียวกับความเสียใจ ถ้ารุนแรงก็เกิดปริเทวะ

ความทุกข์เหล่านี้ข้าพเจ้ากล่าวว่าเป็นความทุกข์ที่ถูกมองข้าม ก็เพราะว่าคนส่วนมากไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องความทุกข์เหล่านี้เลย ทั้งที่มันเกิดบ่อยที่สุดแต่แล้วกลับไม่รู้ ทั้งนี้ก็เพราะเรามองข้ามมันไปไม่ดูเข้าไปในจิตใจของตน เช่นในเวลาที่เกิดของหายเกิดความเสียใจ แทนที่เราจะมองเห็นโทษของความเสียใจที่เกิดขึ้นว่ามันคือยาพิษ ทุกครั้งที่มันเกิดมันหมายถึงเรากินยาพิษเข้าไปสะสมอยู่ในจิตใจ และถ้าเกิดบ่อยๆ ก็หมายถึงว่า ยาพิษที่สะสมนั้นมีมากขึ้น คือแทนที่เราจะมองเห็นถึงภัยอันตรายของความเสียใจที่เกิด และมองเห็นเหตุแห่งความเสียใจซึ่งมันอยู่ในใจของเรานั่นเอง แต่เรากลับไปมองดูที่เหตุการณ์ภายนอก เช่นถ้าเราเสียใจเพราะของ

หาย เราก็ไปสนใจแต่วิธีที่จะไม่ให้ของหายอีกต่อไป หรือสนใจวิธีที่จะเอาคืน ท่านจงคิดดู วิธีการเหล่านี้เป็นเรื่องใหญ่โตมาก ตำรวจและศาลเกิดขึ้น ก็เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดของหายเพราะการลักขโมย หรือการทำลายทรัพย์สิน การโกงการเอาเปรียบ บางทีเราต้องลงทุนซื้ออาวุธ ต้องทำบ้านให้แข็งแรง และอะไรอีกหลายอย่างเพื่อป้องกันของหาย แต่แล้วเราก็จะพบว่า ไม่มีใครเลยในชีวิตที่จะไม่มีของหาย ไม่ถูกโกง ไม่ถูกขโมย ไม่ถูกเอาเปรียบ ทุกคนต้องประสบเหตุการณ์ที่ว่านี้ไม่มากก็น้อย เราสนใจแต่เรื่องภายนอก สนใจแต่เรื่องที่มองเห็นด้วยตา แต่เรื่องที่เกิดขึ้นในใจ เราสนใจกันน้อยมาก

ทุกคนไม่ต้องการความทุกข์ และก็ดิ้นรนกันไปต่างๆ เพื่อที่จะหนีทุกข์ แต่แล้วก็หนีไม่พ้น เพราะเราแสวงหาวิธีพ้นทุกข์ผิดทาง เราไม่รู้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องความพ้นทุกข์ เหมือนคนสมัยโบราณไม่รู้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องโรคบางอย่าง เช่นอหิวาต์เป็นต้น เมื่อโรคนี้เกิดขึ้นทีไรก็ระบาดทั่วไป คนตายกันมาก แต่มาในปัจจุบัน แพทย์รู้เรื่องโรคนี้ดี เพราะ

ฉะนั้นจึงสามารถป้องกันได้ แม้เป็นแล้วก็รักษาได้โดยไม่ยาก ถ้าหากไม่ปล่อยให้เป็นมาก ขอให้สังเกตว่า เชื้ออหิวาต์ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ที่ตามองไม่เห็น คนสมัยก่อนไม่รู้จัก เพราะฉะนั้นจึงได้แสวงหาวิธีป้องกันและรักษากันอย่างผิด ๆ ในทำนองเดียวกัน เรื่องความทุกข์โดยเฉพาะ คือโสกะ ปริเทวะ โทมนัส และอุปายาส ถ้าหากเราทั้งหลายไม่มัวแต่จะมองดูแต่เหตุการณ์ภายนอก แต่หันมาสนใจพิจารณาถึงผลร้ายที่มันเกิดขึ้นในใจว่ามันมีอยู่อย่างไร เราก็คงจะคิดหาวิธีป้องกันและรักษากันได้โดยไม่ยาก และโรคประสาทซึ่งเป็นกันมากทุกวันนี้ ก็คงจะป้องกันและรักษากันได้เช่นเดียวกับโรคอหิวาต์ เพราะเรื่องนี้ถ้าเรารู้จักมันจริง ๆ แล้วจะสามารถป้องกันและรักษาได้โดยไม่ยาก มันไม่เหลือวิสัยของมนุษย์ที่จะเอาชนะมันได้

ความทุกข์ทางใจทั้งหลาย ที่เราได้รับกันอยู่เสมอนั้นน้อยคนมากที่จะรู้ว่ามันเกิดมาจากใจของเราเอง ไม่ใช่เกิดขึ้นเพราะเหตุการณ์ภายนอก เรามองข้ามใจของเราไป ซึ่งก็เหมือนกับคนสมัยโบราณ ไม่สนใจหรือไม่เฉลียวใจถึงพวก

จุลินทรีย์ต่าง ๆ ที่เป็นตัวเชื้อโรค เพราะมัวแต่ไปคิดแต่เรื่องที่มองเห็นได้ด้วยตา เช่นการเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศทำให้คนเจ็บป่วยอย่างนี้เป็นต้น ขอได้โปรดจำไว้ให้แม่นว่าการที่เราไม่สามารถจะเอาชนะความทุกข์ในชีวิตประจำวันได้ก็เพราะเราไม่มองเข้าไปข้างในจิตใจของตัวเอง ไม่ได้ศึกษาเรื่องความทุกข์เหล่านี้จากใจของตัวเอง นี่แหละคือการมองข้าม

จะเอาชนะความทุกข์ได้ ต้องเข้าใจเรื่องวิญญาณอย่างแจ่มแจ้ง

ร่างกายกับจิตใจมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเหมือนต้นไม้กับดิน ดินดีต้นไม้งาม ดินไม่ดีต้นไม้ไม่งาม ถ้าดินฟ้าอากาศไม่เหมาะต้นไม้ก็ไม่เกิด และส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ก็ได้มาจากดินนั่นเอง แต่เราก็ต้องไม่ลืมว่า ต้นไม้เกิดจากเมล็ดของมัน ในทำนองเดียวกันความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ เกิดมาจากวิญญาณ ตาเห็นคือวิญญาณเห็น หูได้ยินคือวิญญาณได้ยิน สมองนึกคิดก็คือวิญญาณนึกคิด คน

เราเมื่อตายก็ตายแต่ร่างกาย แต่วิญญาณยังอยู่ ซึ่งวิญญาณส่วนที่ยังอยู่ในขณะที่คนเรากำลังจะตาย ก็คือจิตไร้สำนึก ซึ่งเป็นตัววิบาก วิญญาณส่วนนี้จะสร้างร่างกายขึ้นมาใหม่ เป็นร่างกายซึ่งเกิดจากใจโดยตรง เรียกว่ากายทิพย์ หรือโอปปาติกะ ในทันทีที่กายเนื้อตายสนิท กายทิพย์ที่เกิดใหม่ ก็จะมีความสมบูรณ์ ตัดขาดจากกายเนื้อ เหมือนทารกที่คลอดออกมาจากท้องแม่ คนที่จะเกิดในท้องแม่ ก็ต้องมีวิญญาณมาปฏิสนธิในไข่ที่ผสมเอาไว้ ไข่นั้นจึงจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นคนได้

จากข้อเท็จจริงต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าร่างกายกับจิตใจมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จิตใจเป็นผู้สร้างร่างกาย แต่ร่างกายก็เป็นผู้สร้างจิตใจเหมือนกัน ตามหลักปฏิจจสมุปบาทซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป นามรูปก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ เช่นการเห็นแม้จะเกิดจากวิญญาณก็จริง แต่ก็ต้องอาศัยตา ถ้าตาบอด การเห็นก็ไม่มี ซึ่งเรียกตามสำนวนบาลีว่าจักษุ-

วิญญาณไม่เกิด แต่ก็อย่าลืมว่า การที่คนเราจะเกิดมามีสมอง ดีหรือไม่ดีประสาทดีหรือไม่ดี ก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของวิญ-ญาณ และเมื่อนึกถึงชีวิตของพวกโอปปาติกะทั้งหลาย ซึ่งก็มีร่างกายครบทุกอย่างเหมือนมนุษย์ มีตาหูจมูกลิ้นมีประ-สาทมีสมองเหมือนกับกายเนื้อ แต่ต่างกันที่กายเนื้อเป็นกายหยาบ จะเห็นได้สัมผัสถูกต้องได้ก็ด้วยประสาทของกายเนื้อ ส่วนกายทิพย์ซึ่งเป็นกายที่เกิดจากใจโดยตรงนั้น เป็นกายละเอียด จะเห็นได้สัมผัสถูกต้องได้ก็ด้วยประสาททิพย์ รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ผู้ที่ต้องการจะศึกษาให้เข้าใจต้องอ่านจากหนังสือ **เรื่องผีและเทวดามีจริง** และ **เรื่องสู่แสงสว่าง** ซึ่งหนังสือทั้งสองเล่มนี้ได้เขียนมานานแล้ว

ร่างกายกับวิญญาณมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดดังที่ได้กล่าวมา มักจะทำให้คนทั้งหลายเข้าใจผิดว่า คนเราจะมีจิตใจสบาย ก็ต่อเมื่อต้องมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ไม่เจ็บป่วย ไม่หิวไม่กระหาย ไม่อ่อนเพลีย ไม่หนาวเกินไปร้อนเกินไป ความเป็นอยู่ดี มีกินมีใช้สมบูรณ์ และอยากจะทำอะไรอยากจะได้อะไร ก็ได้สมความปรารถนา ผู้ที่อยู่ในฐานะอย่างนี้เท่า

นั้นจึงจะมีความสบายใจอยู่เสมอ คนส่วนมากเข้าใจกันแบบนี้ จึงได้พากันขวนขวายมุ่งแสวงหาแต่เรื่องวัตถุเป็นเรื่องใหญ่ โดยไม่ทราบความจริงว่า ถ้าหากความสุขใจมันต้องขึ้นอยู่กับความสบายกาย ความสมบูรณ์ทางวัตถุ นั่นก็คือทางที่จะทำให้จิตใจมีความอ่อนแอ และไม่สามารถจะพ้นทุกข์ได้ เพราะความจริงจิตใจของคนเรานั้นถ้าตั้งใจจะรักษาไม่ให้มีความทุกข์ใดๆเกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ทำได้โดยไม่ต้องอาศัยวัตถุ หมายความว่าแม้ร่างกายจะเจ็บป่วย จะมีความยากจนมีความลำบากในความเป็นอยู่ หรือจะเกิดภัยอันตรายใด ๆ แก่ร่างกายแก่ทรัพย์สมบัติ สำหรับผู้ที่ฝึกจิตเอาไว้ดีแล้ว เหตุการณ์เหล่านั้น จะไม่สามารถก่อให้เกิดความทุกข์ได้เลย ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายซึ่งจะทำให้เราเข้าใจว่า ความทุกข์จะเกิดหรือไม่เกิดมันสำคัญอยู่จิตใจของเราเอง ก็เช่นเมื่อถูกเขาด่าเขาว่า เราจะโกรธหรือไม่โกรธ มันอยู่ที่ใจของเรา ของหายจะเสียใจหรือไม่เสียใจก็ขึ้นอยู่กับใจของเรา คนที่รักตายจาก จะเสียใจหรือไม่ก็อยู่ที่ใจของเรา เหตุการณ์อื่นก็เหมือนกัน

ต้องแก้ไขที่จิตใจจึงจะพ้นทุกข์ได้

ได้เคยกล่าวมาแล้วว่า ร่างกายถึงแม้เราจะพยายามรักษาบำรุงสักเพียงไร มันก็ต้องแก่ ต้องเจ็บ และต้องตายจนได้ แต่จิตใจตรงกันข้าม ถ้าหากเราตั้งใจจะทะนุบำรุงรักษาให้มีความสบายใจอยู่เสมอ ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ และยิ่งกว่านั้นการสร้างฐานะทางจิตใจ สิ่งที่เราสะสมไว้จะมีการสืบต่อไปเรื่อย ๆ ไม่ต้องมีการตั้งต้นกันใหม่ ไม่เหมือนกับการสร้างฐานะในทางวัตถุ เช่นในชาตินี้ แม้เราจะร่ำรวยเป็นเศรษฐี แต่เมื่อตายแล้ว ก็ต้องทิ้งทรัพย์สมบัติทั้งหมดไม่มีอะไรติดตัวไปเลย แต่จิตใจตรงกันข้าม ถ้าหากในชาตินี้เราหัดเป็นคนอดทน เป็นคนกล้าหาญ หรือแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ความดีต่าง ๆ เหล่านี้เป็นคุณสมบัติของวิญญาณ เพราะฉะนั้นเมื่อตายไปแล้ว ความดีเหล่านี้ก็ยังจะติดตามไปอีก ความชั่วต่างๆ ก็เหมือนกันเป็นสิ่งที่ติดตามไปได้เช่นเดียวกัน การที่คนเราเกิดมาไม่เหมือนกัน เช่นฉลาดไม่เท่ากัน มีนิสัยไม่เหมือนกัน ก็เพราะแต่ละคนได้ทำกรรมมาไม่เหมือนกัน คนที่เคยฉลาดมาแล้ว เมื่อเกิดอีกมาก็จะเป็นคนที่มี

พื้นความฉลาดมาตั้งแต่เล็ก ๆ ส่วนคนที่ไม่เคยทำงานที่จะต้องใช้ความคิดอย่างละเอียดลึกซึ้ง ไม่ได้ศึกษามามาก เป็นคนมีชีวิตอย่างคนธรรมดา ซึ่งต้องใช้แรงงานทางร่างกายเป็นส่วนใหญ่ หรืองานที่ทำก็เป็นงานง่าย ๆ คนประเภทนี้เมื่อตายแล้วกลับมาเกิดอีก ก็จะเป็นคนมีสติปัญญาอย่างคนธรรมดา ไม่มีแววของความฉลาดอย่างลึกซึ้ง วิชาที่ยาก ๆ เรียนไม่ได้ นี่คือตัวอย่างอย่างหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจว่า ความดีความชั่วมันเป็นสิ่งที่ติดตามเราไปได้อย่างไร แต่อย่างไรก็ดีเรื่องนี้ยังไม่สำคัญเท่ากับความสุขหรือความทุกข์ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน น้อยคนมากที่จะเข้าใจว่า ถ้าหากมีความทุกข์ใจเกิดขึ้นเช่นมีความไม่สบายใจต่าง ๆ มีความกลุ้มใจมีความวิตกกังวล สิ่งเหล่านี้เมื่อมันเกิดขึ้น มันก็มีการสืบต่อเช่นเดียวกับนิสัยอื่น ๆ ถ้ามีใครเขามาด่ามาว่าที่ไร เราเป็นต้องเกิดความทุกข์ หรือเกิดความโกรธ ถ้าของหายเพราะถูกขโมยหรือเพราะความประมาททำให้ของเกิดเสียหาย ทุกครั้งที่มีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น เราเป็นต้องเสียใจ ก็หมายความถึงว่าเราจะต้องเสียใจเช่นนี้ตลอดไป เราจะเอาชนะความทุกข์

ในเรื่องนี้ไม่ได้เลย กล่าวคือ ถ้ามีเหตุการณ์อย่างเดียวกันเกิดขึ้นเมื่อใด เราก็ต้องทุกข์อีก แต่ถ้าหากเราเคยเอาชนะมันได้ต่อไปแม้จะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอีก เราก็จะเอาชนะมันได้อีก คือสามารถจะทำใจให้สบายได้ ด้วยเหตุนี้การที่เราจะเอาชนะความทุกข์หลักส่วนใหญ่จึงต้องมุ่งเอาชนะที่ใจตัวเอง ถ้ามัวแต่ไปคิดแก้ไขเหตุการณ์ เราจะไม่มีทางเอาชนะความทุกข์ได้เลยเป็นอันขาด เพราะเหตุการณ์ทางวัตถุนั้นเราเอาชนะมันโดยเด็ดขาดไม่ได้ จะทำได้ก็เพียงชั่วคราวเท่านั้น ขอให้นึกถึงเรื่องร่างกายเป็นหลักในการพิจารณา แล้วเราจะเข้าใจเหตุการณ์ทุกอย่างในโลกว่าเป็นอย่างนี้ทั้งสิ้น

ความทุกข์ทั้งหลายคือบทฝึกหัด

การที่พระพุทธเจ้าสอนให้พิจารณาว่า ความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ การประสบสิ่งที่ไม่รักเป็นทุกข์ การพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ ปรารถนาสิ่งใดไม่สมความปรารถนาเป็นทุกข์นั้น ความมุ่งหมายก็เพื่อต้องการให้รู้ความจริงว่า เหตุการณ์เหล่านี้เราจะป้องกันหรือ

แก้ไขอย่างไรเพื่อไม่ให้มันเกิดขึ้นนั้น ไม่มีทางที่จะทำได้สำเร็จ ต่อให้เป็นคนมีเงินมีอำนาจ หรือมีความรู้ความสามารถสัก เพียงไร ก็หนีจากเหตุการณ์เหล่านี้ไม่พ้น เพราะฉะนั้นการ ที่จะแก้ปัญหาเรื่องนี้ ไม่ใช่มามุ่งแก้ที่สิ่งภายนอก หรือมาแก้ ไขที่ร่างกาย แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า เราจะอยู่เฉย ๆ ไม่ต้องทำอะไร ไม่ต้องคิดแก้ไขอะไร ไม่ต้องสร้างอะไร ไม่ ใช่เช่นนี้ การแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างที่เราทำกันอยู่ทุกวันนี้ เช่นเราต้องทำงานเพื่อหาเงิน เราต้องคิดสร้างบ้าน สร้าง ถนนหนทาง สร้างสิ่งที่ให้ความสะดวกต่าง ๆ ตลอดถึงเราจะ ต้องพยายามศึกษาค้นคว้าหาวิธีป้องกันและรักษาโรคให้ได้ผล การกระทำเหล่านี้เราต้องทำแน่ แต่ข้อสำคัญอย่าเข้าใจว่า วิธี การเหล่านี้จะเป็นการช่วยแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง ทุกอย่าง มันเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ความจริงความ ทุกข์หรือความไม่สะดวกทั้งหลายนั้น เป็นบทฝึกหัดที่ จะสร้างจิตใจของเราให้สมบูรณ์ด้วยคุณธรรมต่าง ๆ จุด หมายที่แท้จริงของชีวิตไม่ใช่อยู่ที่การแสวงหาเงิน หรือแสวง หาวัตถุที่จะอำนวยความสะดวกเป็นเรื่องใหญ่ ถึงอย่างไรก็

ขอให้นึกไว้เสมอว่า แม้แต่หมอที่เก่งที่สุดก็ยังต้องแก่ต้องเจ็บและต้องตาย เศรษฐีที่มั่งมีที่สุดก็ยังต้องประสบกับความยากจน คือความขาดแคลนที่ไม่อาจจะสนองความต้องการได้ทุกอย่าง คนที่มีอำนาจที่สุดก็ไม่อาจจะบังคับเหตุการณ์ให้เป็นไปตามความต้องการได้เสมอไป ความจริงเหล่านี้เราจะต้องทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง และอีกอย่างถึงแม้เราเกิดมาจะต้องแก่จะต้องเจ็บและจะต้องตายก็จริง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จิตใจจะต้องเป็นทุกข์เพราะสิ่งเหล่านี้เสมอไป ขอให้นึกถึงตัวอย่างเช่นนี้ไว้เสมอคือ เขาด่า เราจะโกรธหรือไม่โกรธ มันอยู่ที่ใจของเราเอง ในทำนองเดียวกันเหตุการณ์ต่าง ๆ จะก่อให้เกิดความทุกข์ในทางจิตใจ ก็เฉพาะแก่คนที่ไม่เข้าใจเรื่องชีวิต ยังไม่ได้อบรมจิตใจของตัวเองให้มีความต้านทานต่อความทุกข์เหล่านี้เท่านั้น คือแปลว่าถ้าเราปรารถนาที่จะทำใจของเราให้มีความสุขอยู่เสมอ เป็นสิ่งที่เป็นไปได้อย่างแน่นอน ข้อสำคัญขอให้เข้าใจจุดหมายของชีวิตให้ถูก คืออย่าเข้าใจว่าความสุขทางใจนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับวัตถุเสมอไป และเรื่องนี้เราจะเข้าใจไม่ยากเลยถ้าหากเราตั้งจุดหมายไว้ว่า ความสุขทางใจคือสิ่งที่สำคัญที่สุด

คนที่เดินทางผิดย่อมไม่อาจจะบรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการได้ แม้จะพยายามเดินสักเพียงไร ขยันสักเพียงไร ทุ่มเทสักเพียงไร ก็บรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการไม่ได้ ข้อนี้ฉันใด คนที่ตั้งจุดหมายชีวิตผิดก็เหมือนกับคนที่เดินทางผิด ตราบใดที่เขายังไม่รู้สึกว่าความสุขทางใจ คือสิ่งที่สำคัญที่สุด ก็แปลว่าเขายังเดินทางผิด และต้องเข้าใจอีกอย่างหนึ่งว่า ความสุขทางใจจะมีได้ก็ต่อเมื่อเราต้องยอมรับว่า เหตุการณ์ยุ่งยากทุกอย่าง ความลำบากทุกอย่างเป็นของจำเป็นสำหรับชีวิต จะไม่มีไม่ได้ เพราะความทุกข์ทั้งหลายคือบทฝึกหัด ถ้าเราเกิดมาไม่มีแก่ไม่มีเจ็บไม่มีตาย จิตใจเราจะสมบูรณ์ไม่ได้ ถ้าเราเกิดมามีแต่ความสมหวังทุกอย่าง ปรารถนาสิ่งใดหรืออยากจะมีอะไรเป็นต้องได้เสมอ จิตใจของเราก็จะสมบูรณ์ไม่ได้ และถ้าจิตใจไม่สมบูรณ์เราก็ไม่มีทางที่จะพ้นทุกข์ แต่คนทั้งหลาย กลับไปมองเห็นความทุกข์ยากลำบากเป็นสิ่งเลวร้าย อันนี้คือการเข้าใจผิด อันที่จริงมันก็เป็นการยากมากที่จะมองเช่นนั้น เพราะคนเราต้องการความสุข

อะไรที่ก่อให้เกิดความทุกข์ เราก็เห็นว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่ดี โดยหารู้ความจริงไม่ว่า ถ้าหากเราเข้าใจเรื่องชีวิตถูกต้อง คือรู้แจ้งว่าตัวเราเกิดขึ้นมาจากจิตไร้สำนึก คือจากวิบากของเรา ซึ่งถ้าหากเข้าใจเรื่องนี้แจ่มแจ้ง ทัศนะของเราก็จะเปลี่ยนไป โดยเฉพาะก็คือ แทนที่เราจะคิดสะสมเงินทอง แสวงหาแต่ความสุข ความสะดวกสบายเรากลับมีความรู้สึกว่า ความทุกข์ยากเป็นของจำเป็น ถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ จิตใจเราจะสมบูรณ์ขึ้นมาไม่ได้

โปรดทำความเข้าใจอีกครั้งหนึ่งว่า ร่างกายกับจิตใจ ถึงแม้จะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่มันก็ไม่ใช่ของสิ่งเดียวกัน เราต้องไม่ลืมว่า ชีวิตของเราเกิดจากความต้องการของเราเอง ตราบใดที่เรายังต้องการจะมีชีวิต ชีวิตจะต้องมีอยู่ตลอดไป ใคร ๆ หรืออำนาจอะไรก็ไม่อาจจะทำลายชีวิตของเราได้ ซึ่งชีวิตที่ว่านี้หมายถึงจิตใจหรือวิญญาณ และในเมื่อจิตใจหรือวิญญาณยังมีอยู่ มันก็จะสร้างชีวิตอยู่เสมอ เมื่อร่างกายนี้ตาย มันก็จะสร้างขึ้นมาอีกเช่นนี้ตลอดไป จนกว่าจิตใจจะมีความสมบูรณ์ คือสามารถทำใจให้สบายอยู่ได้เสมอ

ในทุกเหตุการณ์ ถ้ายังทำไม่ได้เราก็จะหนีความทุกข์ไม่พ้น การที่คนเราเกิดมาแล้วก็ตาย ตายแล้วก็เกิดอีก มันก็เหมือนกับการเข้าโรงเรียน ซึ่งถ้ายังเรียนไม่จบ ยังไม่มีความรู้แจ้งในสิ่งต่าง ๆ เราก็ต้องเรียนอีกเช่นนี้ตลอดไป และอย่าลืมว่า ความดีที่เราสร้างให้กับจิตใจนั้น มันเป็นสิ่งที่ไม่สูญหายไปพร้อมกับความตาย ความชั่วก็เหมือนกัน ถ้ายังละไม่ได้มันก็จะติดสันดานเราไปทุกชาติ ความก้าวหน้าของชีวิตที่แท้จริงนั้นหมายถึงความก้าวหน้าของจิตใจ เพราะความก้าวหน้าของจิตใจไม่มีการถอยหลังไม่มีการหยุดอยู่กับที่ไม่ต้องมีการตั้งต้นใหม่ เพราะฉะนั้นในเมื่อเราเข้าใจเรื่องชีวิตเข้าใจเรื่องตัวเองดีเช่นนี้ เราก็จะมีชีวิตอยู่เพื่อสร้างความดีได้โดยไม่ยาก แต่สำหรับคนที่ไม่เข้าใจเรื่องชีวิตยังยึดมั่นด้วยความเข้าใจผิดว่าร่างกายคือตัวเรา ยังถือว่าทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ในภายนอกที่เราหามาได้ด้วยการทำงาน ก็คือสมบัติของเราจริง ๆ ถ้ายังถือเช่นนี้ ชีวิตจะไม่มีการก้าวหน้าเท่าที่ควร แม้จะขยันทำงานศึกษาหาความรู้อยู่เสมอก็ตาม เพราะความชั่วและความทุกข์ทางใจที่มันเกิดอยู่เสมอนั้น จะบั่นทอนความก้าวหน้าอยู่เสมอ

ถ้าหากเราคิดว่า เราจะมีความสุขต่อเมื่อมีเงิน ถ้ายากจนแล้วไม่มีความสุข เราจะมีความสุขก็ต่อเมื่อมีคนคอยเอาอกเอาใจ ไม่มีใครคอยขัดใจ อยากจะทำอะไรก็ได้ทำ ต้องการอะไรก็มีคนหามาให้เสมอ ถ้าหากเราคิดว่าเราจะมีความสุขก็เพราะเหตุนี้ ก็จงนึกดูให้ดี มันมีทางที่จะเป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะมีความสุขอยู่เสมอ ความแก่ความเจ็บความตายของร่างกายเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่เป็นวัตถุนั้นทุกอย่างเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็จะเป็นอย่างเดียวกับร่างกาย เพราะฉะนั้น อย่าได้สนใจกับสิ่งภายนอกให้มากนัก เพราะความพยายามใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นความพยายามที่จะต้องประสบความล้มเหลวเสมอ ที่จริงเมื่อเกิดผิดหวังไม่ได้อย่างใจแล้วก็เกิดความทุกข์นั้น เหตุการณ์เหล่านี้มันน่าจะสอนให้เราเข้าใจความจริงมานานแล้ว แต่เพราะเหตุที่เราเข้าใจเรื่องชีวิตผิด ความทุกข์ยากลำบากแทนที่จะเป็นประโยชน์ มันกลับกลายเป็นโทษขึ้นมา เพียงแต่เราจะมองดูชีวิตเสียใหม่ ไม่มองเหมือนอย่างที่เคยเป็นมาแล้ว เราก็จะรู้สึกว่า ความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ เป็นสิ่งมีประโยชน์

เพราะอะไร ? ก็เพราะว่าจิตใจของเราจะสมบูรณ์ขึ้นมาไม่ได้เลยเป็นอันขาด ถ้าหากไม่มีบทฝึกหัด

จงหมั่นนึกถึงความตายบ่อย ๆ จะทำให้ไม่กลัวตาย

ทุกอย่างเกิดจากใจ ขอให้ดูตัวอย่างจากร่างกายซึ่งมีค่าเหนือสิ่งอื่นทั้งหมดก็ยังเกิดจากใจของเราเอง อย่าลืมที่จะนึกถึงความตายอยู่เสมอ เพราะทุกครั้งที่เรานึกถึงความตายจะเตือนให้เรารู้ว่า ชีวิตที่กำลังจะเกิดใหม่ในขณะที่เรากำลังจะตาย คือตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าตัวเราเกิดจากจิตใจของเราจริง ๆ และในเมื่อเราตายจากมนุษย์ไปเกิดเป็นโอปปาติกะ สำหรับคนที่มีบุญคือได้ทำความดีเอาไว้มาก เมื่อเกิดมาในโลกนั้นก็จะพบแต่ความสุข ความสะดวกสบาย รวมทั้งจะมีชื่อเสียงมีเกียรติ ได้รับความเคารพนับถือจากผู้ที่อยู่ในที่นั้น เหมือนกับเด็กที่เกิดมาในตระกูลที่พ่อแม่เป็นคนมั่งคั่ง สมบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติต่าง ๆ เด็กที่เกิดมายังไม่ทันได้ทำอะไร แต่ก็มีทรัพย์สมบัติ มีสิ่งที่จะอำนวยความสะดวก มีผู้ดูแลเอาใจใส่ การเกิดของเด็กที่มีบุญในโลกมนุษย์ กับคนที่มีบุญตายจากมนุษย์ไป

เกิดเป็นโอปปาติกะ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก จะแตกต่างกันก็แต่เพียงว่าในเมื่อเราเกิดเป็นมนุษย์ กว่าจะโตขึ้นมา มีสติปัญญามีความรู้ความสามารถ ต้องอาศัยเวลานาน ส่วนผู้ที่ไปเกิดเป็นโอปปาติกะ ทุกอย่างจะสมบูรณ์มาตั้งแต่แรกเกิด เพราะคนที่ตายจากมนุษย์ไปเกิดเป็นโอปปาติกะนั้น มีลักษณะที่คล้ายกับคนที่นอนหลับแล้วตื่นขึ้นมา การตายเปรียบเหมือนการนอนหลับ การตื่นเปรียบเหมือนการเกิดใหม่เป็นโอปปาติกะ คนที่หลับแล้วตื่น ทุกสิ่งทุกอย่างยังอยู่ในภาวะเดิม ก่อนที่เรานอนหลับ เราเคยมีนิสัยใจคออย่างไร มีความรู้ความสามารถอย่างไร เมื่อตื่นขึ้นมาใหม่ เราก็ยังเป็นเหมือนเดิม ความรู้ความสามารถ นิสัยใจคอไม่ได้เปลี่ยนไปจากเดิม ไม่มีการตั้งต้นกันใหม่ ความจริงของชีวิตในลักษณะนี้ต้องพยายามเข้าใจให้แจ่มแจ้ง ไม่เช่นนั้นเราจะไม่รู้สึกเลยว่า ทำไมจุดหมายที่แท้จริงของชีวิตคือความสุขทางใจ และในเมื่อเราสามารถทำใจให้สบายได้ในทุกเหตุการณ์ นั่นคือความสมบูรณ์ของชีวิตทุกอย่าง เพราะคนที่ทำได้จะต้องเป็นคนที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรมทุกอย่าง หรือ

พูดอีกนัยหนึ่งคือต้องเป็นคนที่ทำบุญเอาไว้มาก เมื่อทำบุญเอาไว้มาก ร่างกายก็ย่อมจะสมบูรณ์ ทรัพย์สมบัติก็สมบูรณ์ ชื่อเสียงก็สมบูรณ์ สติปัญญาก็สมบูรณ์ คือสมบูรณ์หมดทุกอย่าง เพราะทุกอย่างเกิดจากใจ อย่าลืมว่าผู้ที่สามารถทำใจให้สบายได้เสมอในทุกเหตุการณ์ จะต้องเป็นคนที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมต่าง ๆ เช่นมีความขยัน มีความอดทนมีความกล้าหาญ มีความเฉลียวฉลาด มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญู มีการรู้จักรับผิดชอบ คุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ต้องมีอยู่อย่างเพียบพร้อม จึงจะสามารถทำใจให้สบายได้ในทุกเหตุการณ์

คนที่ขยันในการหาเงิน เมื่อได้เงินมาแล้วก็ไม่ได้ใช้คนเดียว แต่ได้ใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ เลี้ยงครอบครัว ช่วยเหลือคนที่ตกทุกข์ได้ยากด้วย เมื่อเงินหมดไป ก็แสวงหามาอีกแล้วก็ใช้แต่ในทางที่เป็นประโยชน์ดังที่กล่าวมา จากตัวอย่างนี้ เราจะเห็นว่าเงินนั้นหมุนเวียน คือได้มาก็หมดไป เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน แต่ก็จงสังเกตว่าทุกครั้งที่เราแสวงหาเงินและใช้เงิน มันหมายถึงว่า เราได้พยายามฝึกหัด

ตนเองให้มีความขยันอดทน ฝึกให้มีความเมตตากรุณา ฝึกให้มีความกตัญญู มีความซื่อสัตย์ มีการเสียสละ ฝึกหัดให้มีความกล้าหาญ ฝึกให้มีการปล่อยวาง ประโยชน์จริง ๆ ของการแสวงหาเงิน และการใช้เงินนั้นอยู่ที่การสร้างคุณธรรมให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น เพราะคุณธรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นของแน่นอนยั่งยืน และจะติดตามตนเองไปได้ทุกหนทุกแห่ง คนเราจะเกิดมามีความสุขความเจริญ ก็ขึ้นอยู่ที่พื้นฐานของคุณธรรมเหล่านี้ ไม่ว่าจะเกิดเป็นคนหรือเกิดเป็นโอปปาติกะ ไม่ว่าจะเกิดอยู่ในโลกนี้หรือในโลกไหน ไม่ว่าจะอยู่ในยุคใดสมัยใด สิ่งที่มีค่าที่สุดสำหรับชีวิต และมีอยู่ตลอดกาลก็คือความดีเท่านั้น

ความจริงของชีวิตเป็นดังที่กล่าวมานี้ แต่แล้วคนทั้งหลายกลับหลงผิด คิดแต่จะแสวงหาเงินเพื่อที่ตนเองจะได้ใช้จ่ายตามความต้องการ เพราะคิดว่าความสุขอยู่ที่ความพอใจเมื่อตนเองอยากจะได้อะไร อยากจะทำอะไร ถ้ามีเงินเสียอย่างเดียว ก็ดูเหมือนว่าจะมีโอกาสทำอะไรได้ตามความพอใจ

เสมอ โดยไม่ได้นึกถึงคุณค่าที่แท้จริงของการแสวงหาเงินและการใช้เงิน อย่างนี้จะเรียกว่าอยู่ในความมืด อยู่ในความหลงผิด เดินทางผิดใช่หรือไม่ และเมื่อเป็นเช่นนี้ เราจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ให้สำเร็จได้อย่างไร คนที่คิดแต่จะแสวงหาวัตถุเป็นเรื่องใหญ่ กับคนที่คิดว่าความสุขทางใจเป็นสิ่งสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด และรู้ว่าความสุขทางใจนี้จะมีขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่อจิตใจต้องสมบูรณ์ด้วยคุณธรรม บุคคลทั้งสองประเภทนี้เดินอยู่คนละทาง คือคนหนึ่งเดินอยู่ในความมืด แต่อีกคนหนึ่งเดินอยู่ในความสว่าง บุคคลทั้งสองนี้เมื่อเราดูภายนอก เราอาจจะเห็นว่าคนทั้งสองทำอะไรเหมือน ๆ กัน แต่ถ้ามองเข้าไปให้ลึกในจิตใจแล้วจะเห็นว่าคนทั้งสองนี้แตกต่างกันมาก คนหนึ่งจะมีเงินหรือไม่มี ไม่ว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ส่วนมากสามารถทำใจให้สบายได้ แต่อีกคนหนึ่งมักจะมีแต่เรื่องไม่สบายใจอยู่เสมอ ทั้งที่เหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมก็คล้าย ๆ กัน การที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะคนหนึ่งเข้าใจจุดหมายที่แท้จริงของชีวิตถูกต้อง แต่อีกคนหนึ่งไม่เข้าใจ เพราะฉะนั้นผลจึงได้แตกต่างกันอย่างมาก

โลกคือโรงเรียนแห่งชีวิต

โดยปกติคนเราถึงแม้จะไม่ได้เรียนหนังสือ อ่านหนังสือไม่ออก ไม่เคยเข้าโรงเรียนแห่งใดเลยตลอดชีวิต แต่ทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ก็ได้ชื่อว่าอยู่ในโรงเรียนแห่งชีวิต ความเกิดแก่เจ็บตาย ความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ คือบทฝึกหัดเพื่อที่จะให้เราได้เข้าใจความจริงของชีวิต จนกว่าเราจะพยายามสอบไล่ได้ ผู้ที่สอบไล่ได้ขั้นสูงสุดก็คือ ผู้ที่แม้จะแก่ แม้จะเจ็บหรือแม้จะตายด้วยวิธีไหนก็ตาม แต่ก็รู้แจ้งประจักษ์ชัดในใจว่า เราไม่ได้แก่ เราไม่ได้เจ็บ เราไม่ได้ตาย ความแก่ความเจ็บความตายเป็นเรื่องของร่างกาย ไม่ใช่เรื่องของเรา ซึ่งเป็นของธรรมดาที่จะต้องเป็นเช่นนี้ การประสบสิ่งที่ไม่รัก การพลัดพลาดจากสิ่งที่รัก ความผิดหวังทั้งหมดก็คือ บทฝึกหัดที่จะทำให้จิตใจของเรามีความเข้มแข็งอดทนและรู้จักเอาชนะเหตุการณ์เหล่านี้ได้ โดยไม่ทำให้จิตใจเกิดความทุกข์ เกิดความหม่นหมอง ไม่ว่าเหตุการณ์จะรุนแรงสักเพียงไร ก็ไม่อาจจะก่อให้เกิดความทุกข์ได้ เพราะเป็น

เรื่องของการเข้าใจผิดที่คิดว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้น่ารักหรือไม่น่ารัก สิ่งนั้นดีหรือไม่ดี ความเป็นจริงสิ่งภายนอกเราจะคิดเห็นเป็นอย่างไร มันอยู่ที่ใจของเราเอง เราควรจะหัดทำใจให้อยู่เหนือความดีความชั่ว ให้อยู่เหนือความน่ารักไม่น่ารัก ให้อยู่เหนือความรู้สึกว่านั่นเป็นของเขานี่เป็นของเรา นั่นตัวเขานี่ตัวเรา ตาหูจมูกลิ้นและประสาทต่าง ๆ จะก่อให้เกิดความรู้สึกอย่างไร มันอยู่ที่ใจของเราทั้งสิ้น ถ้าหากเราเชื่อตาเชื่อหู เชื่อทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ประสาทมันบอก ก็แปลว่าจะต้องอยู่ในความหลงผิดแน่นอน เพราะประสาทเหล่านี้ให้ความรู้ที่จำกัดมาก สิ่งที่ตามองไม่เห็น หูไม่ได้ยิน ยังมีอีกมากมาย คนที่ว่าสวยที่สุด ถ้าหากเรามีตาทิพย์ที่สามารถจะมองร่างกายทะลุ เห็นอวัยวะภายในชัดเจนเหมือนกับเราเปิดดูของที่มันซ้อนกันอยู่ จะดูข้างบนก็เห็น จะพลิกไปอีกกี่ชั้นก็เห็น ในทำนองเดียวกัน เมื่อเรามองดูที่ผิวกายหรือมองใต้หนังกำพร้า หรือใต้ผิวหนังลึกเข้าไป ก็เห็นไม่ว่าจะมองดูส่วนไหนก็เห็นทันที เสมือนหนึ่งเราพลิกของที่มันซ้อน ๆ กันอยู่และเห็นได้อย่างชัดเจน สมมติว่าเรา

สามารถที่จะมองเห็นร่างกายทุกส่วนแบบนี้ เราก็จะรู้สึกว่าร่างกายไม่มีความสวยงามเลย ความรู้สึกที่ว่าร่างกายเป็นตัวเราหรือของของเราก็จืดจางลง หรือเมื่อมองดูตามผิวหนังที่ว่าเกลี้ยงเกลา แต่เพราะเหตุที่ประสิทธิภาพแห่งการเห็นของเรากว้างขวาง นัยตาของเราทำหน้าที่แทนกล้องจุลทัศน์ได้ เราก็จะเห็นว่าตามผิวหนังเต็มไปด้วยขุมขนเป็นรู ๆ และมีต้นหญ้า กล่าวคือขนเต็มไปหมด ครั้นแล้วความรู้สึกที่ว่าตามผิวของร่างกายเป็นของสวยงามเพราะเกลี้ยงเกลานั้นก็จะหมดไปทันที

ในทำนองเดียวกัน ถ้าหากว่าเรามีตาทิพย์สามารถที่จะมองเห็นชีวิตหลังจากตาย มองเห็นพวกโอปปาติกะทั้งหลายซึ่งมีอยู่มากมายยิ่งกว่าจำนวนของพลโลกที่มีอยู่ในขณะนี้ แล้วเราก็จะมองเห็นได้ชัดว่า คนที่คิดว่าคนเราเกิดมาจากพ่อแม่ เกิดมาจากธรรมชาติ สุดแล้วแต่ธรรมชาติจะสร้าง หรือคิดว่าเราเกิดมาจากพระผู้เป็นเจ้า หรือเกิดมาจากอะไรก็ตาม ทั้งหมดนี้ก็คือผู้ที่อยู่ในความหลงผิด เหมือนเด็กทารกที่เข้าใจอะไรแต่ในวงแคบ ๆ ใครเขาบอกอะไรก็เชื่อ ใครเขาหลอกอย่างไรก็เชื่อ และจากการที่เราสามารถ

เห็นพวกโอปปาติกะทั้งหลายได้นั้นก็จะทำให้เราเห็นได้อย่างชัดเจนว่า คนเราเกิดมาจากวิญญาณของเราเอง สัตว์ทั้งหลายก็เหมือนกัน และในเมื่อมองเห็นว่า แม้แต่ในโลกของโอปปาติกะก็มีต้นไม้ มีแม่น้ำ มีแผ่นดิน มีภูเขา มีธรรมชาติที่สวยงามยิ่งกว่าในโลกมนุษย์ ก็จะทำให้รู้แน่แก่ใจว่า ทุกอย่างเกิดจากใจ สำคัญที่ใจ อย่างที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า มโนคือวิญญาณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย วิญญาณประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่วิญญาณ และจะทำให้เข้าใจถึงแนวความคิดของศาสนาอื่นอีกด้วยที่สอนว่า พระผู้เป็นเจ้าซึ่งมีสภาพเป็นนามธรรมเป็นผู้สร้างโลกและสิ่งทั้งปวงในโลก ขอให้คิดดูเพียงแต่ขอบเขตของการเห็น ของเรากว้างขวางขึ้นเท่านั้น ทัศนะที่เกี่ยวกับเรื่องชีวิตก็ได้เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมากมายและจะเปลี่ยนได้โดยไม่ยากด้วย คนส่วนมากไม่รู้ว่า คนเราหลงอยู่ในความมืด ความเข้าใจผิด อันเกิดจากความจำกัดแห่งประสิทธิภาพของประสาทและสมอง มันทำให้คนเราเกิดความมืดเสียยิ่งกว่าตาบอด ซึ่งได้บอดกันมาแล้วตั้งแต่เกิด

ฉะนั้นจึงไม่อาจจะเห็นอะไรต่างๆในโลกนี้ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง แต่คนตาบอดก็สามารถที่จะสร้างโลกแห่งจินตนาการของเขาขึ้นมาได้ แล้วเขาก็เห็นโลกนั้นได้ด้วยใจของเขา ซึ่งแน่ละ มันจะตรงกับจินตนาการของคนอื่นไม่ได้ เพราะไม่ใช่ข้อเท็จจริง

คนเรานอกจากจะถูกจำกัดด้วยประสิทธิภาพของประสาทแล้ว ยังถูกจำกัดด้วยกิเลสซึ่งก็เกิดจากประสาทสัมผัสอีกด้วย ดังเช่นที่เรารู้สึกกันอยู่เสมอว่า ความสุขอยู่ที่ความพอใจ ฉะนั้นเมื่อเราอยากได้อะไร อยากกินอะไร อยากทำอะไร อยากไปไหน ถ้าได้สมความปรารถนา เราบอกว่าเป็นความสุข การดิ้นรนของชีวิตทุกอย่างก็ทำไปเพื่อสนองความอยากของตน มันจะเดือดร้อนยุ่งยากลำบากสักเพียงใดก็ต้องพยายามดิ้นรนขวนขวายเอาให้ได้ ทั้งนี้ก็เพราะเข้าใจว่าความสุขอยู่ที่การได้อะไรสมความปรารถนา แต่ถ้าหากเราสามารถที่จะเข้าสมาธิได้ จิตสงบจากนิวรณ์ทั้งห้า ซึ่งในขณะนั้นสามารถที่จะนึกคิดอะไรได้อย่างอิสระไม่มีกิเลสเข้ามาครอบงำ เรื่องไหนที่ไม่ต้องการก็แซกเข้ามาไม่ได้ และใน

เวลาเดียวกันจิตใจก็จะรู้สึกสดชื่นแจ่มใส สามารถที่จะใช้ความคิดอย่างหนักตลอดทั้งวันก็ได้โดยไม่รู้สึกมึนศีรษะ คนที่ทำได้ทุกคนจะรู้ได้อย่างแจ่มแจ้งว่า การเข้าสมาธิได้นั้นเป็นความสุขที่มีคุณค่าสูงเพียงไร ทำให้สมองปลอดโปร่งเพียงไร จงคิดดูเพียงแต่จิตใจของเราพ้นไปจากอิทธิพลของนิวรณ์ทั้งห้าเท่านั้น ทัศนะในการดำเนินชีวิตก็จะเปลี่ยน คือจะไม่มุ่งขวนขวายแสวงหาแต่เงินแสวงหาแต่ความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นเรื่องใหญ่เหมือนแต่ก่อน ตรงกันข้าม กลับพยายามขวนขวายที่จะสร้างจิตใจของตนเอง ให้สูงขึ้นด้วยคุณธรรม เพราะรู้อยู่ว่า คุณธรรมต่าง ๆ คือรากฐานอันแท้จริงของชีวิต ที่จะทำให้คนเรามีความสุขมีความเจริญอย่างแท้จริง และเมื่อมองย้อนหลังถึงตัวเองสมัยก่อนที่ยังเข้าสมาธิไม่ได้ มองดูคนอื่นที่ดิ้นรนต่อสู้กันแข่งขันกันประหัตประหารกันเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ ก็จะมองเห็นได้อย่างชัดเจนว่า คนเหล่านี้ทำไปก็เพราะความไม่เดียงสาต่อชีวิตแท้ ๆ เหมือนกับเราสมัยก่อน ความพยายามของเขาทั้งหลายน่าเสียดาย ที่ทุ่มเทให้กับสิ่งที่มีสาระน้อย

ถ้าหากเขาเข้าใจดีว่าชีวิตของคนเราเกิดขึ้นมาได้อย่างไร อะไรคือรากฐานที่แท้จริงที่ทำให้คนเรามีความสุขความเจริญ เขาเหล่านี้ก็จะรู้จักความพอดีในอันที่จะแสวงหาวัตถุ และจะมีเวลาเหลืออย่างเพียงพอสำหรับที่จะมาศึกษา และปฏิบัติในทางธรรม คนที่สามารถเข้าสมาธิได้ทุกคนจะรู้สึกแบบนี้ และถ้าหากสมาธิของเราสูงขึ้น เราก็ยิ่งจะรู้เรื่องของชีวิตกว้างขวางลึกซึ้งขึ้น ซึ่งเป็นความรู้ที่ออกมาจากภายใน ไม่ใช่ความรู้ที่ได้มาโดยอาศัยประสาทสัมผัส แต่เป็นความรู้ที่อยู่นอกเหนือประสาทสัมผัส ซึ่งความรู้อันนี้ยิ่งใหญ่ที่สุดประเสริฐที่สุด คนเราจะพ้นทุกข์ได้จริง ๆ ก็ต่อเมื่อต้องมีความรู้ที่อยู่เหนือประสาทสัมผัสเท่านั้น ส่วนความรู้ทางประสาทสัมผัส เป็นเพียงสื่อเบื้องต้น ที่จะทำให้ความรู้ภายในเจริญงอกงามขึ้นมาเท่านั้น แต่นั่นหมายความถึงว่าเราต้องเข้าสมาธิได้ด้วย

โลกคือโรงเรียนแห่งชีวิต ความทุกข์ยากลำบากต่าง ๆ คือบทฝึกหัดซึ่งจำเป็นต้องมี จะไม่มีไม่ได้เป็นอันขาดในเมื่อจิตใจของเรายังไม่สูง เพราะการที่จะเอาชนะความ

ทุกข์ได้ ไม่ใช่มัวแต่มานั่งหลับตาภาวนากันเฉย ๆ เพียงอย่างเดียว ในชีวิตประจำวันจำเป็นจะต้องมีบทฝึกหัดด้วย การประสบสิ่งที่ไม่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ปรารถนาสิ่งใดไม่สมหวัง คือบทฝึกหัดอันประเสริฐที่เราทั้งหลายจะต้องพยายามเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เหตุการณ์เหล่านี้เป็นของธรรมดาที่จะต้องมี มันไม่ใช่ต้นเหตุของความทุกข์ แต่มันเป็นเพียงบทฝึกหัด ซึ่งจะทำให้เรารู้แจ้งว่า ตัณหาคือต้นเหตุแห่งความทุกข์ การดับตัณหาเสียได้คือความพ้นทุกข์ บทฝึกหัดเหล่านี้จะต้องสอนเราซ้ำแล้วซ้ำอีกจนกว่าเราจะรู้อย่างแจ่มแจ้งว่าตัณหาคืออะไร ? เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์อย่างไร และในเมื่อเราสำนึกได้แล้ว หน้าที่ของชีวิตก็จะเปลี่ยนไปจากเดิม คือเมื่อก่อนเราพยายามขวนขวายที่จะสนองตัณหา แต่เดี๋ยวนี้ตรงกันข้าม เราพยายามเพื่อที่จะละตัณหา เราจะมีทัศนะโน้มเอียงไปในรูปที่ว่า เรายิ่งยากจน เรายิ่งเดือดร้อน แต่ในเมื่อเราสามารถทำใจให้สบายได้ ก็แปลว่าชีวิตของเราก้าวหน้าไปได้ไกลมาก ซึ่ง

ตรงกันข้ามกับคนส่วนใหญ่ ถ้าหากเขามีสิ่งที่อำนวยความสุข ความสะดวกสบายมาก เขาก็ถือว่าเขาเจริญก้าวหน้ามาก

เด็กโดยทั่วๆไป เมื่อเขาต้องการสิ่งใด เราก็ต้องพยายามขวนขวายหาสิ่งที่ต้องการมาให้ เพื่อให้เด็กมีความสุขมีกำลังใจในอันที่จะทำความดี เพราะถ้าเด็กคนไหนอยากจะได้อะไร อยากจะกินอะไร ถ้าหากถูกขัดขวาง หรือไม่ได้สมความปรารถนา จิตใจของเด็กก็จะไม่มีทางเจริญก้าวหน้าเป็นอันขาด แต่ถึงกระนั้น เราก็ต้องมีการบังคับ มีการขืนใจกันบ้าง ไม่ตามใจเสียทุกอย่าง ผู้ใหญ่ที่ฉลาดเข้าใจเรื่องเด็กดีย่อมจะรู้ว่า อะไรควรตามใจ อะไรไม่ควรตามใจ แต่ในเมื่อเด็กโตขึ้นมา รู้จักใช้เหตุผล เข้าใจสิ่งต่างๆถูกต้อง เด็กก็จะเริ่มบังคับตัวเอง หัดฝืนใจตัวเอง ไม่ทำอะไรตามความอยากเสมอไป ข้อนี้ฉันใด ตัวเราเองซึ่งเป็นผู้ใหญ่แล้วแม้จะรู้อยู่ว่าการตามใจตัณหาเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่วิสัยของปุถุชน ถ้าหากไม่ได้ทำอะไร ไม่ได้กินอะไร ไม่ได้ไปไหนมาไหนตามความพอใจบ้างแล้ว ความกดดันก็จะต้องเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลเสียหายอย่างร้ายแรง จะเป็นการตัด

อนาคตความเจริญในด้านจิตใจทุกอย่าง เพราะฉะนั้นคนเราจึงควรจะต้องตามใจตัวเองบ้าง ต้องยอมให้มีความผิดบ้าง ความจริงในด้านนี้ เราควรจะเรียนรู้เอาไว้ด้วย แต่ในเวลาเดียวกัน เราก็จะต้องรู้ว่า ความสุขที่แท้จริงไม่ใช่อยู่ที่การสนองความต้องการ เพราะในเมื่อเราอยากจะทำอะไรก็ได้ทำ ตัณหาก็จะมีกำลังมากขึ้น และในที่สุดก็จะใจแตก คือบังคับใจตัวเองไม่ได้ เมื่ออยากจะทำอะไรแล้วต้องทำให้ได้ แม้มันจะเดือดร้อนสักเพียงใดก็ต้องทำ ด้วยเหตุนี้เราจึงจำเป็นต้องพยายามละตัณหาด้วย เพราะการประสบสิ่งที่ไม่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความผิดหวัง เหตุการณ์เหล่านี้เป็นของธรรมดาซึ่งไม่มีใครหลีกเลี่ยงพ้น ถ้าหากเราตกเป็นทาสตัณหาแล้ว ความเดือดร้อนจะมีไม่สิ้นสุด เพราะฉะนั้นทางที่ถูกเราจะต้องหัดอย่างนี้ กล่าวคือ ถ้าประสบสิ่งที่ไม่พอใจ หรือจะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รัก เราต้องหัดปล่อยวาง หัดทำใจให้สบาย และต้องพยายามหัดทำให้ได้ เริ่มจากเรื่องง่ายๆ ไปก่อนจนกว่าเราจะสามารถทำอะไรได้ตามเหตุผลจริง ๆ และถึงแม้จะไม่สำเร็จหรือผิดหวังอย่างไร เราก็ไม่

เดือดร้อน การพยายามหัดเช่นนี้จะนำเราไปสู่ความสุขอันสมบูรณ์ ส่วนการที่เราจะต้องทำอะไรตามตัณหาบ้างนั้นก็เพราะว่าเรายังเป็นเด็กทารก ยังไม่เข้าใจเรื่องชีวิตอย่างลึกซึ้ง ซึ่งถ้าหากจะไม่มีการตามใจกันเสียบ้าง ก็จะเกิดความกดดัน และในที่สุดจิตใจก็จะก้าวหน้าไปไม่ได้

ตัณหาคือต้นเหตุแห่งความทุกข์ ลักษณะเฉพาะของตัณหาคือการปล่อยวางไม่ได้ ชีวิตของปุถุชนต้องอยู่กับตัณหาตลอดเวลา เพราะตัณหาเป็นแรงงานของชีวิต เหมือนกับต้นไม้จะมีชีวิตอยู่ได้อย่างอาศัยน้ำ เว้นจากน้ำเสียแล้วต้นไม้ก็ต้องตาย จิตใจคนเราก็เหมือนกัน ในระยะแรกที่ยังตกเป็นทาสของตัณหา และยังมีอวิชาครอบคลุมอย่างหนาแน่นนั้น การตามใจตัวเองเป็นความจำเป็นดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ในบางครั้งเราจะต้องหัดบังคับใจตัวเองให้ทำอะไรตามเหตุผล แม้จะไม่สมหวังก็ไม่เป็นทุกข์ วิธีนี้นี่แหละคือวิธีการละตัณหา และคนเราเมื่อละตัณหาได้แล้ว สิ่งที่จะมาชดเชยแทนตัณหา ก็คือความรักความพอใจ ความต้องการที่มีเหตุผล แต่ก็พร้อมที่จะปล่อยวางในเมื่อผิดหวัง หรือ

ไม่ได้อย่างใจปรารถนา ขอให้สังเกตว่า วิธีละตัณหาแบบนี้ในกลุ่มของคนที่มีการศึกษานั้น แม้เขาจะไม่รู้เลยว่าตัณหาคืออะไร แต่เขาก็ได้พยายามปฏิบัติ เพื่อจะละตัณหากันอยู่แล้ว

แต่อย่างไรก็ดี การที่จะละตัณหาได้อย่างเด็ดขาดนั้นมีกฎตายตัวอยู่อย่างหนึ่งคือ ต้องพยายามฝึกเข้าสมาธิให้ได้ เพราะถ้ายังเข้าสมาธิไม่ได้ การละตัณหาในขั้นเด็ดขาดย่อมไม่มีทางเป็นไปได้ กล่าวคือ ถ้าหากเราทำอะไรตามใจ ตัณหาก็จะมากขึ้น แต่ถ้าหากเราบังคับตัวเองมากเกินไปไม่ยอมทำอะไรตามใจปรารถนา ก็จะมีความกดดัน แต่ก็อาจจะมีบ้างสำหรับในเรื่องที่ไม่สู้จะสำคัญ คือถ้าหากเราอยู่ห่างหรือปล่อยไว้นานๆไม่ได้สนองความต้องการ ในที่สุดความอยากในเรื่องนั้นก็จะหมดไปได้ แต่การหมดแบบนี้เป็นการหมดชั่วคราวเท่านั้น ตัณหาไม่ได้น้อยลง ถึงแม้อะไรที่เราอยากได้ความอยากในเรื่องนั้น ๆ จะหมดไปแล้วก็จริง แต่มันหมายความว่า เพราะเรามีความอยากอย่างใหม่เกิดขึ้นมาทดแทนความอยากที่เคยมีมาจึงได้หมดไป เพราะฉะนั้น จึงกล่าวว่า

วิธีละตัณหาในแบบที่ใช้กันอยู่โดยทั่ว ๆ ไปนั้น ไม่อาจจะใช้ได้ผลจริง ๆ ต่อเมื่อเราสามารถเข้าสมาธิได้ นิวรณ์ทั้งห้าสงบ เราได้พบความสุขอย่างใหม่ซึ่งเกิดจากสมาธิ และจิตใจก็สงบกว่าเดิม ต้องเป็นเช่นนี้ ความอยากที่เป็นตัณหานั้นจึงจะค่อย ๆ จางลง และในเวลาเดียวกันถึงแม้จะมีตัณหาอย่างใหม่เกิดขึ้น แต่ตัณหาอย่างใหม่ที่เกิดขึ้นนี้จะมีลักษณะเยือกเย็นกว่าสุขุมกว่า และการปล่อยวางก็ง่ายขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะมีสิ่งที่เป็นปฏิปักษ์ หรือเป็นตัวการโดยตรงที่สามารถทำลายตัณหาได้จริงๆเกิดขึ้นคือความสงบที่เกิดจากภายใน และความรู้แจ้งที่เกิดจากภายใน นอกจากความสงบและความรู้แจ้งประเภทนี้แล้ว ตัณหาไม่มีทางที่จะลดน้อยถอยลงไปได้เลย และถ้าหากตัณหายังเข้มข้นอยู่ ชีวิตประจำวันจะหาความสบายใจได้ยาก การถูกขัดใจแม้เพียงเล็ก ๆ น้อย หรืออยากจะได้อะไรแล้วไม่ได้จะต้องรอคอย ภาวะเหล่านี้จะทรมานใจอยู่เสมอ ทำให้ไม่มีความสุข ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวว่า ผู้ที่จะละตันหาได้จะต้องสามารถเข้าสมาธิได้

อนึ่งเนื่องจากข้าพเจ้าพูดบ่อยครั้งถึงคำว่า "ชีวิตที่ไม่ตาย" "ตัวเราที่แท้จริงไม่มีการตาย" คนที่ไม่เข้าใจความหมายของคำพูดเหล่านี้อาจจะเข้าใจผิดโดยคิดว่า ข้าพเจ้าสอนเรื่องสัสสตทิฏฐิ พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่าตัวเราไม่มีทุกอย่างเป็นอนัตตา แต่ข้าพเจ้ากลับสอนว่า ตัวเรามี และมีมานานแล้วก่อนที่โลกนี้จะเกิดขึ้น และยังจะมีต่อไปอีกชั่วนิรันดร์

ความจริงข้าพเจ้าเข้าใจเรื่องอนัตตาดีที่สุด และก็รู้แจ้งว่า ผู้ที่จะบรรลุถึงนิพพานได้ จะต้องมองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างเป็นของว่างเปล่า แต่ดูเหมือนว่า ยังไม่ค่อยมีใครรู้ว่า *การที่จะรู้แจ้งเรื่องอนัตตา และปล่อยวางเรื่องตัวตนได้จริง ๆ นั้นจะต้องเข้าใจเรื่องอัตตาดีที่สุด* ถ้าไม่รู้แจ้งอัตตาแล้ว จะรู้แจ้งอนัตตาไม่ได้ แต่อัตตาที่ข้าพเจ้าพูดถึงนี้ ข้าพเจ้าหมายถึง ภวังควิญญาณ ซึ่งเป็นวิญญาณที่เป็นตัววิบาก วิญญาณอันนี้โดยตัวของมันเองมีการเกิดดับและเกิดใหม่อยู่เสมอตลอดเวลาทุกขณะจิต แต่มันก็สามารถ

ที่จะสืบต่อบุคลิกภาพหรือความเป็นตัวตนของมันไว้ได้ ถ้าหากเราอยากที่จะมีตัวตน ตัวตนอันนี้จะไม่มีวันสูญเลยเป็นอันขาด "ตัวเรามีมานานแล้วก่อนที่โลกนี้จะเกิด และจะมีต่อไปอีกชั่วนิรันดร์" ทั้งนี้ก็เพราะเรายังอยากที่จะมีตัวตน อย่าลืมว่า แม้แต่พระอนาคามีก็ยังมีความอยากอันนี้ ฉะนั้นไม่ต้องพูดถึงปุถุชน ตัวตนที่ไม่ตาย ข้าพเจ้าหมายถึงตัวตนอันนี้ และที่ว่าเราอยู่เหนือความแก่ความเจ็บความตายทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็เพราะในเมื่อเรารู้แล้วว่า ทุกอย่างเกิดจากใจ สำคัญที่ใจ เมื่อใจเราสมบูรณ์แล้วก็จะหมดห่วงในเรื่องร่างกาย มันจะแก่ มันจะเจ็บ มันจะตายอย่างไรเรื่องของมัน เมื่อเรายังอยากที่จะมีชีวิตมีตัวตนเราก็จะมีอยู่ตลอดไป ไม่ต้องเป็นห่วงในเรื่องนี้ และในเมื่อใจเราสมบูรณ์แล้ว ร่างกายก็จะสมบูรณ์ด้วย เพราะการที่เราจะมีชีวิตยืนนานเท่าไร มันขึ้นอยู่กับจิตใจของเราเอง ข้อสำคัญอย่าให้ความทุกข์ใด ๆ เกิดขึ้นในใจเท่านั้น เราก็จะเป็นผู้ชนะทุกอย่าง และจะรู้แจ้งด้วยตนเองว่า ชีวิตที่ไม่ตายเป็นอย่างไร

คำถวายทานต่าง ๆ

การอธิษฐาน คือความตั้งใจสำรวมใจให้แน่วแน่ ให้มีอารมณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียว ไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่าน เพื่อให้เกิดพลังจิตมุ่งไปยังผู้ที่เราจะอุทิศส่วนบุญให้พร้อมทั้งกล่าวคำอธิษฐาน ผลบุญก็จะสำเร็จแก่ผู้นั้นสมประสงค์

ปัจจุบันนี้ ยังมีผู้ที่ไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีบุญต่าง ๆ อยู่มาก อาทิเช่น เมื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้าแล้วไม่ทราบว่าจะใช้คำอธิษฐานอย่างไร หนังสือนี้จะรวบรวมคำอธิษฐานสำหรับใช้ประกอบการทำบุญในวาระต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพุทธศาสนิกชนใช้ปฏิบัติ

(ก่อนอธิษฐานสิ่งใดควรเริ่มต้นภาวนา)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภวคโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

คำบูชาพระพุทธ

อิเมหิ สักกาเรหิ พุทธัง อภิปูชะยามิ
อิเมหิ สักกาเรหิ ธัมมัง อภิปูชะยามิ
อิเมหิ สักกาเรหิ สังฆัง อภิปูชะยามิ

อาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ,
ติสะระเณนะ สะหะ **ปัญจะ**สีลานิ ยาจามะ
ทุติยัมปิ............................. ฯ ล ฯ
ตะติยัมปิ............................. ฯ ล ฯ

(ถ้าจะอาราธนาศีล ๘ ให้เปลี่ยนคำว่า ปัญจะ เป็น อัฏฐะ)

อาราธนาธรรม

พรหมา จะ โลกาธิปะติ สะหัมปะติ,
กัตอัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะถะ,
สันตีธะ สัตตาปปะระชักขะชาติกา,
เทเสตุ ธัมมัง อนุกัมปิมัง ปะชัง.

อาราธนาพระปริตร (สวดมนต์)

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา,
สัพพะทุกขะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง,
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา,
สัพพะภะยะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง,
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา,
สัพพะโรคะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง.

ถวายข้าวพระพุทธ

อิมัง สูปะพะยัญชนะ สัมปันนัง สาลีนัง
โภชะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ.

ลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามิ.

คำถวายศาลา

มะยัง ภันเต อิมัง สาลัง ธัมมะสะภายะ อุททิสสะ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง ธัมมะสะภาสายัง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มะยัง ภันเต จีวะรานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ จีวะรานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำถวายทานสามัญ (สำหรับใช้ทั่ว ๆ ไป)

อิทัง เม ทานัง มาตาปิตุอาทีนัง ญาตะกานัง สังวัตตะตุ มัยหัง มาตาปิตาทะโย ญาตะกา อิมัสสะ ทานัสสะ ปัตติง ละภันตุ มะมะ เจตะสา.

คำถวายสลากภัต

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ อสุกัฏฐาเน ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำถวายผ้าไตรอุทิศแก่ผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ติจีวะรานิ อัยยัสสะ เทมะ สาธุ โน ภันเต อะยัง ติจีวะระปูชา วิปาโก อัมหากัง มาตาปิตุอาทีนัง ญาตีนัง กาละกะตานัง สังวัตตะตุ อัมหากัง มาตาปิตุอาทะโย ญาตะกา ทานะปัตติง ละภันตุ อัมหากัง เจตะสา.

อธิษฐานเวลาทำบุญ

สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขยาวะหัง โหตุ.

คำถวายเภสัช

อิมานิ มะยัง ภันเต คิลานะปัจจะยะเภสัชชะ-ปะริกขารานิ อิธะ อาเนตะวา ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ คิลานะปัจจะยะเภสัชชะปะริกขารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำถวายผ้ากฐิน (มหานิกายสงฆ์ไทย)

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ

ทุติยัมปิ................ฯลฯ ตะติยัมปิ.............ฯลฯ

คำถวายผ้ากฐิน (แบบธรรมยุต)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปฏิคคะเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

ถวายสังฆทาน (ถวายเพื่อความสุขความเจริญ)

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง หิตายะ สุขายะ.

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

อิทัง มะตะกะสะรีรัง อุทะกัง วิยะ สิญจิตัง อโหสิกัมมัง.

คำภาวนาเวลาไปเยี่ยมศพ

อะวัสสัง มะยา มะริตัพพัง.

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามะรูปัง อนิจจัง นามะรูปัง ทุกขัง นามะรูปัง อะนัตตา.

คำภาวนาเวลาเผาศพ

อะยัมปิ โข เม กาโย เอวัง ภาวี เอวัง ธัมโม เอวัง อะนะตีโต.

คำแปลถวายทานต่าง ๆ

คำถวายข้าวบูชาพระพุทธ

ข้าพเจ้า ขอบูชาข้าวสาลี พร้อมทั้งแกงและกับ และน้ำอันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า.

คำลาข้าวพระพุทธ

ข้าพเจ้าขอส่วนเหลือที่เป็นมงคล

คำถวายศาลา

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอถวายศาลาหลังนี้แก่พระสงฆ์, อุทิศเป็นธรรมสภา. ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับธรรมสภาศาลาหลังนี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย. สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายผ้าป่า

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายจีวรเหล่านี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับจีวรเหล่านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายทานสามัญ

ขอทานของข้าพเจ้านี้, จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย, มีบิดามารดาเป็นต้น, ขอญาติทั้งหลายมีบิดามารดาเป็นต้นของข้าพเจ้า, จงได้รับส่วนแห่งทานนี้, ตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด.

คำถวายสลากภัต

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลาย อันตั้งไว้ ณ ที่โน้น, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับซึ่งภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายนั้น, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้าไตรอุทิศแก่ผู้ตาย

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอถวายจีวรเหล่านี้, แก่พระผู้เป็นเจ้า, ขอผลแห่งการบูชาด้วยไตรจีวรนี้, จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย, มีมารดาบิดาเป็นต้น, ผู้ล่วงลับไปแล้ว, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอญาติทั้งหลายมีมารดาบิดาเป็นต้น, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, จงได้รับส่วนแห่งทาน, ตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด

คำอธิษฐานเวลาทำบุญ

ขอทานที่ข้าพเจ้าถวายดีแล้วนี้ จงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าหมดความเศร้าหมองใจเถิด.

คำถวายเภสัช (ยาแก้ไข้)

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอมอบถวายยาแก้ไข้, ซึ่งได้นำมาตั้งไว้ ณ ที่นี้, แด่พระภิกษุ-สงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับยาไข้แก้เหล่านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้ากฐิน (มหานิกายสงฆ์ไทย)

ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายผ้าจีวรเพื่อกฐิน, กับทั้งบริวารนี้, แด่พระสงฆ์. (ว่า ๓ หน)

คำถวายผ้ากฐิน (แบบธรรมยุต)

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลายถวายผ้ากฐิน, กับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์, ขอสงฆ์จงรับผ้ากฐิน, กับทั้งบริวารนี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, รับแล้วจงกรานด้วยผ้านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

ถวายสังฆทาน

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร,กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย, แก่ญาติทั้งหลาย, มีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย (ที่ละโลกนี้ไป) ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

ขอศพนี้ จงให้อโหสิกรรม เหมือนน้ำที่ข้าพเจ้าได้รดแล้วนี้เถิด.

คำภาวนาเวลาไปเยี่ยมศพ

เราก็จะต้องตายแน่ทีเดียว

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามรูป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน.

คำภาวนาเวลาเผาศพ

กายของเรานี้ ต้องเป็นอย่างนี้เหมือนกัน มีอย่างนี้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนี้ไปได้.

กรวดน้ำ

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อุปัชฌายา คุณุตตะรา อาจาริยูปะการา จะ มาตา ปิตา จะ ญาตะกา ปิยามะมัง สุริโยจันทิมา ราชา คุณะวันตา นะราปิ จะ, พรหมะมารา จะ อินทา จะ ตุโลกะปาลา จะ เทวะตา, ยะโม มิตตา มะนุสสา จะ มัชฌัตตา เวริกาปิ จะ สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ ปุญญานิ ปะกะตานิ เม สุขัญจะ ติวิธัง เทนตุ ขิปปัง ปาเปถะ โว มะตัง ฯ

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อิมินา อุทิสเสนะจะ, ขิปปาหัง สุละเภเจวะ ตัณหุปาทานะเฉทะนัง, เย สันตาเน หินา ธัมมา ยาวะนิพพานะโต มะมัง, นัสสันตุ สัพพะทาเยวะ ยัตถะ ชาโต ภะเว ภะเว อุชุจิตตัง สะติ ปัญญา สัลเลโข วิริยัมหินา, มารา-ละภันตุ โนกาสัง กาตุญจะ วิริเยสุ เม, พุทธา-ทิปะวะโร นาโถ ธัมโม นาโถ วะรุตตะโม, นาโถ ปัจเจกะพุทโธ จะ สังโฆ นาโถตตะโร มะมัง เต โสตตะมานุภาเวนะ มาโรกาสัง ละภันตุ มา ฯ

กรวดน้ำย่อ

อิทัง **เม** ญาตีนัง โหตุ ฯ

(ถ้ากรวดน้ำเป็นหมู่ หรือแทนคนหลาย ๆ คน ให้เปลี่ยนคำว่า เม เป็น **โน**)

ข้อควรจำและควรรู้

๑. เครื่องบูชา ควรตั้งไว้ด้านขวาของพระสงฆ์ ผันพระพักตร์ไปตามพระสงฆ์ ซึ่งสมมุติว่าเป็นประมุข คือ

เป็นหัวหน้า สะดวกในการจุดเทียนธูปและกราบไหว้ หรือจะตั้งผันพระพักตร์ไปตามแถวพระสงฆ์นั่งก็ได้ แต่มีข้อที่ควรกำหนดก็คือ เมื่อผู้บูชากราบพระพุทธรูป อย่าต้องให้หันหลังให้พระสงฆ์

๒. พระพุทธรูป ที่นำมาประดิษฐานบนที่บูชา ในงานพิธีทั่วไปมักนิยมใช้พระพุทธรูปปางสมาธิหรือสะดุ้งมาร

๓. เทียนสำหรับทำน้ำมนต์ ควรใช้ขี้ผึ้งแท้ มักนิยมขนาดหนัก ๑ บาท

๔. วงด้ายสายสิญจน์ ตั้งต้นแต่พระพุทธรูปที่เครื่องบูชาแล้วเวียนไปทางขวาเป็นทักขิณาวัฏ แล้วกลับมาบรรจบที่พระพุทธรูป พันไว้ที่พระหัตถ์หรือที่ฐานข้างบนของพระพุทธรูป อย่าพันกับองค์พระ จักแลดูเป็นมัดพระ-พุทธรูป จากพระพุทธรูปก็วงเครื่องต่าง ๆ ที่นำมาประกอบพิธีและวงเวียนขวาเช่นเดียวกัน (โกศกระดูกยังไม่ต้องวง) วงเสร็จแล้วหาภาชนะรองรับกลุ่มสายสิญจน์ไว้

สายสิญจน์ เมื่อวงแล้วต้องระวังให้มาก ห้ามการข้ามกราย จะยกสิ่งของข้าม หรือเอื้อมมือข้ามไม่ได้ทั้งสิ้น ห้ามทั้งพระและคฤหัสถ์

๕. การประเคนพระ ผู้ประเคนอยู่ห่างพอสมควร แล้วเอามือทั้ง ๒ ยกสิ่งของให้พ้นขึ้นจากพื้น แล้วน้อมถวาย เสร็จแล้วกราบครั้งละ ๑ หรือ ๓ ครั้ง ตามควร ถ้าประเคนมากรูป รูปต้น ๆ เพียงประณมมือไหว้ก็พอ ถึงสุดท้ายจึงกราบ

๖. การจุดเทียนธูป ก่อนที่จะจุดเทียนที่บูชา ควรกราบพระพุทธรูปเสียก่อน เริ่มจุดเทียนเล่มด้านขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดเล่มด้านซ้าย ต่อไปจุดธูป เทียนน้ำมนต์ยังไม่ต้องจุด

๗. จุดเทียนน้ำมนต์ การจุดเทียนน้ำมนต์ ตามที่นิยมกันส่วนมากตลอดจนในทางราชการ จุดในตอนที่พระสวดถึงมงคลคาถาตอนขึ้น อเสวนา ฯ

๘. การกรวดน้ำ เมื่อพระเริ่มกล่าวอนุโมทนาขึ้นว่า ยถา ฯ พึงหยิบน้ำที่เตรียมไว้นั้น เทลงในที่รองรับพร้อมด้วยตั้งใจนึก (คำกรวดน้ำ) ผู้ที่ว่าเป็นภาษาบาลีไม่ได้ พึงตั้งใจอธิษฐานแผ่ส่วนบุญกุศล และตั้งความปรารถนาตามสมควร

การเทน้ำเมื่อเวลากรวดน้ำ ห้ามเอามือรอน้ำ เพราะไม่ต้องการให้มีอะไรมาเป็นเครื่องขัดขวาง ให้เทลงไปตรง ๆ เมื่อพระสงฆ์เริ่ม สพฺพี ฯ พึงเทน้ำลงในที่รองรับให้หมด อย่าเหลือไว้ในภาชนะที่กรวด แล้วพึงวางภาชนะที่กรวด นั่งประณมมือรับพรที่พระสวดจนกว่าจะจบ เมื่อจบแล้วพึงกราบลง ส่วนน้ำที่กรวดแล้วนั้น ให้นำไปเทในที่แจ้ง อย่าเทลงในที่ไม่สมควร เช่นในกระโถน หรือใต้ถุนบ้าน เพราะถือว่าเป็นน้ำอุทิศผลและบริสุทธิ์ เป็นของสูง

๙. ทอดผ้าสดับปกรณ์หรือบังสุกุลแล้ว ต้องกราบพระครั้ง ๑ กราบศพหรืออัฐิอีกครั้ง ๑

๑๐. ไม่ควรนำสุรามาเลี้ยงในที่เฉพาะหน้าพระ ชื่อว่าขาดคารวะ เสียจรรยา เป็นมารยาทที่ไม่ดีงาม